

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CITIZENSHIP CHARACTERISTICS
ON PROBLEM-BASED LEARNING

ปรีชา ศิลาชัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2565

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CITIZENSHIP CHARACTERISTICS
ON PROBLEM-BASED LEARNING

PREECHA SILACHAI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF EDUCATION
(Social Studies Education)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2022

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ของ

ปรีชา ศิลาชัย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา)

ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ บุญโยปัทม์)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
ผู้วิจัย	ปรีชา ศิลาชัย
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. ศุภณัฐ พานา

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความมุ่งหมายในการวิจัย (1) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (2) เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองกันยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 จำนวน 28 คนที่ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวที่วัดก่อน-วัดหลังการทดลอง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 4 แผน (2) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยเขียนตอบแบบสั้น (3) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบสมมติฐานค่าที (t- test dependent) ผลการวิจัยพบว่า (1) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 (2) ระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนมีระดับพัฒนาการความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณลักษณะ, พลเมืองประชาธิปไตย, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Title	DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CITIZENSHIP CHARACTERISTICS ON PROBLEM-BASED LEARNING
Author	PREECHA SILACHAI
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2022
Thesis Advisor	Dr. Supanut Pana

The objectives of this research were to study the development of democratic citizenship characteristics by Problem- Based Learning, including the following: (1) to compare democratic citizenship characteristics before and after using Problem-Based Learning; and (2) to investigate the development level of democratic citizenship characteristics using Problem- Based Learning. The sample consisted of 28 students in the fifth grade at Khlong Kanya School under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office Two in the first semester of the 2022 academic year and chosen by purposive sampling. It was experimental research with a one group pretest post-test design. The research tools were as follows: (1) four Problem-Based Learning lesson plans; (2) the democratic citizenship characteristics test, a situational, short-answer assessment; (3) the Democratic Citizenship Characteristics Assessment form. The data was analyzed using mean, standard deviation, and a dependent t–test. The results revealed the following: (1) the democratic citizenship characteristics after using Problem-Based Learning was higher than before using Problems- Based Learning was statistically significant at 0. 05; and (2) the level of *development* of democratic citizenship characteristics was at a moderate and a high level.

Keyword : Development of characteristics, Democratic citizenship, Problem-based learning

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา และ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์ คณบดีคณะสังคมศาสตร์ในการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตลอดจนตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีตลอดมา

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล ประธานคณะกรรมการสอบ ปรินญาณิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ บุญโยปษุภัมภ์ คณะกรรมการสอบปรินญาณิพนธ์ที่ให้แนวคิดและคำแนะนำเพิ่มเติม ทำให้ปรินญาณิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือและเสียสละเวลา ในการตรวจสอบเครื่องมือ แก้ไขและเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อใช้ในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองกันยา นายวรรณชัย นนทะคำจันทร์ และคณะครูทุกท่านในโรงเรียนคลองกันยา ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนคลองกันยาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ รวมถึงขอขอบคุณกำลังใจ และการช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมรุ่นสาขาวิชาสังคมศึกษา ที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำเมื่อผู้วิจัยมี ปัญหาจนทำให้ปรินญาณิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดเห็นสิ่งอื่นใดขอขอบคุณ บิดา มารดา เป็นอย่างสูงที่ท่านให้การอบรมสั่งสอน ให้กำลังใจและช่วยเหลือในทุกด้าน รวมทั้งญาติพี่น้องที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือเป็นอย่างดีเสมอมา

ปรีชา ศิลาชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย	7
ขอบเขตงานวิจัย	7
กลุ่มเป้าหมาย.....	7
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	7
เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย.....	7
ตัวแปรที่ทำการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
สมมติฐานในการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1.คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	12
1.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	12

1.2	คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	15
1.3	ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน	23
1.4	วิเคราะห์หลักสูตรของต่างประเทศและหลักสูตรของไทยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	26
1.5	แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	34
1.6	การวัดการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	37
2.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	39
2.1	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	39
2.2	ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	45
2.3	ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	48
2.4	บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	54
3.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
3.1	งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	55
3.2	งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	58
บทที่ 3	วิธีดำเนินงานวิจัย	61
1.	กำหนดกลุ่มเป้าหมาย	61
2.	ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	62
3.	เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย	62
4.	แบบแผนการทดลอง	62
5.	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
6.	การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
7.	การวิเคราะห์ข้อมูล	75
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76

1. ผลของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	76
2. ผลการศึกษาในระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	77
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	83
1. สรุปผลการวิจัย.....	83
2. อภิปรายผล	84
3. ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก.....	103
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย.....	104
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย.....	111
ภาคผนวก ค หนังสือรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์.....	114
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	117
ภาคผนวก จ เครื่องมือในการวิจัย.....	130
ภาคผนวก ฉ ภาพการดำเนินการทดลอง.....	174
ประวัติผู้เขียน.....	182

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ลักษณะประเภทของพลเมืองประชาธิปไตย Westheimer and Kahne.....	20
ตาราง 2 สรุปความสอดคล้องของคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย	22
ตาราง 3 สรุปถึงโครงสร้างเวลาเรียนในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตยของ ประเทศญี่ปุ่น (1 ชั่วโมงในการเรียนเท่ากับ 45 นาที).....	27
ตาราง 4 สรุปถึงการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยของ สหรัฐอเมริกาของมลรัฐไอดาโฮ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6	29
ตาราง 5 ผลการสรุปตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย	33
ตาราง 6 สรุปขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	52
ตาราง 7 กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาย่อย	65
ตาราง 8 ตารางแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยกับตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	67
ตาราง 9 ระดับเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย (Scoring Rubric).....	69
ตาราง 10 การวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	75
ตาราง 11 ผลของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	76
ตาราง 12 ระดับพัฒนาการของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	78
ตาราง 13 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	118
ตาราง 14 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การละเมิดสิทธิเด็กในสังคมโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	119

ตาราง 15 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ที่มาของตำแหน่งผู้นำในท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	120
ตาราง 16 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง บทบาทในท้องถิ่นกับผลประโยชน์ในชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ	121
ตาราง 17 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยโดยผู้เชี่ยวชาญ	122
ตาราง 18 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็น พลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ	124
ตาราง 19 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็น พลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ	126
ตาราง 20 แสดงค่าอำนาจจำแนก ของแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ โดยใช้สูตร Item Total Correlation	128

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย	10
ภาพประกอบ 2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย.....	15
ภาพประกอบ 3 คุณสมบัติของพลเมืองที่ประชาชนมีในสังคมประชาธิปไตย.....	16
ภาพประกอบ 4 พีระมิดแสดงถึงระดับพัฒนาการจริยธรรม ของโคลเบอร์ก	25
ภาพประกอบ 5 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการ ดำเนินชีวิต.....	64
ภาพประกอบ 6 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 1	175
ภาพประกอบ 7 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 2	175
ภาพประกอบ 8 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 3	176
ภาพประกอบ 9 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 4	177
ภาพประกอบ 10 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 5	178
ภาพประกอบ 11 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 6	179

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการพัฒนาความเจริญทางด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม อิทธิพลจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมในหลายระดับไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี รวมไปถึงประเพณีและวัฒนธรรม ทำให้เกิดการแข่งขันแย่งชิงทรัพยากร และการสร้างฐานอำนาจเพื่อการต่อรองในการได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองมุ่งหวังจนนำไปสู่การคอร์รัปชันที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมามักประสบปัญหาทางสังคมเกี่ยวกับความเลื่อมล้ำและทรัพยากรส่วนใหญ่มักตกอยู่ในชนชั้นนำและผู้มีฐานะทางสังคมซึ่งนำไปสู่การตอกย้ำให้เกิดความขัดแย้งและแตกแยกความคิดทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จนกลับกลายเป็นความขัดแย้งที่เพิ่มระดับมากขึ้น (จุฬาลักษณ์ พันธัง, 2560) และเป็นปัญหาที่กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนส่วนรวมตลอดจนความมั่นคงของรัฐ ส่งผลให้ผู้ที่มิหน้าทีในการปกครองของรัฐต้องออกมาส่งเสริมนโยบายในการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนในรัฐของตน ด้วยการกำหนดใช้กฎหมาย การใช้มาตรการทางสังคมหรือการจัดระเบียบสังคมทั้งเศรษฐกิจและการสื่อสารทางการเมืองผ่านทางสื่อมวลชนหรือระบบหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ (ทองหล่อ วงษ์อินทร์ และ ชูชีพ เบียดนอก, 2560) เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนเกิดความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตยที่มีความกระตือรือร้น เข้าใจในสิทธิ เสรีภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือการเข้าร่วมในการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมีส่วนร่วมในสังคม และปกป้องสิทธิของตนเองนอกเหนือไปจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือมีหน้าที่แต่เพียงเสียภาษีเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าบทบาทพลเมืองนั้นแตกต่างไปจากบทบาทของประชาชนหรือราษฎรทั่วไปที่เป็นเพียงผู้ที่อยู่อาศัยในประเทศและมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำหรือผู้มีอำนาจรัฐเท่านั้น (วินิจ ฝาเจริญ, 2562; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2550) โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเกิดความเป็นพลเมืองก็ย่อมส่งผลให้ปัญหาทุกอย่างได้รับความร่วมมือในการแก้ไขจนประสบผลสำเร็จ

สำหรับประเทศไทยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนนั้น หน่วยงานภาครัฐทุกยุคสมัยต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพลเมืองที่เน้นปลูกฝังไปที่เยาวชนเพื่อให้เยาวชนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่งของยุครัฐบาลคสช.ที่ได้เสนอแนวคิดเน้นย้ำถึงนโยบายของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนให้เป็นไปตามหลักสูตร สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ.2542 ที่ระบุว่า ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพและการเคารพกฎหมาย รวมไปถึงความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์และจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) นอกจากนี้สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ออกประกาศกระทรวง เรื่องการบริหารจัดการเวลาเรียนของสถานศึกษา ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนการสอนส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่นอกเหนือไปจากการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพียงกลุ่มสาระสังคมศึกษา แต่เพียงอย่างเดียว โดยให้จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตน คือ 1) จัดให้เป็นรายวิชาหน้าที่พลเมืองเพิ่มเติม 2) บูรณาการวิชาหน้าที่พลเมืองกับรายวิชาพื้นฐานกลุ่มสาระสังคมศึกษา 3) บูรณาการหน้าที่พลเมืองกับรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และ 4) บูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือวิถีชีวิตประจำวันในโรงเรียน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ความเป็นพลเมืองถูกให้ความสำคัญในระบบการศึกษามากขึ้นในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา เพื่อหวังพัฒนาให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนเกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของสังคมได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่พึงมีของบุคคลในสังคมประชาธิปไตย จากเอกสารของนักวิชาการและนักรัฐศาสตร์ทำให้ผู้วิจัยพบว่ามีการกล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่สอดคล้องกันที่ผู้วิจัยสามารถนำมาสู่การสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยได้ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง 2) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 3) ความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล (Deakin University, 2020; Westheimer and Kahne, 2004; กลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย, 2556; คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554; ถวิลวดี บุรีกุล, เมริโอ เออเจนี, และ รัชวดี แสงมหะหมัด, 2558; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร 2556; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล 2559; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563; สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556) ซึ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ได้สรุปมานี้เป็นเป้าประสงค์พื้นฐานของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในตัวบุคคลที่พึงมีและต้องได้รับการปลูกฝังพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ควบคู่ไปกับค่านิยมที่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

แต่เนื่องด้วยสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน แม้ภาครัฐจะมีนโยบายหรือปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาในการเข้ามาช่วยจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย อย่างต่อเนื่อง ก็ยังไม่สามารถทำให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเกิดกับตัวผู้เรียน ได้เท่าที่ควร ดังรายงานผลวิจัยของสมาคมนานาชาติเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ที่ได้ เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองครั้งที่ 3 ในประเทศกลุ่มตัวอย่าง 38 ประเทศ ผลการวิจัยได้พบว่าทัศนคติและความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทยนั้นอยู่ในลำดับ ที่ 34 จึงบ่งชี้ให้เห็นว่าเยาวชนของไทยยังคงขาดความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง (Schulz, Ainley, Fraillon, Kerr, and Losito, 2010) ที่สืบเนื่องมาจากรูปแบบกระบวนการสอนใน ระบบการศึกษาไทยที่เน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนท่องจำและปฏิบัติตาม ทำให้ผู้เรียนไม่อาจ ได้แย้ง แสดงความคิดเห็นต่อผู้ใหญ่ที่เป็นผู้อาวุโสหรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตนเองได้ ผู้เรียนจึงขาด พลังที่จะขับเคลื่อนในสิ่งที่อยากเรียนรู้ไม่กล้าแสดงออก ไม่แสวงหาความถูกต้องเพราะเกรงกลัวต่อ อำนาจที่เหนือกว่าตนเอง (ทิพย์พาวพร ดันติสุนทร 2556, น.23) สอดคล้องกับพิณสุดา สิริวิรังศรี (2560) และสถาบันนโยบายการศึกษา (2548) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนรู้ในการสร้างความเป็น พลเมืองของไทย ตัวผู้สอนมักเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาและกระบวนการบรรยายมากกว่าการสร้าง สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีเหตุผล ตระหนักในสิทธิเสรีภาพ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองหรือสังคม โดยเฉพาะใน ระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยที่เริ่มรับรู้เหตุผลและไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังคงมีการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นในมิติของการรับรู้ด้วยการบอกรับรู้ความรู้ให้ผู้เรียนจดจำและบอกให้ลงมือทำ ไม่มี การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงคุณค่าระหว่างผู้สอนและผู้เรียน รวมถึงไม่มีการสร้างบรรยากาศแห่ง ความเป็นประชาธิปไตยที่ให้ผู้เรียนได้แสดงจุดยืนทางความคิดเห็นและไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่ง รอบ ๆ ตัวหรือชุมชน (วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ, 2561) จึงเป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียน ไม่ได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้วยการจัดการเรียนรู้ อย่าง เหมาะสม

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้ เกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและต้องทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน ที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุปจากเอกสารของนักวิชาการและ นักรัฐศาสตร์คือ 1) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง คือ บุคคลที่ต้องปฏิบัติ ตนเคารพความเท่าเทียมยอมรับความหลายและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ใช้ความ รุนแรง 2) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ คือ บุคคลที่ปฏิบัติตาม

บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบของตนเอง รวมถึงปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม และ 3) คุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล คือ บุคคลที่ต้องปฏิบัติตนในการแสดงถึงการ
มีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจที่ยึดผลประโยชน์ของส่วนรวม

เมื่อได้ทำการศึกษาถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้เรียนนั้นพบว่า ฤวิลาดี บุรีกุล และคน
อื่น ๆ (2558) ได้ให้แนวทางไว้ว่าต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดความรับรู้เข้าใจถึงทัศนะ
ที่แตกต่าง และสามารถปฏิบัติตนได้ตามบทบาทหน้าที่ รวมถึงอธิบายความคิดและการตัดสินใจ
อย่างมีเหตุผล ผ่านการเรียนรู้ด้วยการสืบค้นข้อมูล ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แสดงออกถึง
ความคิดเห็นและความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง สอดคล้องกับปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559) ที่
กล่าวว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระดับชั้นประถมศึกษา นั้น ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับ
ความรับผิดชอบต่อที่เป็นสิ่งกำกับถึงการใช้สิทธิเสรีภาพ และต้องฝึกเด็กให้มีความรับผิดชอบต่อ
ตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ซึ่งถือเป็นสิ่ง
สำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่พึงมี นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้รู้จักที่จะตกลงกันในการทำงาน
และเรียนรู้ด้วยการออกไปสัมผัสกับปัญหาจนเกิดการตั้งคำถามถึงปัญหาที่ได้พบเห็น และนำมาสู่
การใช้กิจกรรมกลุ่มให้เกิดการถกเถียง การวิเคราะห์และหาสาเหตุของปัญหาจนสามารถแสวงหา
วิธีการแก้ไขปัญหาได้ โดยผู้สอนเป็นผู้ดูแลแนะนำและคอยให้คำปรึกษา จะทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยง
และมองเห็นปัญหาพร้อมทั้งเข้าใจว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจากการได้ลงมือปฏิบัติ อีกทั้ง
ทั้งยังสอดคล้องกับ อรรถพล คณิตขจรกูร (2560) ที่กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความเป็น
พลเมืองว่า ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้ในสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ด้วยการให้ประสบการณ์ตรง
และต้องจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เกิดเจตคติที่ดีมีโอกาสดำเนินการแสดงความคิดเห็น ได้อภิปรายรับฟัง
ความคิดเห็นผู้อื่นรวมถึงรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ที่ได้เรียนรู้ด้วยการใช้เหตุการณ์ กรณีตัวอย่าง
แล้วนำปัญหามาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาและเกิดประสบการณ์ที่สามารถ
นำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ยังได้เสนอวิธีการจัดการ
เรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยการเรียนรู้แบบการทำงานเป็น
กลุ่มร่วมกันที่ช่วยส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไว้หลายวิธี ได้แก่ การจัดการกิจกรรมเรียนรู้
ภาคปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหรือ
งานวิจัยเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธี Coaching และการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ
ที่เลี้ยง ซึ่งจากวิธีการหรือรูปแบบการสอนเหล่านี้ เมื่อได้ทำการศึกษาทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการ
จัดการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่มีความใกล้เคียงกับแนวทางของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559)

และอรรถพล คณิตชวางกูร (2560) ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยได้ นั่นคือวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เกิดมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) รวมกับการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยที่ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดค้นหาแนวทางแก้ปัญหา และลักษณะของปัญหาที่นำมาใช้ต้องเป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันและเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้เรียน (Gallagher, 1997, pp.332-362) สอดคล้องกับไพศาล สุวรรณน้อย (ม.ป.ป., น.3) ที่กล่าวว่าวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากตัวผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหาจริง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รวมไปถึงเกิดความรู้ตามเนื้อหาที่ตนเองได้เรียนรู้ เข้าใจในเหตุการณ์ในปัญหานั้นและลักษณะของปัญหาที่ใช้ต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนจนเกิดความเสียหายและสามารถหาคำตอบได้หลายแนวทางด้วยการสืบค้นข้อมูลก่อนจึงจะได้คำตอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550; สุริยา ฟองเกิด 2560) นอกจากนี้บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนก็มีความสำคัญในแต่ละขั้นตอนที่จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ดังที่ ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดีนทร์ (2557) และกมลฉัตร กล่อมอิม (2560, น. 186-187) กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สอดคล้องกันว่า ผู้สอนต้องไม่เพียงทำหน้าที่บรรยายหรือยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแต่ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกตั้งคำถามและคอยติดตามการทำงานและตอบข้อสงสัยจากประเด็นคำถามนั้น ส่วนบทบาทของผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่กล้าต่อการแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน อีกทั้งต้องสามารถนำความรู้ของตนเองมาสู่การหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ทำการศึกษา

สำหรับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจากการศึกษาเอกสารของหน่วยงานการศึกษาและนักการศึกษาทำให้ผู้วิจัยทำการสรุปถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกันต่อการนำมาใช้ในงานวิจัยได้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา เป็นขั้นกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันเสนอปัญหาจากสถานการณ์หรือจากประสบการณ์ของผู้เรียนที่นำไปสู่การสืบค้นหาคำตอบในประเด็นปัญหาได้ด้วยตนเอง 2) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา เป็นการให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มทำการศึกษาและกำหนดประเด็นปัญหาที่ตนเองยังไม่เคยทราบหรือรับรู้ เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลร่วมกัน 3) ขั้นสืบค้นข้อมูล เป็นการให้ผู้เรียนนำประเด็นปัญหาที่ตนเองจะศึกษามาทำการสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนได้ทำการจัดเตรียมไว้สำหรับผู้เรียนได้อย่าง

เพียงพอและเหมาะสม 4) ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา เป็นการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่ได้ทำการศึกษาเพื่อดูถึงความถูกต้องของข้อมูลและความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ได้ทำการศึกษา 5) ชั้นสรุปและประเมินคำตอบ เป็นการให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำการสรุปและประเมินผลงานของกลุ่มตนเองจนได้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการหาวิธีการแก้ปัญหาจากประเด็นที่ศึกษา และ 6) ชั้นนำเสนอและประเมินผลงาน เป็นการให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้ทำศึกษามานำเสนอผลงานร่วมกัน เพื่อให้เพื่อนในชั้นเรียนหรือบุคคลอื่นที่สนใจรับฟังและซักถามร่วมแสดงความเห็น โดยผู้สอนประเมินผลงานและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาและปรับปรุงต่อไป (Delisle, 1997; Duch, 1996; IOWA, n.d.; Savoil and Hugle, 1994 อ้างถึงใน วิชา เล่าเรียนดี, 2554; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550) จึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น จะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่ได้มีโอกาสในการแสดงออกความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น อีกทั้งการที่ได้เรียนรู้จากการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ทำมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ที่ฝึกการให้เหตุผลจากการได้ถกเถียงในประเด็นปัญหาร่วมกันภายในกลุ่มของตนเอง จึงถือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยที่ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยได้มากขึ้น

ดังนั้นจากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการนำมาช่วยพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านให้กับตัวผู้เรียนได้แก่ 1) พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง 2) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 3) พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนนั้นเกิดพื้นฐานทั้งความรู้ ทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข อีกทั้งยังอาจเป็นประโยชน์และแนวทางต่อผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาที่อาจนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ต่อไป

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับชั้นประถมศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สอนต่อการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตงานวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 35 โรงเรียน โดยเลือกแบบเจาะจง มาจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนคลองกันยา ได้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 28 คน 1 ห้องเรียน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 16 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย คือ เนื้อหาในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ ที่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจำนวนทั้งหมด 2 หน่วยการเรียนรู้และมีเนื้อหาย่อยที่ใช้ในงานวิจัยดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานภาพ บทบาทและสิทธิหน้าที่
 - เรื่องที่ 1 ปัญหาสถานภาพ บทบาท และสิทธิ
 - เรื่องที่ 2 การละเมิดสิทธิเด็กในสังคม
2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 บทบาทท้องถิ่นกับชุมชน
 - เรื่องที่ 1 ที่มาของตำแหน่งผู้นำในท้องถิ่น
 - เรื่องที่ 2 บทบาทท้องถิ่นกับผลประโยชน์ในชุมชน

ตัวแปรที่ทำการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้เรียนแสดงออก พฤติกรรมของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย 3 ด้าน ที่ผู้วิจัยทำการสรุปจากเอกสารของ นักวิชาการและนักรัฐศาสตร์ โดยวัดได้จากการใช้แบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยเขียน ตอบแบบสั้นและแบบประเมินที่แสดงถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่

1.1 พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง หมายถึง ผู้เรียนแสดงถึงการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกับผู้อื่นได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างปราศจากอคติทาง ความคิดหรือคำพูด

1.2 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หมายถึง ผู้เรียนแสดงถึงการปฏิบัติตาม กฎข้อตกลงร่วมกัน ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและรู้จักใช้สิ่งของส่วนรวม อย่างคุ้มค่าและประหยัด

1.3 พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง ผู้เรียนแสดงถึงการปฏิบัติ ตนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริงและรู้จักแสวงหาข้อมูล นำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำปัญหา สถานการณ์มากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้จากการใช้ปัญหา โดยผ่านการเรียนรู้ด้วย กระบวนการทำงานแบบกลุ่มย่อย ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการเรียนรู้ ทั้งหมด 6 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยสรุปได้จากเอกสารของหน่วยงานทางการศึกษาและนักการศึกษาดังนี้

2.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา เป็นขั้นที่กระตุ้นผู้เรียนให้ร่วมกันเสนอปัญหา จากสถานการณ์หรือจากประสบการณ์ของผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามโดยใช้รูปภาพหรือจากสื่อ ทัศนียภาพที่นำไปสู่การสืบค้นหาคำตอบในประเด็นปัญหาได้ด้วยตนเอง

2.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา เป็นการให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาประเด็นปัญหาและ กำหนดประเด็นปัญหาที่ตนเองยังไม่เคยทราบหรือรับรู้เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม โดย ผู้สอนอาจเป็นผู้คอยช่วยเหลือด้วยคำถาม หรืออธิบายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

2.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล เป็นการให้ผู้เรียนนำประเด็นปัญหาที่ตนเองจะศึกษามาทำการ สืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนทำการจัดเตรียมไว้สำหรับผู้เรียนอย่างเพียงพอและเหมาะสม

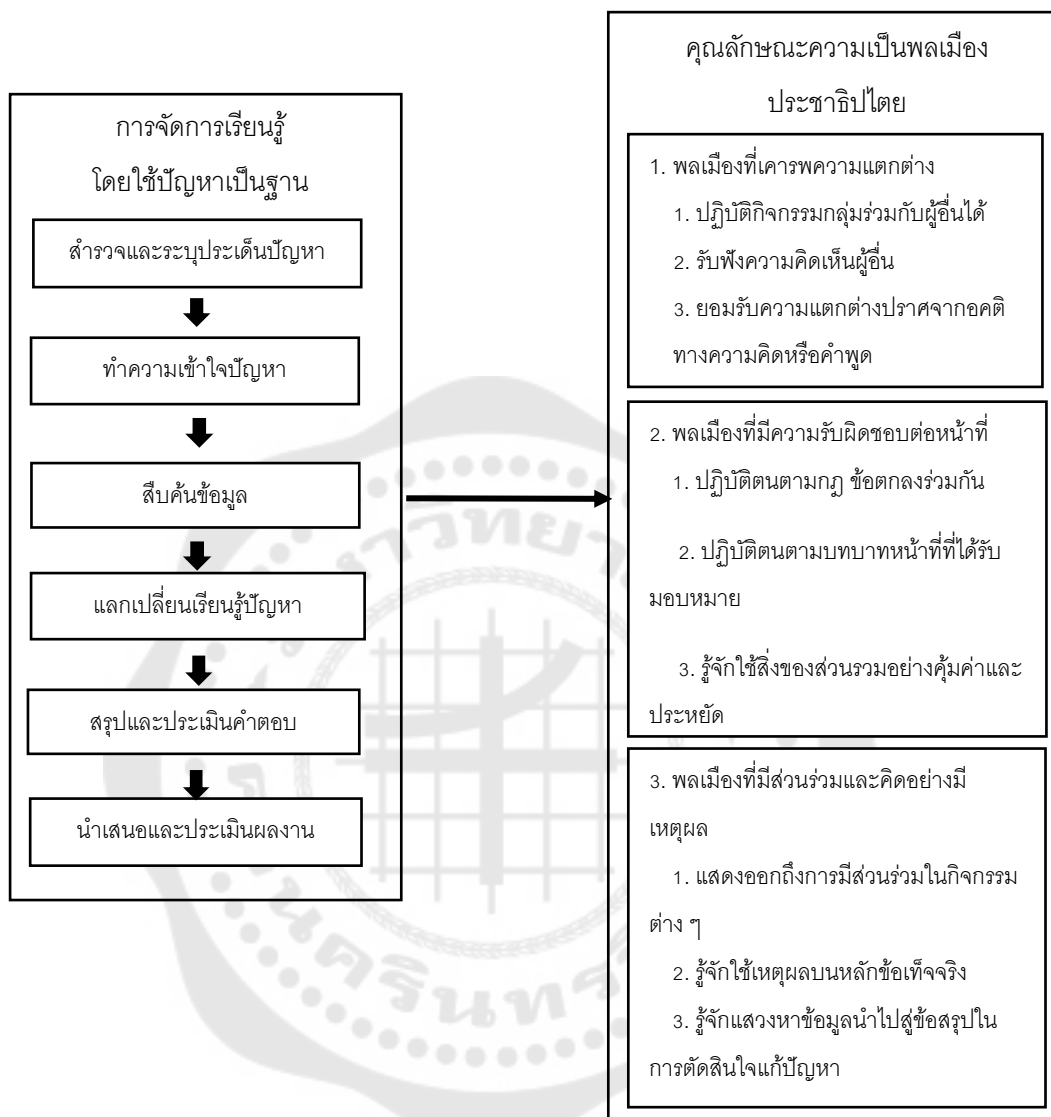
2.4 **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา** ผู้เรียนถามตอบแลกเปลี่ยนประเด็นที่ทำการสืบค้น ภายในกลุ่มว่าข้อมูลนั้น เพียงพอต่อการนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือไม่ หากข้อมูลยังไม่เพียงพอ ก็ต้องทำการสืบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น

2.5 **ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ** เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงานและข้อมูล ของกลุ่มตนเองที่ทำการสืบค้นมาสู่การสรุปเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นแนวทางในการแก้ไข ปัญหาและนำเสนอผลงานหรือแนวทางแก้ปัญหานั้นร่วมกันในชั้นเรียน โดยที่ผู้สอนตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง

2.6 **ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน** เป็นการให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้ทำการศึกษามา นำเสนอผลงานร่วมกัน ให้เพื่อนในชั้นเรียนหรือบุคคลอื่นที่สนใจรับฟังและซักถามร่วมแสดงความ คิดเห็นโดยผู้สอนมีการประเมินผลงานและเสนอแนะ เพื่อให้ผู้เรียนนำไปพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

3. **พัฒนาการ** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งหมด 6 ขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนมีระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็น พลเมืองประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่สูงมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

สมมติฐานในการวิจัย

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยดังนี้

1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
 - 1.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
 - 1.2 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
 - 1.3 ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน
 - 1.4 วิเคราะห์หลักสูตรของต่างประเทศและหลักสูตรของไทยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
 - 1.5 แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
 - 1.6 การวัดการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 - 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 - 2.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 - 2.3 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 - 2.4 บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
 - 3.1.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 3.1.2. งานวิจัยของต่างประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 - 3.2.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 3.2.2 งานวิจัยของต่างประเทศ

1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ดังหัวข้อต่อไปนี้

1.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550, น.29-30) ได้ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยไว้ในแนวคิดความเป็นพลเมืองว่า คนทั่วไปมักใช้คำว่าประชาชน (people) ราษฎร (subject) และพลเมือง (citizen) ในลักษณะเป็นคำเดียวกัน ในขณะที่คำว่าประชาชน (people) ในที่นี้มีทุกยุคทุกสมัย เป็นลักษณะที่ไม่ได้เป็นผู้ปกครอง (non-ruler) หากแต่ย้อนไปสมัยโบราณก็จะเปรียบประชาชนนี้อยู่ในสถานะที่เป็นเพียงไพร่หรือทาส หรือเป็นลูกน้องของเหล่าขุนนางหรือเจ้าของที่ดิน ในขณะที่ทางตะวันตกมีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยจึงส่งผลให้ราษฎรเปลี่ยนเป็นพลเมือง ในทางความหมายของพลเมืองนี้จึงเป็นราษฎรที่นอกเหนือจากเสียภาษี และต้องปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว ยังมีบทบาทอำนาจในการเมือง ทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ รวมไปถึงมีสิทธิในการเข้าร่วมในการทำกิจต่าง ๆ เพื่อส่วนรวมด้วย ดังนั้นราษฎรจึงเป็นลักษณะของฝ่ายรับกฎหมาย นโยบายหรือกิจกรรมของรัฐ ในขณะที่พลเมืองอาจมีบทบาทเป็นฝ่ายรุกในการเรียกร้องกฎหมายหรือ นโยบายจากทางภาครัฐตามที่ตนเองเห็นพ้องต้องกัน จึงอาจมองได้ว่าราษฎรเป็นคำที่มองตนเองว่าเป็นเพียงผู้น้อย ในขณะที่จะต่างจากคำว่าพลเมืองที่จะมองว่าตนเองมีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมในการเมือง จากที่กล่าวมาจึงทำความเข้าใจความหมายของพลเมืองประชาธิปไตยในส่วนนี้ได้ว่าการเป็นพลเมืองมีพื้นฐานจากระบบการปกครองทางการเมืองที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ มีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย และมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย

วิชัย ตันศิริ (2551, น.18) กล่าวถึงความหมายของพลเมืองตามแบบประชาธิปไตย โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือพลเมืองแบบเก่า เป็นพลเมืองที่เป็นผู้รับ ผู้รับในที่นี้คือผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ คอยรับผลทั้งทางบวกและทางลบ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และยอมรับอำนาจรัฐอย่างเป็นทางการ ในลักษณะการยอมเป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครอง ในขณะที่พลเมืองแบบใหม่ เป็นลักษณะเป็นผู้มีส่วนร่วมกระทำ คือเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเมือง เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความรับผิดชอบต่อสังคม และพร้อมเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง มองเห็นการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ใช่เพียงหน้าที่ของรัฐแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ

วรากรณ์ สามโกเศศ (2554, น.6) และ ธีรวัช วิภัติภูมิประเทศ (2556, น.11) ได้กล่าวถึงความหมายพลเมืองประชาธิปไตยสอดคล้องกันไว้ว่า เป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของบุคคลในสังคมที่ต้องมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ รวมถึงมีสิทธิเสรีภาพบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และเคารพกฎกติกาในความแตกต่างหลากหลายของสังคม ไม่ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรง รับรู้เสมอว่าตนเองนั้นเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ด้วยการมีจิตสาธารณะที่จะร่วมขับเคลื่อนสังคมในทุกระดับตั้งแต่ระดับพื้นฐานคือครอบครัว จนถึงระดับชาติและระดับโลก

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555, น.11-12) ได้ให้ความหมายของพลเมืองประชาธิปไตยว่าเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ ที่ยึดมั่นในศีลธรรมอันดีของศาสนา และมีหลักในการดำเนินตามแนวทางวิถีประชาธิปไตย ในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงประพฤติตนเคารพกฎหมายและกระทำตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ และ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560, น.6) ได้กล่าวถึงพลเมืองในแบบสังคมประชาธิปไตย ในรายงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองไว้ว่า เป็นการแสดงออกถึงคุณลักษณะที่มีความรู้ความเข้าใจ ความคิด เจตคติ รวมไปถึงการปฏิบัติตนในทางที่พึงามบนความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม รวมถึงเคารพผู้อื่นตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคม

ภาสุตา ภาคาผล และ มนังค์ อังควาณิชม (2560, น. 997) ได้ให้ความหมายพลเมืองประชาธิปไตยว่า เป็นสมาชิกในสังคมที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักสิทธิเสรีภาพเคารพในความเสมอภาคในความเท่าเทียมกันบนความแตกต่าง เคารพกฎกติกา มีความรู้ตระหนักและเข้าใจถึงบทบาทตนเองในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคมพร้อมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

วัฒนชัย ศิริญาณ และ ชัยรัตน์ มาสอน (2561, น.157) กล่าวถึงพลเมืองตามแบบประชาธิปไตยว่า เป็นบุคคลที่มีสัญชาติของประเทศนั้นตามกฎหมายประเทศแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นพลเมืองได้ต้องรู้จักในการปฏิบัติตนตามกฎหมาย ทำตนให้เป็นประโยชน์รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองเคารพในสิทธิเสรีภาพผู้อื่นต้องทำความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับการสร้างพลเมืองที่ดี

วินิจ ญาเจริญ (2562, น.286) กล่าวถึงพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยว่า พลเมืองเป็นคำที่มีความแตกต่างจากคำอื่น เพราะพลเมืองต้องเป็นบุคคลที่ต้องมีความกระตือรือร้นที่จะปกป้องซึ่งสิทธิตนเอง รวมไปถึงมีส่วนร่วมในทางการเมือง ผ่านการแสดงออกด้วยการใช้สิทธิเสรีภาพ และการแสดงความคิดเห็น ที่มีความสำคัญต่อการสะท้อนถึงบทบาท หน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบที่ตนเองมีต่อสังคม คำว่าพลเมืองจึงให้ความแตกต่างไปจาก ประชา ตรงความรู้สึกของการเป็นผู้ติดตามหรือเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อื่น

Marshall (2002, pp. 8-9) กล่าวถึงความหมายพลเมืองในสังคมประชาคมประชาธิปไตยว่า เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกอย่างเต็มตัวในชุมชน ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบทางพลเมือง เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และอิสรภาพทั้งการพูด คิด ความเชื่อหรือศรัทธา สิทธิครอบครองทรัพย์สิน สัญญา และความยุติธรรม

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบทางการเมือง เกี่ยวกับอำนาจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีบทบาททั้งเป็นผู้ปกครองหรือผู้เลือกเพื่อถูกปกครอง

ส่วนที่ 3 องค์ประกอบทางสังคม เกี่ยวกับสิทธิในด้านค่าตอบแทนและเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง ตลอดจนการแบ่งปันมรดกทางสังคม รวมไปถึงสิทธิที่จะมีชีวิตร่วมมาตามมาตรฐานการครองชีพในสังคม

Dalton (2008, pp. 18-19) กล่าวถึงการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่สรุปได้ว่า พลเมืองประชาธิปไตย ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองและการปกครอง โดยต้องได้รับการชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ จากทางภาครัฐให้ได้รับทราบ รวมไปถึงมีการปรึกษาหารือร่วมพูดคุยเกี่ยวกับบทบาทในการร่วมบริหารการปกครองและต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อภาวะเรียบร้อยข้อบังคับตามกฎหมายกำหนด ยึดในศีลธรรมและจริยธรรมในการอยู่ร่วมในสังคมหรือชุมชนทางการเมืองร่วมกัน

ดังนั้นสามารถสรุปถึงความหมายของพลเมืองประชาธิปไตยได้ว่า พลเมือง คือสมาชิกหรือบุคคลในสังคมที่มีบทบาทในการปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ บนความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เคารพซึ่งกฎกติกา หรือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ตระหนักถึงสิทธิความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง ยึดถือคุณธรรมความยุติธรรมในการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนมีจิตสาธารณะในการสร้างประโยชน์หรือมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในสังคม พร้อมทั้งแสดงออกบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม ในการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคม

1.2 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

ทิพย์พาวร ตันติสุนทร (2556, น.55-56) กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไทยในสังคมประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษาเข้าใจซึ่งสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ รวมไปถึงสังคมในระดับโลก นอกจากนี้พลเมืองต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เคารพซึ่งความเสมอภาครักในเสรีภาพมีความรับผิดชอบยึดถือซึ่งความยุติธรรมและคิดอย่างมีเหตุผล ในการรับรู้เข้าใจในสิทธิของมนุษยชนบนความแตกต่างในสังคมแห่งความหลากหลาย และต้องเคารพซึ่งกฎหมาย รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักด้วยสันติวิธีปราศจากการใช้ความรุนแรงต่อกัน ดังแสดงให้เห็นแผนภาพถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

ที่มา:ทิพย์พาวร ตันติสุนทร (2556, น.56).การศึกษาสร้างพลเมือง

ถวิลวดี บุรีกุล และคนอื่น ๆ (2558, น.64) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของพลเมืองที่สอดคล้องกับคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยไว้ในผลงานวิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองในประเทศไทยของสถาบันพระปกเกล้า ที่จำแนกพลเมืองออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม 2) พลเมืองที่ให้ความสำคัญชุมชนของตน 3) พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพความก้าวหน้า ทันสมัย ดังแสดงให้เห็นคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมีดังภาพตารางต่อไปนี้

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี	องค์ประกอบ
1. พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist)	-ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ -เคารพผู้อาวุโสกว่า -เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม -ปฏิบัติตามกฎหมาย -ปฏิบัติตามหลักศาสนา -มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย -เต็มใจที่จะเสียภาษี
2. พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship)	-เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม -บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน -รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ
3. พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพและความก้าวหน้า ทันสมัย (Modern/Liberal Progressive)	-สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง -มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง -สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง -สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ -เป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม/สหภาพ/ชมรม เป็นต้น -ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ

ภาพประกอบ 3 คุณสมบัติของพลเมืองที่ประชาชนมีในสังคมประชาธิปไตย

ที่มา : ถวิลวดี บุรีกุล, เมริโอ เออเจนี, รัชวดี แสงมหะหมัด. (2558). พลเมืองไทย: การสร้างความ เป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (2554, น.14) และ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555, น.30-36) ได้กล่าวถึงลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกันไว้ 6 ประการประกอบไปด้วย

1. รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ คือ ประชาชนเป็นเจ้าของชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพเป็นของตนเอง เหมือนกับเรามีบ้านแล้วเป็นเจ้าของบ้านจึงมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ดังนั้นประชาธิปไตยจึงเป็นจุดกำเนิดของสิทธิเสรีภาพ พลเมืองจึงเหมือนเป็นอิสระชนที่ต้องพึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งเมื่อเด็กต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องรับผิดชอบต่อตนเองได้

2. เคารพหลักความเสมอภาค คือ ในสังคมประชาธิปไตยอำนาจที่สูงที่สุดนั้นเป็นของประชาชนไม่ว่าประชาชนจะอยู่ในสถานะใดในสังคม ล้วนแล้วเป็นพลเมืองจึงมีสิทธิมีเสียงที่เสมอภาคกันจึงต้องเคารพในความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน ต่างจากระบบเผด็จการ หรือระบบอุปถัมภ์ มักมองประชาชนไม่มีความเสมอภาคกัน และแบ่งคนให้แตกต่างกันในลักษณะมองในแนวดิ่ง (Vertical) คือมองคนในลักษณะที่สูงหรือต่ำกว่าตน

3. เคารพความแตกต่าง คือ สังคมประชาธิปไตยให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายในตัวบุคคล ประชาชนจึงมีความแตกต่างกันในหลากหลายบริบท ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต หรือการนับถือศาสนาและความชื่นชอบทางการเมือง พลเมืองจึงต้องยอมรับความเห็นที่แตกต่างให้ได้ทั้งความคิดเห็นหรือทัศนคติ โดยไม่ใช้ความรุนแรงและยอมรับความต่างนั้นโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าเหตุใดเขามีความเชื่อที่แตกต่างไปจากเรา

4. เคารพสิทธิผู้อื่น คือ การที่เราต้องรู้จักการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองให้อยู่ในขอบเขตอันพึงกระทำได้ โดยไม่รบกวนหรือละเมิดสิทธิผู้อื่นจนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พลเมืองจึงต้องคำนึงถึงสิทธิผู้อื่นอยู่เสมอเพื่อไม่ให้ไปกระทบกระทั่งกันจนส่งผลต่อความสงบของสังคม

5. เคารพกติกา คือ การที่พลเมืองทุกคนต้องเสมอภาคกันโดยอยู่ในกฎกติกาเดียวกัน และไม่มี การไปละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามกติกาที่ตั้งไว้ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ต้องรู้จักการแก้ไขด้วยกติกาไม่ใช้วิธีนอกกติการวมไปถึงไม่ใช้ความรุนแรงตามที่ระบอบประชาธิปไตยกำหนด

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม คือ การที่พลเมืองต้องรู้จักรับผิดชอบต่อส่วนรวม และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ตนเองเสมอว่าตนนั้นมีบทบาทหน้าที่เป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของสังคม และไม่ใช่คนที่จะสามารถทำอะไรได้ตามอำเภอใจ เมื่อสังคมเกิดปัญหาเราต้องช่วยกันในการร่วมแก้ไขปัญหาไปด้วย โดยไม่มองว่าเป็นบทบาทหรือหน้าที่ของบุคคลใดคณะใดคณะหนึ่ง

จากทั้งหมด 6 ข้อนี้สามารถทำการสรุปให้ง่ายต่อความเข้าใจได้ 3 ข้อ คือ 1) เคารพผู้อื่น-เคารพสิทธิผู้อื่น เป็นการเคารพหลักความเสมอภาค 2) เคารพกติกา 3) มีความรับผิดชอบต่อสังคมและพึ่งตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2563, น.25) ได้กล่าวถึง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยว่า เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม รวมไปถึงการดำรงตนในการทำประโยชน์ให้สังคม การจะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้จึงต้องยึดหลักการพื้นฐาน 3 ประการดังนี้

1. เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในตนเองและผู้อื่น และปฏิบัติตนให้อยู่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันไม่ดูถูกเหยียดหยามกัน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพและกฎกติกาของสังคม คือ การให้ประชาชนเห็นความสำคัญในสิทธิ เสรีภาพ กฎกติกาทางสังคม รู้จักเคารพปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นโดยไม่ไปละเมิดสิทธิผู้อื่นในสังคมส่วนรวม

3. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและประเทศชาติ คือ การทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมบนหลักของประชาธิปไตย ด้วยการยอมรับเสียงข้างมากและเคารพในเสียงข้างน้อย

กลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (2556, น.17-20) ได้กำหนดถึงคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 4 ประการ คือ 1) พลเมืองที่เข้มแข็ง 2) พลเมืองที่เป็นผู้มีความรู้และมีข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เพียงพอ 3) พลเมืองที่มีทักษะพื้นฐานประชาธิปไตย และ 4) พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยและยังมีคุณลักษณะย่อยอีก 8 ประการคือ

1. รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค เป็นการยึดมั่นในความยุติธรรม และให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมกันในสังคมทุก ๆ ด้าน โดยไม่เลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่าง

2. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลในสังคมประชาธิปไตยย่อมมีเสรีภาพได้มากตราบเท่าที่ไม่ละเมิดผู้อื่น กล่าวคือ บุคคลสามารถใช้เสรีภาพด้วยความยินดีที่ให้ผู้อื่นนั้นสามารถมีเสรีภาพได้เหมือนกับตนเอง โดยเสรีภาพนั้นต้องไม่ทำให้มีความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งต้องอยู่บนหลักของความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ กล่าวคือในการได้มาซึ่งสิทธินั้นต้องควบคู่ไปกับบทบาทหน้าที่ของบุคคล หมายความว่าหากบุคคลต้องการมีสิทธิในงานบริการของภาครัฐ บุคคลนั้นต้องมีหน้าที่ในการเสียภาษีให้รัฐ ดังนั้นการได้มาซึ่งสิทธิที่ดีเป็นประโยชน์ก็ย่อมขึ้นกับตัวบุคคลที่ต้องมีหน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีเหตุผลบนหลักการที่ดีด้วย

4. มีภราดรภาพ และเคารพความแตกต่าง บุคคลในระบอบประชาธิปไตยย่อมมีความหลากหลายในทางความคิด แต่ความหลากหลายที่แตกต่างเหล่านี้ต้องไม่เป็นเหตุให้บุคคลเกิดความไม่พอใจนำไปสู่ความขัดแย้งกัน การทำร้าย หรือสังหารบุคคลอื่น เพราะบุคคลในสังคมประชาธิปไตย ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนและมีขันติธรรม ต่อความแตกต่างของบริบทสังคมที่อยู่ร่วมกัน

5. เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม ในสังคมไม่สามารถมีบุคคลใดอยู่คนเดียวได้บนโลก มนุษย์บนโลกจึงต้องมีสังคมในการอยู่ร่วมกันและยังต้องยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพราะถ้าทุกคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมสังคมก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

6. ส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่บุคคลต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองที่เพียงพอ ในฐานะเป็นพลเมืองหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องรู้และเข้าใจว่าการเมืองมีความสำคัญต่อตนเองและต่อผู้อื่น รวมถึงต้องมีความรู้เข้าใจในโครงสร้างระบอบการเมืองการปกครองและการบริหารงาน ขอบเขตภารกิจ และอำนาจบทบาทหน้าที่ อีกทั้งยังต้องพึงรู้นโยบายของพรรคการเมือง และระบบกลไกตรวจสอบพฤติกรรมของบุคลากรในทางการเมืองด้วย

7. คิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีเหตุผล ด้วยเหตุที่สภาพการณ์สังคมมีความหลากหลายจึงทำให้มีข้อมูลที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริงต่อการสื่อสารกันอย่างไม่ครบถ้วนทั่วถึง อีกทั้งการมีแนวความคิดและประสบการณ์เดิมของบุคคลที่ต่างกัน ย่อมมีผลให้การรับรู้เข้าใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและบริโภคนิสัยอย่างมีวิจารณญาณ จากการตั้งคำถามต่อข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ส่งผลต่อการแยกความรู้ออกจากความเชื่อหรือความรู้สึกได้ในตัวของบุคคล

8. เคารพกฎหมายและกฎกติกา การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเป็นสิ่งจำเป็นที่ส่งผลให้บุคคลที่เป็นพลเมืองรับรู้เข้าใจได้ว่า เพราะเหตุใดกฎหมายจึงมีความสำคัญและทุกคนต้องเคารพปฏิบัติตามบนความความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะกฎหมายหรือกฎกติกาของสังคมนั้นเกิดจากความเห็นพ้องของคนในสังคมนำมาใช้เพื่อรักษาความสงบ ความเสมอภาค และความยุติธรรมให้เกิดขึ้นภายในสังคมนั้นเองได้อาศัยอยู่

Westheimer and Kahne (2004, pp 4-5) ได้กล่าวถึงความเป็นพลเมืองว่าทุกประเทศล้วนแล้วต้องการพลเมืองที่มีความรับผิดชอบไม่ว่าจะปกครองรูปแบบใดแต่ในประชาธิปไตยพลเมืองต้องเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม โดยทำการแบ่งพลเมือง ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ คือ ลักษณะบุคคลที่ตรงต่อเวลา มีวินัย รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักแก้ปัญหาพร้อมกับร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สังคมให้ดีขึ้น และรับผิดชอบต่อปฏิบัติ ตามกฎกติกาในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม คือ พลเมืองที่มีความตื่นตัวที่จะแก้ไขปัญหาในสังคม และเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้วางระบบโครงสร้างของสังคม

3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม คือ พลเมืองที่มีความรู้ เข้าใจ ที่จะสืบค้นในการประเมินเกี่ยวกับโครงสร้างในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ รวมไปถึงพลเมืองที่จะตั้งคำถามที่จะเปลี่ยนแปลงระบบในโครงสร้างสังคมที่อยู่ติดธรรมชาติที่เกิดขึ้น ดังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของพลเมืองตามตารางต่อไปนี้ (Thaiciviceducation, 2560)

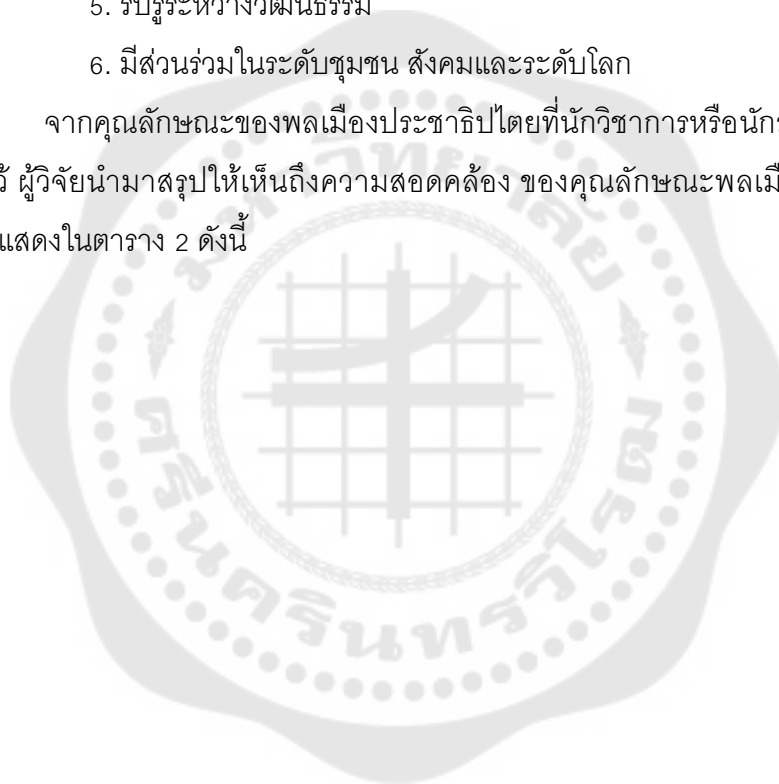
ตาราง 1 ลักษณะประเภทของพลเมืองประชาธิปไตย Westheimer and Kahne

	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen)
การอธิบาย	- รับผิดชอบต่อชุมชน - ตั้งใจทำงานและจ่ายภาษี - ปฏิบัติตามกฎหมาย - ริชเชิลและการบริจาคเลือด - อาสาที่จะทำงานที่ช่วยเหลือในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์	- เป็นสมาชิกองค์กรที่กระตือรือร้น - จัดการชุมชนให้ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่นการรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ - รู้ว่ารัฐมีกระบวนการทำงานอย่างไร - รู้วิธีการทำงานอย่างเชื่อมโยง	- คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคม นโยบาย และเศรษฐกิจ - ตามสืบค้นประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม - รู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม และผลกระทบต่อระบบที่เกิดขึ้น
ตัวอย่างการปฏิบัติ	- ร่วมบริจาคในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความอดอยากที่เกิดขึ้น	- มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาความอดอยาก	- ค้นหาเหตุ/ต้นตอปัญหาความอดอยาก เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม
แนวคิดหลัก	- ในการแก้ปัญหาสังคม และพัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีคุณลักษณะที่ดี ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อ เคารพกฎหมาย และกติกาของสังคม	- ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการวางระบบ และโครงสร้างของสังคม	- ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองต้องตั้งคำถามหรือเปลี่ยนแปลงระบบหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

Deakin University (2020, p 2) กล่าวไว้ในคู่มือการศึกษาที่ชื่อว่า Global citizenship ที่พูดถึงเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือทักษะพลเมืองมีความสอดคล้องกับพลเมืองประชาธิปไตยที่ต้องมีการส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนทั้งหมด 6 ข้อ ดังนี้

1. มีความรู้ระเบียบวินัยที่จำเป็น
2. มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. มีความสามารถในการสื่อสาร
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
5. รับรู้ระหว่างวัฒนธรรม
6. มีส่วนร่วมในระดับชุมชน สังคมและระดับโลก

จากคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยที่นักวิชาการหรือนักรัฐศาสตร์ได้ทำการกำหนดไว้ ผู้วิจัยนำมาสรุปให้เห็นถึงความสอดคล้อง ของคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยที่สำคัญดังแสดงในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 สรุปความสอดคล้องของคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตย							คุณลักษณะที่ผู้วิจัยทำการสรุป
ทิพย์พพร ตันติสุนทร (2554)	ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2554)	คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2554) ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555)	กลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (2556)	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2563)	Westheimer and Kahne (2004)	Deakin University (2021)	
4.เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม 6. มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพหุสังคม 9. ยึดหลักสันติวิธีไม่ใช้ความรุนแรงแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง		2.เคารพความเสมอภาค 3.เคารพความแตกต่าง	1. รักษาความเป็นธรรมและความเสมอภาค 4. มีความเสมอภาคและเคารพความแตกต่าง	1.เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม	4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 5. รับรู้ระหว่างวัฒนธรรม	1. พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง
3.มีความรักเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ 7. เคารพกฎหมายและยึดหลักนิติรัฐ	1.ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม	1.มีความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองได้ 4.เคารพสิทธิผู้อื่น 5.เคารพกติกา	2.ให้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ ต่อสังคม 3.ใช้สิทธิแต่ไม่ทิ้งหน้าที่ 5.มีส่วนร่วมทางการเมือง 6.เคารพกฎหมายกติกา	2. เคารพสิทธิเสรีภาพและกฎกติกาสังคม 3.รับผิดชอบต่อตนเอง	1.พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม	1.มีความรู้ระเบียบวินัยที่จำเป็น	2. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
1.การเป็นผู้มีความรู้เข้าใจในสังคมของตนสังคมโลกฯ 2. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก 5. มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล 8.มีความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองฯ	2.ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนตน 3. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสรภาพและความก้าวหน้าทันสมัย	6.รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม	7.คิดอย่างมีวิจารณญาณ 8. เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม			2. มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3.มีความสามารถในการสื่อสาร 6.มีส่วนร่วมในระดับชุมชนสังคมและระดับโลก	3. พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล

สรุปได้ว่าคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยที่ได้ทำการศึกษาจากเอกสารของนักวิชาการและนักรัฐศาสตร์ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ต่างมีการกล่าวสอดคล้องกันในเรื่องของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยว่า พลเมืองประชาธิปไตยนั้นต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม เคารพซึ่งกฎกติกาของสังคมและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน รวมไปถึงมีความรู้ คติวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณมีความเข้าใจในระบบสังคมหรือการเมืองการปกครอง ซึ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ได้ทำการสรุปในงานวิจัยครั้งนี้จึงมีคุณลักษณะด้วยกัน 3 ด้าน คือ

1. พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตนเคารพความเท่าเทียมของความเป็นมนุษย์ ที่ยอมรับความหลากหลายและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ใช้ความรุนแรง ถูกเหยียดหยาม หรือสร้างความสะดวกสบายไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

2. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อตนเอง รวมถึงมีวินัยในการปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม

3. พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล คือ พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่ยืดประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ และมีความรู้ เข้าใจในการสืบค้นข้อมูลประเด็นปัญหาที่ไม่เป็นธรรมในสังคม

1.3 ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน

เมื่อได้ทำการศึกษาถึงทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนทำให้ผู้วิจัยพบว่ามึนึ่งทฤษฎี ที่นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การสร้างเครื่องมือวิจัยในการศึกษาถึงระดับพฤติกรรมของการให้เหตุผลในเรื่องของค่านิยมและความสำนึกต่อหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม นั่นคือทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์กซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ยิงยงค์ (2558) ที่นำทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์กมาใช้เพื่อทำการศึกษาถึงระดับพฤติกรรมการให้เหตุผลในเรื่องของค่านิยมและความสำนึกต่อหน้าที่ของสังคมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่เหมาะสมในแต่ละระดับของช่วงวัย ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก

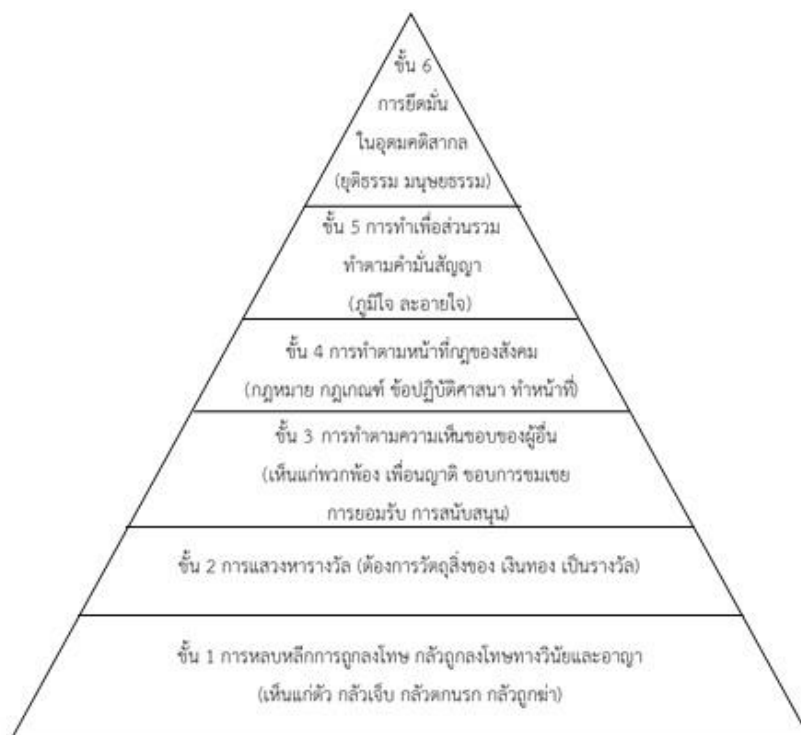
ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์กเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้มีผลต่อการรับรู้บทบาททางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะปฏิสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของตัวบุคคล บุคคลที่สามารถใช้เหตุผลในระดับจริยธรรมขั้นสูงได้นั้นจะต้องสามารถใช้ตรรกะความสามารถในการรับรู้ทางสังคมที่อยู่ระดับสูงก่อน (อ้อมเดือน สดมณี และ สุราษฎร์ จันประเสริฐ, 2554) นอกจากนี้ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการได้เข้ากลุ่มทางสังคมจะทำให้เกิดการเรียนรู้

บทบาทของตนเองและของผู้อื่นที่ช่วยให้การพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมจะมีระดับทางจริยธรรมที่แบ่งออกเป็น 3 ระดับและในแต่ละระดับจะมีทั้งหมด 2 ชั้น รวมระดับทางจริยธรรมทั้งหมด 6 ชั้นที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ การให้เหตุผลทางจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่แบ่งได้ดังนี้ (Kohlberg, 1975, p. 49)

1. ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (Pre-conventional level) เป็นกลุ่มวัยที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง จริยธรรมระดับนี้จะประกอบด้วย 1) ขั้นการถูกลงโทษและการเชื่อฟัง เป็นขั้นที่เด็กจะยอมทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจโดยไม่มีเงื่อนไขด้วยการแสดงพฤติกรรมเพื่อไม่ให้ตนเองนั้นถูกลงโทษเพราะเกิดความกลัว 2) ขั้นกฎเกณฑ์เป็นการใช้เครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นขั้นที่บุคคลเลือกทำตามความพึงพอใจตนเองโดยแสดงออกพฤติกรรมที่ให้ความสำคัญต่อของรางวัลหรือสิ่งตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยน

2. ระดับทำตามกฎเกณฑ์สังคม (Convention level) ในระดับนี้เป็นวัยของบุคคลที่จะกระทำตามความคาดหวังของบุคคลในครอบครัว หรือกลุ่มคนในสังคมที่ตนเองได้เป็นสมาชิก ได้แก่ 1) ขั้นการคาดหวังและการยอมรับในสังคมเป็นขั้นที่แสดงออกพฤติกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับในหมู่คณะและช่วยเหลือผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนในระดับนี้จึงไม่ค่อยเป็นตัวของตัวเอง 2) ขั้นยึดกฎระเบียบของสังคม เป็นขั้นที่ทำตามหน้าที่หลักของสังคมโดยจะปฏิบัติตามกฎของสังคมอย่างเคร่งครัด ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกจะแสดงด้วยการเป็นบุคคลที่รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมจึงต้องทำตามกฎเกณฑ์ตามที่สังคมได้กำหนด

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post Convention) เป็นระดับพฤติกรรมที่มีการคิดอย่างมีเหตุผลหรือมีวิจารณญาณมีการพิจารณาความหมายและหลักการมาตรฐานทางจริยธรรมก่อนยึดเป็นหลักของพฤติกรรมที่จะปฏิบัติตามประกอบไปด้วย 1) ขั้นของสัญญาสังคมหรือการทำตามสัญญา อยู่ในระดับที่แสดงพฤติกรรมในการทำตามมาตรฐานของสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ตนเอง โดยจะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก 2) ขั้นหลักการคุณธรรมสังคม เป็นขั้นที่แสดงพฤติกรรมที่ยอมทำตามหลักการของสากล โดยยึดมั่นในความยุติธรรม คุณธรรมและความถูกต้องที่รับรู้ถึงคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554, น. 68) สามารถแสดงให้เห็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้ตามรูปภาพพีระมิด 6 ชั้นดังนี้

ภาพประกอบ 4 พีระมิดแสดงถึงระดับพัฒนาการจริยธรรม ของโคลเบิร์ต

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2555). คู่มือการพัฒนาและส่งเสริม
การปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

เมื่อทำการพิจารณาถึงทฤษฎีระดับพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบิร์ต ที่ได้อธิบายถึงจริยธรรมใน ระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (pre-conventional) โดยเริ่มที่การเชื่อฟังและการหลบหลีกการถูกทำโทษ อยู่ระหว่างอายุ 2-10ปี เป็นช่วงของการเริ่มมีเหตุผลและแสดงออกถึงความพึงพอใจที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยยึดถือความคุ้มค่าในการที่จะลงมือกระทำในสิ่งนั้น และในระดับที่ 2 คือ ระดับกฎเกณฑ์สังคม อยู่ในหลักการที่จะทำตามผู้อื่นให้ความเห็นชอบและการยอมรับในสังคมตลอดจนอาจเกิดการพัฒนาไปถึงขั้นที่สูงกว่าคือการยึดกฎระเบียบสังคม จะอยู่ในระหว่างอายุ 10-16 ปี เป็นช่วงระดับที่จะเริ่มเรียนรู้ในการทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยตนเอง เริ่มมีความเอาใจเขามาใส่ใจเราและแสดงออกบทบาทในสังคมในการปฏิบัติตนอยู่ในกฎเกณฑ์ได้อย่างเหมาะสมจึงสามารถนำมาอธิบายถึงการเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกันในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ช่วงอายุ 7-12 ปี ได้ว่าเด็กในช่วงวัยนี้เริ่มรับรู้เข้าใจกฎเกณฑ์

ต่าง ๆ ของสังคมและรับรู้หรือเข้าใจถึงสิ่งที่จะทำว่าเมื่อทำแล้วจะได้รับผลดีหรือได้รับผลเสียเป็นบทลงโทษจากการกระทำต่อพฤติกรรมนั้นของตนเอง พฤติกรรมในช่วงระดับนี้ เด็กจึงแสดงออกด้วยการยอมที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกและกล้าที่จะตัดสินใจทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับชื่นชมของสมาชิกในกลุ่ม สามารถที่จะทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ เริ่มมีการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและเรียนรู้ที่ทำตามข้อตกลงของสังคม จึงถือได้ว่าในวัยนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานของทุกสังคม

1.4 วิเคราะห์หลักสูตรของต่างประเทศและหลักสูตรของไทยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

สำหรับการวิเคราะห์หลักสูตรของต่างประเทศผู้วิจัยได้ทำการเลือกหลักสูตรที่นำมาใช้ในการศึกษา 3 ประเทศ คือ 1) ประเทศญี่ปุ่น 2) ประเทศสหรัฐอเมริกา และ 3) ประเทศอังกฤษ ทั้งนี้เป็นเพราะทั้ง 3 ประเทศมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเป็นประเทศที่เป็นต้นแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความเป็นสากล และประชาชนได้รับการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างเข้มข้นที่ผ่านการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 ประเทศญี่ปุ่น

สุรียานนท์ พลลิม (2563, น.135-138) ได้กล่าวถึงรูปแบบแนวทางของการจัดการศึกษาพลเมืองระดับประถมศึกษาของประเทศญี่ปุ่นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับชาติของกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (MEXT, 2009, 2018) มีการกำหนดรูปแบบแนวทางในการจัดการศึกษาพลเมืองไว้ โดยทำการแบ่งเป็น 4 แนวทาง ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ โดยสร้างการเรียนรู้ในความเป็นพลเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมประชาธิปไตยผ่านการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) จะเป็นการจัดการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3
2. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอยู่ในวิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) จะเป็นการจัดการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น
3. ด้านการพัฒนาทักษะ เสริมสร้างประสบการณ์ด้านความเป็นพลเมืองแบบบูรณาการ เป็นรูปแบบกิจกรรมที่อยู่ในรายวิชาสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต (Living Environment) เป็นลักษณะของการสอนตั้งแต่เริ่มแรกของการเข้าศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

ชั้นปีที่ 1 และ 2 โดยให้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งที่สัมพันธ์กับตนเอง ครอบครัว ชุมชนหรือสังคมใน ฐานะสมาชิกหนึ่งในสังคมตลอดจนเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการ เจริญเติบโตทางกายและจิตใจที่อยู่รอบตัวของตนเอง

4. ด้านการพัฒนาในรูปแบบของกิจกรรมพิเศษ (Special Activities) เป็นการ จัดกิจกรรมภายในโรงเรียนที่เปิดประสบการณ์ของผู้เรียนในการเป็นพลเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่มมีทักษะทางสังคมและพัฒนาทัศนคติของตนเอง รวมไปถึง จัดให้มีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคม ตั้งแต่ในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 จากที่กล่าว มานี้เห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย ตามโครงสร้างเวลาเรียนระดับประถมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 สรุปถึงโครงสร้างเวลาเรียนในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตยของ ประเทศญี่ปุ่น (1 ชั่วโมงในการเรียนเท่ากับ 45 นาที)

ชื่อวิชา	ระดับชั้นประถมศึกษา					
	1	2	3	4	5	6
Living Environment Studies	102	105	-	-	-	-
Social Studies	-	-	70	90	100	105
Moral Education	34	35	35	35	35	35
Special Activities	34	35	35	35	35	35

ที่มา : Education, T. M. B. O. (2017). Education System in Japan.

จากรูปแบบแนวทางทั้ง 4 แนวทางที่กล่าวมานี้ จึงนำไปสู่คุณลักษณะของ พลเมืองทั้งหมด 4 คุณลักษณะหลักที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาคนในสังคมประชาธิปไตยที่ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ ดังนี้

1. พลเมืองที่มีความรักชาติ รักในวัฒนธรรมอันดีงามและเป็นสังคม ประชาธิปไตยที่สงบสุข
2. มีความเข้าใจในตัวตนตระหนักต่อความรับผิดชอบต่อตนเอง ตลอดเวลาและยึดหลักมนุษยธรรม

3. เป็นบุคคลที่ต้องให้การเคารพ ให้เกียรติ มีความสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่น ชุมชน สังคมและธรรมชาติ

4. มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแสวงหาคำตอบที่จะกล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพลเมือง ประชาธิปไตยของประเทศญี่ปุ่นในระดับชั้นประถมศึกษาจะใช้ 4 แนวทาง ได้แก่ การสอนลงใน วิชาสังคมศึกษา การสอนลงในวิชาคุณธรรมจริยธรรม การจัดกิจกรรมแบบส่งเสริมทักษะในวิชา สภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิตและรูปแบบจัดกิจกรรมพิเศษ นำไปสู่ 4 คุณลักษณะของพลเมืองคือ 1) พลเมืองที่มีความรักชาติ รักในวัฒนธรรมอันดีงาม และเป็นสังคมประชาธิปไตยที่สงบสุข 2) มีความเข้าใจในตัวตนตระหนักต่อความรับผิดชอบต่อตนเองตลอดเวลาและยึดมนุษยธรรม 3) เคารพให้เกียรติมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ชุมชน สังคม ธรรมชาติ และ 4) มีทักษะการคิด วิเคราะห์แสวงหาคำตอบที่จะกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองอันเป็นการปูพื้นฐานของการเป็น พลเมืองประชาธิปไตยให้มีทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและสงบสุข

1.4.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

เพ็ญณี กันตะวงษ์ และ ศิวัช ศรีโภคางกุล (2563, น.117) ได้กล่าวถึง รูปแบบของการจัดการศึกษาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาว่า การจัดการ เรียนรู้พลเมืองของสหรัฐอเมริกาต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ ที่ได้มีการกำหนดให้การ จัดการเรียนรู้เป็นไปตามบริบทของแต่ละมลรัฐ และต้องมีการให้ผู้ปกครองของผู้เรียนเข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดการเรียนรู้ เพราะถือว่าความต้องการของผู้ปกครอง คือสิ่งที่ชุมชนหรือสังคมต้องการ แต่หากโรงเรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียนรู้เองทั้งหมด ก็เปรียบเสมือนกับพื้นฐาน ประชาธิปไตยได้ถูกทำลายจากการที่ไม่ได้ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา จึงทำให้ เห็นได้ว่า ทุกคนทุกฝ่ายในชุมชนถือเป็นพลเมืองที่มีสิทธิในการร่วมกันจัดการศึกษาไม่ว่าพลเมือง คนนั้นจะมีภูมิลำเนาแบบไหนก็ตาม จึงแสดงให้เห็นได้ว่าพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมี ความสำคัญที่ต้องได้รับการหล่อหลอมให้ได้พลเมืองประชาธิปไตยในสังคมที่ต้องเป็นบุคคลที่ ประกอบด้วย 1) มีความรับผิดชอบ 2) มีส่วนร่วมทางการเมือง 3) เคารพสิทธิความแตกต่างผู้อื่น และ 4) มีความรู้และคิดอย่างมีเหตุผลในการเตรียมพร้อมที่จะออกไปเป็นพลเมืองของสังคม ซึ่ง แนวทางการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับชั้นประถมศึกษาที่ผู้วิจัยทำการศึกษา มานี้พบว่ามีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย ที่มีความแตกต่างกัน ตามแต่ละบริบทของมลรัฐซึ่งมลรัฐ ในส่วนของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษามลรัฐ

ไอดาโฮ เพราะเป็นมลรัฐที่มีการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในหลักสูตรการสอนตลอดปี ดังสรุปให้เห็นในตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 สรุปถึงการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาของมลรัฐไอดาโฮ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

คุณลักษณะเป้าหมายพลเมือง สหรัฐอเมริกา	การจัดการเรียนการสอนพลเมือง ของรัฐไอดาโฮ
1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	- อธิบายถึงกฎระเบียบพื้นฐานตั้งแต่บ้าน โรงเรียน ชุมชน รัฐจนถึงรัฐบาลกลาง - ศึกษาความรู้และระบุถึงคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี
2. พลเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมือง	- ระบุและอธิบายบทบาทเจ้าหน้าที่รัฐ และท้องถิ่น - แสดงออกสัญลักษณ์เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ - อธิบายถึงช่องทางติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐ - ระบุรูปแบบการปกครองที่สำคัญของโลกตะวันออก-ตะวันตก และเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา
3. เคารพสิทธิและความแตกต่างผู้อื่น	- การแสดงความคิดเห็นถึงสิทธิความเสมอภาคและความเท่าเทียม - เรียนรู้ในการอภิปรายเรื่องอธิปไตย ความเคารพในความแตกต่าง ความเสมอภาคและเสรีภาพส่วนบุคคล - ศึกษาและอธิบายถึงรูปแบบการกระจายอำนาจของรัฐ
4. มีความรู้และคิดอย่างมีเหตุผล	- อธิบายได้ถึงเหตุผลของการมีกฎหมายในชุมชน - มีการแยกแยะเปรียบเทียบความรับผิดชอบระหว่างรัฐระดับชาติ และรัฐระดับท้องถิ่น - อธิบายและวิเคราะห์ถึงอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ ที่หล่อหลอมอารยธรรมในการปกครอง

ที่มา: Standards, I. C. (2016). IDAHO CONTENT STANDARDS SOCIAL STUDIES

จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดเรียนการสอนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาในระดับประถมศึกษาจะเน้นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง กฎระเบียบและความเท่าเทียมกันซึ่งในแต่ละเนื้อหาจะขึ้นอยู่กับรัฐแต่ละรัฐที่จะกำหนดรูปแบบของการส่งเสริมคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเองอย่างอิสระ และมีการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเข้ากับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ กฎหมาย

อีกทั้งกำหนดเป็นมาตรฐานตัวชี้วัดโดยแบ่งเป็นเรื่องที่ทำการสอน เพื่อให้เกิดคุณลักษณะตามเป้าหมายคือ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2) มีส่วนร่วมทางการเมือง 3) เคารพสิทธิและความแตกต่างผู้อื่น 4) มีความรู้และคิดอย่างมีเหตุผล เป็นสิ่งที่สำคัญของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกา

1.4.3 ประเทศอังกฤษ

Department for Education (2014, pp.227-228) การจัดการเรียนวิชาความเป็นพลเมือง ของประเทศอังกฤษถูกจัดอยู่ในวิชาพื้นฐานตามหลักสูตร ในส่วนของระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรของประเทศอังกฤษนั้นพบว่า ในหลักสูตรจะไม่มีการจัดการสอนส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระดับชั้นประถมศึกษา โดยจะเริ่มมีการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3 (อายุ 11-14 ปี) และช่วงชั้นที่ 4 (14-16 ปี) เมื่อเทียบเกณฑ์อายุของไทยในระดับชั้นประถมศึกษาจะพบได้ว่าเป็นช่วงอายุที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ในขณะเดียวกันทุกระดับชั้นในโรงเรียน จะต้องจัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับวิชาศาสนาในการเรียนการสอนในหลักสูตร ซึ่งจากการศึกษาถึงเนื้อหาในหลักสูตรที่เป็นวิชาเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในช่วงชั้นที่ 3 ที่มีช่วงอายุใกล้เคียงกับระดับประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงพัฒนาการทางการเมืองของรัฐบาล บทบาทหน้าที่ของพลเมือง รัฐสภา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ระบบการเลือกตั้ง สิทธิเสรีภาพ กระบวนการกฎหมายและระบบยุติธรรมบทบาทผู้บังคับใช้กฎหมาย บทบาทหน่วยงานสาธารณะหรือกลุ่มอาสาที่พัฒนาชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในดำเนินงานในโรงเรียน รวมไปถึงเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณการใช้จ่ายทางการเงิน จากเนื้อหานี้ทำให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของประเทศอังกฤษต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะพลเมืองที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาพลเมืองดังนี้คือ

1. เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมในสังคม
2. เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
3. เป็นพลเมืองที่มีความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย
4. เป็นพลเมืองที่รักษากฎหมาย
5. เป็นพลเมืองที่มีเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องการเงินได้ดี

สรุปได้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของประเทศอังกฤษเป็นการเรียนรู้ที่จัดไว้ในวิชาพื้นฐานที่ให้ผู้เรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 เมื่อเทียบระดับชั้นประถมศึกษาของไทยโดยใช้เกณฑ์ตามอายุในช่วงชั้นที่ 3 จะสอดคล้องกับระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยที่ประกอบไปด้วย 1) การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมในสังคม 2) เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 3) เป็นพลเมืองที่มีความรู้ในระบอบประชาธิปไตย 4) เป็นพลเมืองรักษากฎหมายและ 5) เป็นพลเมืองที่มีเหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องการเงินได้ดี

1.4.4. ประเทศไทย

ในส่วนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.4-7) พบว่าหลักสูตรแกนกลางได้มีการกำหนด คุณลักษณะของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของไทยไว้ในรูปแบบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่มีความสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายในหลักสูตร ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองไทยและโลก ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ประกอบกับ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2560 ได้มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ ต้องการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่สามารถสรุปได้ 4 แนวทางคือ

1. จัดในรูปแบบของ รายวิชาเพิ่มเติม อยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. บูรณาการกับวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต
3. บูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติมร่วมกับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ
4. จัดในรูปแบบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากแนวทางในข้างต้นจะเห็นถึงความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางทั้งหมด 8 ประการประกอบไปด้วย 1) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ รวมถึง สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ และ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560, น.11) ได้ทำการสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในระดับ

ประถมศึกษา รวมไปถึงมัธยมศึกษาและระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงหรือระดับปริญญาตรี พบว่า คุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยที่กำหนดมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานที่แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม หมายถึง การพึ่งพาตนเอง และรับผิดชอบต่อตนเองได้ มีอิสรภาพ สิทธิเสรีภาพ ตระหนักอยู่เสมอว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของ สังคม ไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ ของตนเอง ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมและต้องรู้จักการแก้ไขปัญหา โดยผ่าน กฎกติกาและเคารพซึ่งกฎหมาย ไม่ใช้กำลังความรุนแรง รวมไปถึงยอมรับซึ่งผลการกระทำที่เกิด จากการละเมิดกฎหมาย

2. ความเคารพผู้อื่น หมายถึง การรู้จักในคำว่าสิทธิ เสรีภาพ ที่ต้องไม่ นำไปใช้ในการละเมิดสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น อีกทั้งต้องรู้จักเคารพผู้อื่นบนความแตกต่างจาก ตนเอง ไม่ว่าจะว่าเป็นความเชื่อหรือวิถีชีวิต รู้จักการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มองทุกคน เท่าเทียมกันและมีความเสมอภาคกัน

จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น พลเมืองประชาธิปไตยของประเทศไทย มีการจัดการเรียนรู้ในหลากหลายแนวทางทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ รวมไปถึงมีการกำหนดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ ชัดเจนถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และต้องมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ต้องเป็นไปตามหลักสูตรได้ กำหนดเพื่อมุ่งสู่การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาถึงหลักสูตรทั้งในประเทศและต่างประเทศจนได้คุณลักษณะความ เป็นพลเมืองประชาธิปไตยและแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น พลเมืองประชาธิปไตยในข้างต้น นำมาสู่การสรุปถึงตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยร่วมกับทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาของโคลเบอร์กและหลักสูตรใน ต่างประเทศได้ดังนี้

ตาราง 5 ผลการสรุปตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย

คุณลักษณะ พลเมือง ประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยสรุป	ระดับพัฒนาการ ทางจริยธรรม ทฤษฎีของโคล เบอร์ก	คุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยตามหลักสูตรการศึกษา				ผลการสรุป องค์ประกอบย่อย คุณลักษณะพลเมือง ประชาธิปไตย ของ ผู้วิจัย
		หลักสูตร				
		ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศไทย	
1.พลเมืองที่ เคารพความ แตกต่าง	ทำงานกลุ่มร่วมกับ ผู้อื่นได้ ปฏิบัติตนให้เป็นที่ ชื่นชมยอมรับต่อ ผู้อื่น	1. มีความรักชาติ รักใน วัฒนธรรมอันดีงามและ เป็นสังคมประชาธิปไตยที่ สงบสุข 2. เป็นบุคคลที่ต้องให้การ เคารพ ให้เกียรติ มี ความสัมพันธ์อันดีต่อ ผู้อื่น ชุมชน สังคมและ ธรรมชาติ	3. เคารพสิทธิและ ความแตกต่างของ ผู้อื่น	3. เป็นพลเมืองที่มี ความรู้เกี่ยวกับ ระบอบประชาธิปไตย	1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 7. รักความเป็นไทย	1. ทำงานกลุ่มร่วมกับ ผู้อื่นได้ 2. รับฟังความคิดเห็น ผู้อื่น 3. ยอมรับความ แตกต่างปราศจากอคติ ทางความคิดหรือคำพูด
2.พลเมืองที่มี ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่	รู้จักปฏิบัติตาม ข้อตกลงหรือกฎ กติกา ปฏิบัติตนตามหน้าที่	3. มีความเข้าใจในตัวตน ตระหนักต่อความ รับผิดชอบต่อตนเอง ตลอดเวลาและยึดหลัก มนุษยธรรม	1. พลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ	2. เป็นพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบ 4. เป็นพลเมืองที่ รักษากฎหมาย 5. เป็นพลเมืองที่มี เหตุผลในการ ตัดสินใจเรื่องการเงิน ได้ดี	2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 5. อยู่อย่าง พอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน	1. ปฏิบัติตามกฎ ข้อตกลงร่วมกัน 2. ปฏิบัติหน้าที่ตาม ที่ได้รับมอบหมาย 3. รู้จักใช้สิ่งของอย่าง คุ้มค่าและประหยัด
3.พลเมืองที่มี ส่วนร่วมและคิด อย่างมีเหตุผล	มีเหตุผลในการ แก้ปัญหา รู้จักการตัดสินใจ	4. มีทักษะการคิด วิเคราะห์และแสวงหา คำตอบที่จะกล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง	2. พลเมืองที่มีส่วน ร่วมทางการเมือง 4. มีความรู้และคิด อย่างมีเหตุผล	1. เป็นพลเมืองที่ ตื่น รู้และมีส่วนร่วมใน สังคม 3. เป็นพลเมืองที่มี ความรู้เกี่ยวกับ ระบอบ ประชาธิปไตย	4. ไม่เรียนรู้อะไร 8. มีจิตสาธารณะ	1. แสดงออกถึงการมี ส่วนร่วมในกิจกรรม ต่างๆ 2. รู้จักใช้เหตุผลเป็นหลัก ข้อเท็จจริง 3. รู้จักแสวงหาข้อมูล นำไปสู่ข้อสรุปในการ ตัดสินใจแก้ปัญหา

จากตาราง 5 พบว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในส่วนของ
ตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยที่ทำการสรุป สามารถสรุปถึงตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะ
พลเมืองประชาธิปไตยระดับประถมศึกษาที่จะใช้ในงานวิจัยได้ดังนี้

1.พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง

1.1 ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้

1.2 รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

1.3 ยอมรับความแตกต่างปราศจากอคติ ทางความคิดหรือคำพูด

2.พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่

- 2.1 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ข้อตกลงร่วมกัน
- 2.2 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 2.3 รู้จักใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด

3.พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล

- 3.1 แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
- 3.2 รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง
- 3.3 รู้จักแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา

1.5 แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

ถวิลวดี บุรีกุล และคนอื่น ๆ (2558, น.159) ได้ให้แนวทางพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตยในระดับช่วงชั้นประถมศึกษาไว้ว่า ในระดับชั้นประถมศึกษาควรให้เรียนรู้เข้าใจและรับรู้ทัศนคติที่แตกต่าง และสามารถปฏิบัติตนได้ตามบทบาทหน้าที่และอธิบายความคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รวมไปถึงมีค่านิยมของสังคมประชาธิปไตยที่เคารพความแตกต่าง ตระหนักต่อการมีส่วนร่วมอย่างเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคม เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ จึงต้องให้ผู้เรียนเกิดการสืบค้นข้อมูล มีการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นและความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับบทบาทของผู้สอนต้องมีบทบาทที่ต้องเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยที่ต้องเคารพในความคิดของผู้เรียน ยอมรับในความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน รู้จักการใช้หลักของเหตุผลทางปัญญาในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนและต้องเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนผู้เรียนต้องมีบทบาทเป็นผู้ที่มีความกล้าแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนดังกล่าวนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.3-5)

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559) ได้กล่าวถึงการฝึกฝนคนให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยยกตัวอย่างวิธีการของประเทศสหรัฐอเมริกาและเยอรมัน ที่จะเริ่มจากเด็กในวัยเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเด็กในวัยประถมศึกษาได้ใช้วิธีการฝึกนักเรียนให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคม โดยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่เพียงแต่จะเรียนรู้แต่การแข่งขัน แต่ต้องมีการจัดการเรียนรู้แบบประนีประนอมและทำงาน

ร่วมกับผู้อื่นเพราะประชาธิปไตยคือการอยู่ร่วมกันจึงต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง เรียนรู้ที่จะต้องตกลงกันและเรียนรู้ที่จะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นการสร้างความเป็นพลเมืองจึงต้องให้นักเรียนได้ออกไปสัมผัสถึงปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนที่อยู่รอบ ๆ โรงเรียนและฝึกให้เกิดการตั้งคำถามว่า “พบกับปัญหาอะไร” จนนำมาสู่การใช้กระบวนการกลุ่มในการถกเถียง แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุ ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาโดยครูจะดูแลแนะนำและให้คำปรึกษาส่งผลให้เด็กได้เกิดการรับรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและเชื่อมโยงตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งกระบวนการกลุ่มจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยอมรับความแตกต่าง เคารพในสิทธิผู้อื่น และรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สำหรับการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็ยิ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเชิงรุก โดยผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชีวประวัติของบุคคลเป็นสื่อ โดยผู้สอนนำเรื่องราวประวัติของบุคคลสำคัญให้ผู้เรียนได้อ่าน ให้เกิดความตระหนักถึงควมมีคุณธรรมของบุคคลสำคัญ ลักษณะของผู้ผู้นำ การดำรงชีวิตทัศนคติ แนวความคิดรวมไปถึงอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ของบุคคลนั้น
2. การส่งเสริมกิจกรรมการอ่าน ที่ให้ผู้เรียนได้เกิดการเห็นแนวคิดในเชิงคุณธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ อุดมคติที่เกี่ยวกับความเป็นธรรมของผู้เขียนจากเรื่องที่ผู้เรียนได้อ่าน
3. การจัดกิจกรรมเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจในปัญหาของชุมชนจากการอยู่ร่วมกันและเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ที่ผลต่อการเมืองและระบอบของการปกครอง ด้วยการจัดการเรียนรู้ผ่านการบริการชุมชน การจัดตั้งเป็นชมรม และการได้วาที่เป็นต้น
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – based Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีการแบ่งบทบาทออกเป็นสองส่วนคือบทบาทของผู้สอนกับบทบาทของผู้เรียน ซึ่งบทบาทของผู้สอนต้องมีหน้าที่จัดเตรียมสื่อที่พร้อมให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาหรืออาจจัดเป็นสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะคิดแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาให้เกิดกระบวนการและทักษะต่าง ๆ ซึ่งประเด็นปัญหาต้องตรงกับความสนใจหรือตรงกับความต้องการถึงสิ่งที่คุณเรียนอยากทำการศึกษา จึงจำเป็นที่ผู้สอนต้องจัดสภาพปัญหาที่ต้องส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดการวิเคราะห์

ต่อสาเหตุที่เกิดขึ้นของปัญหาแล้วนำสาเหตุนั้นมาสู่การวางแผนในการแก้ไขปัญหา โดยผู้สอนคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการกำกับการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าพร้อมทั้งติดตามจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมและทำการประเมินด้านผลงานและกระบวนการทักษะต่าง ๆ ที่ได้เกิดกับตัวผู้เรียน

5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหรืองานวิจัยเป็นฐาน ในส่วนนี้ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางและให้กำลังใจ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตนเองต้องการเรียนรู้ โดยผู้เรียนต้องมีความเป็นผู้นำที่รู้จักในการตั้งคำถามและพร้อมแสวงหาคำตอบด้วยการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง หรือสร้างสรรค์ผลงานชิ้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ที่ทั้งตัวผู้เรียนและผู้สอนยังไม่เคยเรียนรู้มาก่อน

6. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีโค้ชชิ่ง (Coaching) เป็นบทบาทที่ผู้สอนคอยให้คำชี้แนะ และสอนงานเพื่อให้ตัวผู้เรียนมีความรู้และเกิดทักษะความสามารถเฉพาะตัวด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ได้มีการวางแผนเตรียมการไว้ ซึ่งในวิธีการนี้ผู้เรียนจึงต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ตนเองเข้าใจและรับรู้ถึงสิ่งได้ทำการศึกษาให้ตรงกับเป้าหมายของการเรียนรู้ รวมทั้งมีการแก้ไขข้อบกพร่องจากการเรียนรู้ด้วยคำชี้แนะจากผู้สอน เพื่อให้การเรียนรู้ได้บรรลุเป็นไปตามผลที่กำหนดโดยจะเรียกบทบาทของบุคคลในส่วนนี้ว่าผู้รับการชี้แนะ

7. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนมาเป็นบทบาทพี่เลี้ยงที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนในการดูแลช่วยเหลือให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเป็นแบบอย่าง (Role Model) ให้กับผู้อื่น ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีความพยายามที่จะศึกษาดูด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาให้ตนเองเกิดความสามารถเป็นไปตามเป้าประสงค์ โดยจะมีการเรียกในบทบาทนี้ว่าผู้ได้รับการแนะนำด้วยพี่เลี้ยง

8. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบริการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความเป็นมนุษย์และเปลี่ยนตนเองมาเป็นบทบาทผู้ให้บริการ ด้วยการนำเอาความรู้ที่ตนเองมีมาพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งการบริการสังคมนี้เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้สังคมเข้มแข็งและตระหนักว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ช่วยให้เกิดการรับรู้ร่วมกันที่จะสร้างสรรค์ชุมชน ที่เริ่มด้วยการเรียนรู้จากการศึกษาถึงบริบทของปัญหาในชุมชนและร่วมกันระดมความคิดเห็นในการหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ ฝ่ายในสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

9. การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต เป็นการเรียนรู้ด้วยการแสดงตัวอย่าง ที่มีการอธิบายให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนและให้ปฏิบัติตามขั้นตอน เพื่อให้เกิดการซักถามด้วยการตั้งคำถาม อภิปราย และลงท้ายด้วยการสรุปจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งวิธีการสาธิตสามารถจัดได้หลายรูปแบบที่แบ่งออกเป็น การสาธิตแบบทั้งห้องเรียนหรือการสาธิตที่มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยและเป็นแบบรายบุคคล

10. การจัดการเรียนรู้ด้วยบทบาทสมมุติ เป็นการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสวมบทบาทสมมุติในการแสดงทั้งบทบาทที่เป็นตัวของตัวเอง หรือการแสดงในบทบาทที่เป็นผู้อื่น ในรูปแบบสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาของการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อเรื่องราวในเนื้อหาที่ได้ทำการศึกษาได้ดีมากขึ้นจากบทบาทสมมุติที่ตนได้รับ

จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยนั้น ต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนกับผู้เรียนมีบทบาทที่ชัดเจน ด้วยวิธีการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ที่ต้องเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดเห็น ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ จะส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของสังคมได้ ซึ่งจากที่ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจถึงการจัดการเรียนรู้วิธีการหนึ่ง ในการนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั่นคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อนำมาพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป

1.6 การวัดการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

การวัดการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากที่ได้ทำการสรุปไว้ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง 2) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และ 3) พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบกับตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะพลเมืองในแต่ละด้าน ทำให้พบว่าลักษณะของการวัดการประเมินคุณลักษณะพลเมืองทั้ง 3 ด้าน มีความสอดคล้องกับรูปแบบการวัดประเมิน แบบมาตราวัดประเมินค่า และแบบทดสอบใช้สถานการณ์ เนื่องจากสามารถประเมินได้ทั้งด้านพฤติกรรมหรือเจตคติของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมในช่วงของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังรูปแบบของการประเมินดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554, น.157-201)

1. แบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) เป็นการประเมินแบบเจตคติที่ทำการวัดระดับของ ปฏิบัติประจำ-ไม่ปฏิบัติเลย มากที่สุด-น้อยที่สุด หรือขึ้นอยู่กับข้อคำถามที่ได้กำหนดในเรื่องนั้น ๆ โดยมีการกำหนดค่าคะแนนชั่วคราวเป็น 5 ระดับหรือ 4 ระดับ เช่น 5 4 3 2 1 ที่ต้องมีการอธิบายให้ชัดเจนถึงค่าน้ำหนักคะแนนว่าแต่ละค่าคะแนนนั้นหมายถึงอะไร ดังตัวอย่างเช่น การประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง ข้อคำถามในการประเมินประกอบด้วย นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมก็ต้องกำหนดเป็นมากที่สุด-น้อยที่สุด ดังนั้นเครื่องมือวัดในลักษณะนี้จึงมีความเหมาะสมในการวัดทางเจตคติของผู้เรียนที่ตรงกับระดับพฤติกรรมของตนตามแต่ละด้านของคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียน ซึ่งแบบประเมินนี้ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนทำการประเมินตนเองได้เพื่อให้ทราบว่าตนเองมีพฤติกรรมคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยอยู่ระดับใดจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้

2. แบบทดสอบใช้สถานการณ์ (Situation Test) เป็นอีกเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้วัดคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเขียนแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดถึงสิ่งที่จะทำว่าตนเองจะปฏิบัติตนอย่างไรต่อเรื่องราวนั้น โดยเฉพาะลักษณะสำคัญของแบบทดสอบชนิดนี้ประกอบด้วย 1) สถานการณ์ที่นำมาใช้ต้องเป็นเรื่องราวสถานการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือประสบการณ์ของตัวผู้เรียน 2) การกำหนดข้อคำถามควรเป็นข้อคำถามที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการกำหนดคำตอบว่าคำตอบนั้นผิดหรือถูก 3) การกำหนดคะแนนจากแบบทดสอบที่ใช้สถานการณ์ต้องกำหนดเป็นระดับคะแนนที่ต่างกันตามระดับของเจตคติคำตอบของผู้เรียนโดยแบ่งเกณฑ์ระดับคะแนนออกเป็น 4 3 2 1 ดังแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างในการวัดเชิงสถานการณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น “ในวันศุกร์เป็นเวรของฤดีที่ต้องทำความสะอาดห้องเรียน แต่สมาชิกเวรวันศุกร์ไม่มีใครอยู่ช่วยฤดีทำเวรเลย นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร เพราะเหตุใดถึงปฏิบัติตนเช่นนั้น” จากสถานการณ์และข้อคำถามที่ยกตัวอย่างมานี้ เห็นได้ว่าสถานการณ์จะมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และข้อคำถามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกในการตอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้สอนได้รับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวผู้เรียนได้อย่างแท้จริงจากการวัดการประเมินถึงคุณลักษณะในแต่ละด้านที่กำหนด

ดังนั้นจากที่ศึกษาถึงการวัดการประเมินคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุปคือ พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผลพบได้ว่าการวัดประเมินทั้ง 3 ด้าน ต้องใช้การประเมิน แบบประเมินค่าพฤติกรรมระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกับการใช้แบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์ ที่ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นแบบทดสอบจำนวน 2 ชุดเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัยได้ต่อไป

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ถูกพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ ซึ่งเป็นนักการศึกษาชาวอเมริกาที่เป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing) และแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาต่อยอดโดย ไฮเวิร์ด แบร์โรว ที่ได้นำแนวทางมาใช้กับนักศึกษาแพทย์ในมหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ประเทศแคนาดา ด้วยการให้นักศึกษาได้ฝึกฝนปรับประยุกต์ใช้ทักษะในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับผู้ป่วยผ่านการเรียนรู้ที่เผชิญสถานการณ์ปัญหา จนกระทั่งได้รับการยอมรับในการเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และถูกนำมาใช้ในการสอนในวิชาสาขาต่าง ๆ ทั้งในระดับอุดมศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนมาถึงในปัจจุบัน (จิราภรณ์ เรือยี่ง 2561, น. 10-11)

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงเป็นการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่มีการใช้กระบวนการกลุ่มย่อยเข้ามาช่วยเสริมดังจะอธิบายถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ต่อไปนี้

2.1.1. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) เป็นทฤษฎีที่เป็นแม่แบบของการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยการลงมือทำและสร้างสรรค์ความรู้ที่ทำให้ตนเองเกิดความเข้าใจ โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้เกิดการสัมผัสประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ ในเชิงปฏิสัมพันธ์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียนจากการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ในเชิงรุกที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) 2) การจัดการเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (Collaborative learning) 3) การจัดการเรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระ (Independent investigation method) และ 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม

ราชูปถัมภ์, 2553) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวนี้เกิดมาจากทฤษฎีที่มีความคิดแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ ทฤษฎีพัฒนาการของพือาเจต์ และของวิกอทสกีที่ประกอบด้วย

1. คอนสตรัคติวิสต์แบบรากฐาน (Cognitive Constructivism) เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากกลุ่มนักจิตวิทยาการศึกษาพุทธิปัญญานิยม ที่ได้กล่าวว่า ความรู้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่ผู้สอนปรับบทบาทมาเป็นเพียงผู้ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการคิดพร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้มีความท้าทายเพื่อให้ผู้เรียนได้ทดสอบความคิดได้ด้วยตัวเอง

2. คอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม (Social Constructivism) เป็นแนวคิด ที่เกิดจากการศึกษาหาความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น ซึ่งถือเป็นผลผลิตทางสังคมโดยพัฒนาผ่านการสนทนาหรือเจรจาของกลุ่มชุมชน รวมไปถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ส่งผลมาจากวัฒนธรรมและองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ (Gijsselaers, 1996; Prawat and Floden, 1994)

จากทั้ง 2 กลุ่มทฤษฎีนี้ถึงแม้จะให้ที่มาของการสร้างความรู้ที่แตกต่างกัน แต่มีการให้ความเห็นที่สอดคล้องกันถึงคุณลักษณะของคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้เรียนจะเข้าใจในสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อการเรียนรู้นั้นเป็นการสร้างความรู้ที่ไม่เหมือนกันและมีความต่างจากที่ได้เรียนรู้กับผู้สอน
2. การเรียนรู้สิ่งใหม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมจากพื้นฐานทางความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนของแต่ละคน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีประสบการณ์เดิมทางความรู้ที่แตกต่างกัน
3. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารกันมีความสำคัญทั้งจากประสบการณ์ตรงและการแสดงออกทางความคิดเห็นที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองได้มากขึ้น
4. การจัดสิ่งแวดล้อมกิจกรรมที่คล้ายคลึงกับการใช้ชีวิตจริงจะทำให้การเรียนรู้ในกิจกรรมนั้นมีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น (กมลฉัตร กล่อมอิม 2562; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554)

นอกจากนี้ องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่สำคัญของ คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ยังต้องประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบที่ช่วยเสริมในการนำไปใช้สู่กระบวนการเรียนรู้ดังนี้ (อรวรรณ วีรธรรมโม, 2548, น.14)

1. จุดมุ่งหมายและสิ่งที่ผู้เรียนต้องการศึกษา
2. ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่

3. ข้อมูลเฉพาะที่เป็นเรื่องใหม่ สำหรับให้ผู้เรียนค้นหาวิธีการนำไปปรับใช้กับ
ความรู้เดิม

4. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยขยายความคิด ที่ผู้เรียนได้ใช้ทั้งความรู้เดิม
และความรู้ใหม่ในการยืนยันหรือปฏิเสธและอธิบายถึงสิ่งที่กำลังคิดอยู่

5. การสร้างความเข้าใจที่ผู้เรียนตั้งคำถามด้วยตนเอง และเกิดการไตร่ตรอง
อภิปรายโต้แย้ง แล้วจึงจบด้วยข้อสรุป

จึงสามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) เป็น
รากฐานในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ทาง
ความรู้ทั้งเก่าและใหม่ผสมผสานกันจนเกิดเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาที่ตนเองได้
พบเห็นในชีวิตประจำวันได้ จึงถือได้ว่าเป็นทฤษฎีที่เน้นให้ปฏิบัติด้วยการลงมือทำ มากกว่าการ
เรียนรู้ในเชิงบรรยายที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้

2.1.2 การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ทศนา แคมมณี 2556, น.119-
121) เป็นการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำที่เกิดจากตัวผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by Doing)
โดยที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดนี้ช่วย
พัฒนาผู้เรียนให้ได้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวต่อกิจกรรม ที่ทำให้สิ่งที่ผู้เรียนต้องการศึกษานั้น
มีความหมายต่อตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งการเรียนรู้ที่แท้จริงนี้คือกระบวนการที่ตัวบุคคลรับรู้และ
กระทำต่อสิ่งเร้าจนทำให้ตนเองเข้าใจและเชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้รับรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ใน
การเรียนรู้ลักษณะแบบนี้จะส่งผลทั้งหมด 4 ด้านต่อตัวผู้เรียน คือ

1. การมีส่วนร่วมทางกาย คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเคลื่อนไหวด้วยการทำ
กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อช่วยประสาทสัมผัสในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเกิดความตื่นตัวจากการ
เคลื่อนไหวได้ดียิ่งขึ้น

2. การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา คือ การลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องอาศัยการ
ใช้สติปัญญาและการตื่นตัวของสมองที่ส่งผลให้พัฒนาทางด้านความคิดของผู้เรียนเกิดการพัฒนา
ความรู้ได้อย่างเหมาะสม

3. การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ คือ การลงมือทำกิจกรรมด้วยการแสดงออกทาง
อารมณ์ความรู้สึก ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ในเรื่องอารมณ์และความรู้สึกจากกิจกรรมการเรียนรู้
ส่งผลให้สิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มานั้นมีความหมายอย่างแท้จริงต่อตนเอง

4. การมีส่วนร่วมทางสังคม คือ การลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตัวบุคคล การเรียนรู้ในชั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้ที่สนุกและมีชีวิตชีวา เพราะผู้เรียนจะได้โต้ตอบกับผู้อื่นจากการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

นอกจากนี้แนวทางในการพิจารณาการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยังต้องพิจารณาตัวบ่งชี้ต่าง ๆ จากสองส่วนที่มีบทบาทสำคัญคือผู้สอนและผู้เรียนดังนี้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปป์, 2550 อ้างถึงใน คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2551, น.26-29)

การพิจารณาในส่วนผู้สอน

1. ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้
2. ผู้สอนสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะด้านการคิด กระบวนการกลุ่ม ที่ทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ที่มีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น หนังสือเรียน คอมพิวเตอร์
4. ผู้สอนสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายและบรรยากาศทางจิตใจ
5. ผู้สอนทำการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ที่ตรงกับศักยภาพและขีดความสามารถของตัวผู้เรียน
6. ผู้สอนสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้
7. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดประสบการณ์หรือสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

เมื่อพิจารณาในส่วนของผู้เรียน

1. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และสร้างสรรค์ผลงานประดิษฐ์ได้ด้วยตนเอง
 2. ผู้เรียนมีทักษะในการคิด การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจนเกิดการสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง
 3. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุข
 4. ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานำไปใช้ในชีวิตจริง
- ดังนั้นการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองทางด้านทักษะ กระบวนการ ที่เป็นไปตามพัฒนาการ 4 ด้านทางการเรียนรู้คือ

ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่ผู้สอนต้องลดบทบาทจากที่ยึดตนเองเป็นสำคัญต้องเปลี่ยนมาเป็นบทบาทที่ยึดตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และในการจัดการเรียนรู้นี้ยังต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้จากสิ่งที่ศึกษาที่ส่งผลต่อตนเองจนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้

2.1.3 การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย (Small group teaching) (เชิดศักดิ์ ไชยมณีรัตน์, 2552; วิชชุดา จิรพรเจริญ, 2564) กล่าวสอดคล้องกันถึงการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันภายในกลุ่มและกับตัวผู้สอน โดยเฉพาะเมื่อการจัดการเรียนรู้นั้นมีกลุ่มผู้เรียนจำนวนมาก การใช้การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ได้มากขึ้น ซึ่งกลไกการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยนั้น ทำให้ผู้เรียนต่างได้ร่วมกันแสดงออกความคิดเห็น มีโอกาสในการโต้เถียงหรือยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ส่งผลให้เกิดการฝึกฝนแก้ไขปัญหา อีกทั้งผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดการใช้ทักษะสังคม ร่วมกับการสื่อสารที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มของตนเองและแสดงออกบทบาทในการเป็นผู้ฟังที่ดี ให้เกียรติผู้อื่นที่นำไปสู่กระบวนการการคิด ได้แก่ การให้เหตุผล การตัดสินใจแก้ไขปัญหา รวมไปถึงส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะในตัวผู้เรียนได้อีกด้วย นอกจากนี้การกำหนดขนาดของสมาชิกในการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยยังมีความสำคัญที่สมาชิกในกลุ่ม ต้องรวมกันแล้วมีขนาดไม่เกิน 4-8 คน ในส่วนจำนวนที่เหมาะสมมากที่สุดต่อการเรียนรู้จะอยู่ระหว่าง 4-6 คน โดยหลักเกณฑ์ของการแบ่งกลุ่มย่อยควรมีการพิจารณาดังต่อไปนี้ (พัชรินทร์ พุฒวัฒนะพงษ์, ม.ป.ป.)

1. ให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มเองตามความสมัครใจ
2. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมหรือตามจุดประสงค์ที่กำหนด
3. แบ่งกลุ่มด้วยการจับฉลากหรือตามกิจกรรมที่ให้ทำ

เห็นได้ชัดว่าเกณฑ์ของการแบ่งกลุ่มย่อยไม่ควรที่จะมีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป เพราะหากจัดกลุ่มให้มีขนาดเล็กผู้เรียนจะแสดงออกความคิดเห็นที่ไม่หลากหลายเพียงพอต่อการเรียนรู้และหากกลุ่มมีขนาดใหญ่มากเกินไป การได้แสดงออกความคิดเห็นของผู้เรียนภายในกลุ่มก็จะมีโอกาสน้อยที่จะแสดงความคิดเห็นได้ทั่วถึงครบทุกคน นอกจากนี้วิธีการจัดเข้ากลุ่มตามหลักเกณฑ์ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อกระบวนการการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยของผู้เรียน ที่ผู้สอนต้องมีการใช้วิธีการที่หลากหลายและไม่ควรมีการบังคับ ไม่ว่าจะเป็นการใช้วิธีการสุ่มเข้ากลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนที่ไม่ซ้ำกันหรืออาจจับเข้ากลุ่มแบบละความสามารถเพื่อผู้เรียนที่เก่งกว่าจะได้ช่วยผู้เรียนที่อ่อนกว่า หากผู้สอนต้องการให้มีความหลากหลายภายในกลุ่มผู้เรียนมากขึ้นอาจใช้การจัดกลุ่มผู้เรียนจำแนกตามเพศ ความสนใจ ความสามารถ ซึ่งวิธีการแบ่งกลุ่มมี

ให้เลือกใช้หลากหลายวิธี อาจขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้สอนและเรื่องที่จะทำการอภิปราย การมีวิธีหรือใช้เทคนิคและเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย โดยเฉพาะเมื่อผู้สอนต้องทำการแบ่งกลุ่มในการทำกิจกรรมบ่อย ๆ การใช้วิธีการเหล่านี้จะช่วยเสริมให้การแบ่งกลุ่มเกิดความสนุกและสนใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น อีกประการหนึ่งสำคัญในกรณีที่ภายในห้องเรียนมีกลุ่มหลายกลุ่มผู้สอนต้องจัดให้แต่ละกลุ่มห่างกันเพื่อไม่ให้เสียงจากการอภิปรายจากภายในกลุ่มรบกวนกัน จึงถือได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยนี้มีข้อดี ที่ทำให้ผู้เรียนได้สร้างปฏิสัมพันธ์ทางความคิดร่วมกัน ดังที่ เชิดศักดิ์ ไอรมณีรัตน์ (2552) ได้กล่าวถึงข้อดีของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนคุ้นเคยกับทักษะการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ซึ่งต้องมีการคิดวิเคราะห์ ปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
2. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเข้าใจในเนื้อหา ด้วยวิธีการพูดคุยอภิปรายกันในกลุ่มของผู้เรียน เพื่อแก้ไขในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจและไม่ถูกต้องจนทำให้เข้าใจสิ่งที่เรียนรู้อย่างถ่องแท้ไม่ใช่เพียงเอาแต่ท่องจำ
4. พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และทักษะการนำเสนอข้อมูล
5. ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความแตกต่างทางความคิด ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ฝึกให้ยอมรับฟังความเห็นของบุคคลอื่น และกล้าแสดงออกซึ่งความเห็นของตนเองอย่างเหมาะสม

ดังนั้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม ร่วมกับการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดมาจากการสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง ที่ต้องมีการอาศัยประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยมี และต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจนเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนมีการอภิปรายในลักษณะเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางถึงสิ่งที่ตนต้องการจะเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับการสนับสนุนอำนวยความสะดวกจากผู้สอน จนทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ดีมากขึ้น

2.2 ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ในส่วนของความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังเช่น Howard S. Barrows and Robyn M. Tamblyn (1980, น.18) ศิริพันธ์ ศิริพันธ์ และ ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์ (2554, น.105) ที่ต่างกล่าวถึงความหมายสอดคล้องกันไว้ว่า เป็นแนวทางของการเรียนรู้โดยการเลือกใช้สถานการณ์ปัญหา เพื่อให้เกิดการกระตุ้นหรือเกิดบริบทแห่งการคิดวิเคราะห์ รวมถึงแสวงหาความรู้และนำมาเอาความรู้นั้นมาบูรณาการให้เกิดความรู้ใหม่ที่ประสบพบเห็นในการนำไปใช้กับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง จึงถือเป็นวิธีการในการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่ปรับเปลี่ยนจากผู้สอนยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมาเป็นยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Gallagher (1997, pp.332-362) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นทีมด้วยการคิดค้นหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหา โดยปัญหาที่นำมาใช้ต้องเป็นสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิตจริง จึงทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นรูปแบบการสอนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และยังช่วยพัฒนาให้เกิดทักษะกระบวนการมากกว่าความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับ

ทิสนา แคมมณี (2556, น.137) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้เป็นการสอนที่จัดขึ้นตามสภาพการณ์ที่ได้มีการใช้ปัญหาเข้ามาเป็นสื่อในการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าประสงค์ อีกทั้งยังส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องหาวิธีการแก้ไขด้วยการให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจอย่างชัดเจนมากขึ้นในปัญหาที่ได้ทำการศึกษา จนนำไปสู่การหาวิธีการหรือทางเลือกที่เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาในเรื่องนั้น

ไพศาล สุวรรณน้อย (ม.ป.ป., น.3) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ที่มุ่งพัฒนาให้ตัวผู้เรียนได้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหาจริง จนเกิดเป็นทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ที่นำมาซึ่งวิธีการคิดแก้ปัญหา ที่จะส่งผลให้ได้เกิดความรู้ตามเนื้อหาจากสิ่งที่ตนเองได้ศึกษาและเข้าใจต่อเหตุการณ์หรือปัญหาในเรื่องนั้น จึงถือเป็นเทคนิคการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหาจนทำให้เกิดกระบวนการคิด และได้ลงมือปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงสรุปได้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการให้เหตุการณ์จริงหรืออาจเป็นสภาพปัญหาที่ถูกสร้างขึ้น ทำให้การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องร่วมกันทำงานเป็นทีม ที่ต้องมีการศึกษาค้นคว้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหานั้น จนทำให้เกิดทักษะกระบวนการคิดที่ยึดหลักของเหตุผล

จนได้วิธีการที่หลากหลายต่อการแก้ปัญหาและเมื่อตัวผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากปัญหานั้น จะทำให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหามาจากสิ่งที่พบเห็นได้อย่างเข้าใจและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้ มีความสอดคล้องกับพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่ต้องมีการรับฟังความเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการคิดที่ใช้หลักของเหตุผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนต่อไป

2.2.1 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553, น.142) และ มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (ม.ป.ป., น.5-6) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกันไว้ว่าลักษณะของการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันด้วยการทำงานเป็นกลุ่มขนาดย่อย ในขณะที่บทบาทผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่คอยให้คำแนะนำและต้องรู้จักที่จะบูรณาการ ในการนำปัญหา มากระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการศึกษาในประเด็นปัญหา และปัญหานั้นต้องมีลักษณะที่ยังไม่มีความชัดเจนมากพอ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมถึงการเรียนรู้ควรเน้น พัฒนาทักษะการคิดและแก้ไขปัญหามาจากการสืบค้นหาคำตอบความรู้ถึงข้อมูลใหม่ ๆ ในส่วนของการ ประเมินกระบวนการเรียนรู้จะเน้นประเมินตามสภาพการณ์จริง โดยสังเกตได้จากการลงมือปฏิบัติ ถึงสิ่งที่คุณเรียนได้แสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2556) ที่ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้ลักษณะ สำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า ตัวบ่งชี้สำคัญของการเรียนรู้ด้วยวิธีการ สอนนี้ ผู้สอนกับผู้เรียนต้องทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาที่จะศึกษาร่วมกันก่อน แล้วจึงทำการ เลือกรูปปัญหาให้ตรงกับสิ่งที่ตนสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้ต้องมีการให้ออกไปเผชิญปัญหาหรืออาจจัดสภาพปัญหาให้เกิดการพิจารณาและทำการวิเคราะห์ถึง สาเหตุในประเด็นปัญหาที่นำไปสู่การวางแผนโดยผู้เรียนถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหามา ซึ่งผู้สอน จะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาต่อการหาข้อมูลเพื่อการค้นคว้าจากสิ่งที่คุณเรียนได้ แสวงหาความรู้ อีกทั้งต้องให้ผู้เรียนทำการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหามาด้วยการหาวิธีการที่เป็น ตัวเลือกในช่องทางที่หลากหลายและตรงกับสภาพปัญหา จนนำไปสู่ขั้นสุดท้ายคือการประเมินโดย ผู้สอน ที่ต้องตรวจดูความถูกต้องของผลงานร่วมกับประเมินกระบวนการต่าง ๆ จากสิ่งที่คุณเรียนได้ เรียนรู้

สรุปลักษณะสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต้องมีลักษณะที่ยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนปรับลดบทบาทหน้าที่มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาเสนอแนะ โดยที่ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาประเด็นปัญหาผ่านการทำงานแบบร่วมมือด้วยการเข้ากลุ่มที่ถูกจัดเป็นกลุ่มขนาดย่อย เพื่อให้ง่ายต่อการระดมความคิดหรือการสืบค้นหาข้อมูลในการนำเสนอแนวทางถึงวิธีการแก้ปัญหาด้วยทางเลือกที่หลากหลาย จนได้ข้อสรุปที่ตนเองเกิดความเข้าใจและตื่นตัวต่อประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้

2.2.2 ลักษณะของปัญหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ในส่วนของลักษณะปัญหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, น.3-4) และ สุริยา พงเกิด (2560) ได้กล่าวสอดคล้องกันดังสรุปเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. ลักษณะปัญหาที่นำมาใช้ต้องเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน อีกทั้งเป็นปัญหาที่สำคัญสามารถพบเห็นได้บ่อยและไม่มีคำตอบที่แน่นอนชัดเจนเพียงพอ
2. ลักษณะปัญหาต้องมีความขัดแย้งเป็นข้อถกเถียงกันในสังคมและไม่สามารถหาข้อยุติลงได้ หรืออาจเป็นปัญหาที่น่าสนใจอยากเรียนรู้แต่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องที่จะศึกษา
3. ลักษณะปัญหาต้องก่อให้เกิดความเสียหาย เดือดร้อนและเป็นสิ่งไม่ดี หรืออาจเป็นปัญหาที่บุคคลทั่วไปรับรู้ว่าเป็นความจริงและสิ่งนั้นถูกต้อง แต่ผู้เรียนไม่ให้ความเชื่อถือและมีความคิดว่าสิ่งนั้นไม่เป็นความจริง
4. ลักษณะปัญหาต้องมีการหาคำตอบได้หลากหลายแนวทางที่ต้องครอบคลุมเนื้อหาที่มีความไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป แต่ต้องเหมาะสมกับระดับพื้นฐานของตัวผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้
5. ลักษณะปัญหาต้องได้รับการสำรวจสืบค้น รวมถึงรวบรวมข้อมูลก่อน โดยที่ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าจะต้องใช้ความรู้ หรือวิธีการอย่างไรและส่งผลให้ได้ผลลัพธ์อย่างไร

สรุปได้ว่าลักษณะของปัญหาในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น ต้องใช้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนจนทำให้เกิดข้อสงสัยหรือข้อคำถาม ที่นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบถึงข้อเท็จจริงและมีความถูกต้อง รวมถึงปัญหาต้องอยู่ในความสนใจของผู้เรียนที่เหมาะสมกับระดับความรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา ทักษะ และหลักสูตรทางการศึกษาจากการที่ได้เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.3 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, น.8) และ COURSES (2016) ได้กำหนดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกันไว้ทั้งหมด 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา (Define a problem) เป็นขั้นที่กระตุ้นผู้เรียน ด้วยการให้ผู้เรียนได้เกิดการมองเห็นถึงสภาพปัญหาที่จะทำการศึกษา จนนำไปสู่การกำหนดปัญหาในสิ่งที่ตัวผู้เรียนอยากเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนตื่นตัวจนอยากสืบค้นข้อมูลปัญหาในขั้นตอนต่อไป

2. ทำความเข้าใจปัญหา (Identify) ผู้เรียนทำความเข้าใจในปัญหาจากสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ด้วยการตั้งคำถามว่า มีอะไรบ้างที่ตนเองยังไม่รู้และต้องหาคำตอบอย่างไร ผู้สอนอาจมีการช่วยเสริมความรู้จากประสบการณ์เดิมให้ผู้เรียนเกิดการเห็นภาพเชื่อมโยงความรู้ด้วยการการตั้งคำถามนำ อธิบายสถานการณ์ปัญหา บอกสิ่งต้องการจะรู้ตรวจสอบอธิบายเพื่อความถูกต้องของประเด็น

3. ดำเนินการศึกษาค้นคว้า (Brainstorm solutions) ผู้เรียนเป็นผู้นำประเด็นที่จะทำการศึกษามาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีบทบาทคอยอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือในการค้นหาแหล่งข้อมูล หรือ จัดหาทรัพยากรเสริมต่าง ๆ

4. สังเคราะห์ความรู้ (Make and test the best solution) เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันของผู้เรียน ด้วยการถามตอบถึงประเด็นข้อมูลที่สงสัยนำไปสู่การหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องมากขึ้น บางครั้งผู้สอนอาจใช้การตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดรวบยอดได้การสังเคราะห์ความรู้ในขั้นนี้

5. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ (Evaluate results) ผู้เรียนร่วมกันสรุปและประเมินผลงานตนเองว่าข้อมูลผลงานที่ตนเองหามา นั้นมีความสมบูรณ์มากพอหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบภายในกลุ่มและแต่ละกลุ่มในชั้นเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่เรียนรู้ในภาพรวมของประเด็นปัญหาร่วมกันอีกครั้ง โดยผู้สอนต้องตรวจสอบว่าถูกต้องและสมบูรณ์ตรงตามเนื้อหาความรู้หรือไม่ก่อนให้ออกไปนำเสนอผลงาน

6. นำเสนอและประเมินผลงาน (Share results) ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้ทำการสรุปเป็นองค์ความรู้ ออกมานำเสนอเป็นผลงาน โดยที่ผู้ฟังสามารถซักถามประเด็นปัญหาได้ ในส่วนการประเมินผู้สอนต้องสร้างแบบประเมินที่จะวัดให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านความเข้าใจ และต้องมีการสะท้อนจุดเด่นจุดด้อยให้ผู้เรียนทราบด้วย

Savoil and Hugel (1994 อ้างถึงใน วัชราน เล่าเรียนดี (2554, น.110-111) ได้ให้แนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งหมด 5 ขั้นตอนคือ

- 1.ระบุปัญหาที่ใช้ในการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน
- 2.เชื่อมโยงปัญหากับบริบทพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการลงมือปฏิบัติจริง
- 3.มอบหมายความรับผิดชอบให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาจากประสบการณ์เดิมของตนองที่นำไปสู่การวางแผนการในการนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา
- 4.สร้างแรงกระตุ้นให้ผู้เรียน ด้วยการจัดให้เข้ากลุ่มเพื่อศึกษาเรียนรู้และให้ลงปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกัน
- 5.ตั้งความหวังหรือกำหนดเป้าหมาย ถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการแสดงออกผ่านการนำเสนอชิ้นงานที่ตนเองได้ศึกษาเรียนรู้ จนนำไปสู่การประเมินผลทางการเรียนรู้โดยผู้สอน

Duch (1996) ได้กำหนดขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน

- 1.เผชิญปัญหาหรือนำเสนอปัญหา โดยที่ผู้เรียนได้รับการเสนอปัญหาจากการนำเสนอเหตุการณ์ เช่น รูปภาพหรือวิดีโอ
- 2.ระบุประเด็นปัญหา โดยจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อให้มีการระดมสมองด้วยการใช้ความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และนำเสนอปัญหาประเด็นที่ตนเองได้รับมอบหมายทำการศึกษา ร่วมกัน ซึ่งประเด็นปัญหาที่นำมาใช้ต้องเป็นประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ จึงเป็นขั้นผู้เรียนจะต้องระบุดังสิ่งที่ตนเองรู้และไม่รู้ต่าง ๆ ในขณะการปฏิบัติกิจกรรม
- 3.จัดลำดับความสำคัญของประเด็น โดยผู้เรียนช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องการศึกษาประกอบกับตัดสินใจในการสืบค้นหาความรู้และมีการมอบหมายงานให้ลงมือทำเป็นรายบุคคลหรือในบางงานอาจมีการทำงานเป็นแบบกลุ่มในการร่วมกันศึกษา
- 4.สรุปความรู้ โดยที่ผู้เรียนสรุปประเด็นความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา ด้วยการนำเอาความรู้ใหม่และความรู้เก่ามารวมกัน เพื่อให้ได้เป็นข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ นำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งในบางประเด็นปัญหาผู้เรียนอาจต้องมีการหาประเด็นใหม่เพื่อนำไปสู่การสืบค้นหาข้อมูลที่ต้องมีความครบถ้วนในประเด็นที่ได้ทำการศึกษา

Delisle (1997, pp. 26-36) กำหนดขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการเชื่อมโยงปัญหา เป็นขั้นตอนที่เริ่มด้วยการสร้างปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนเคยพบเจอ โดยผู้สอนต้องสำรวจถึงความสนใจในประเด็นปัญหาของผู้เรียนก่อนเพื่อนำไปสู่แนวทางที่จะออกแบบหรือเลือกปัญหา ที่จะทำให้ผู้เรียนได้สร้างสถานการณ์ปัญหาที่ตนเองสนใจ

2. ขั้นสร้างแบบแผน ประกอบไปด้วยแนวคิด ข้อเท็จจริงของปัญหา ประเด็นที่ศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้

3. ขั้นพบปัญหา เป็นขั้นตอนกระบวนการกลุ่มในการสำรวจสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ผู้เรียนในกลุ่มแต่ละคนร่วมกันเสนอความคิดเห็นต่อปัญหา โดยมีการกำหนดถึงประเด็นที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมและทำการสืบค้นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา จากนั้นนำความรู้ที่ค้นคว้าข้อมูลมานำเสนอร่วมกันภายในกลุ่ม จนนำไปสู่ความรู้ถึงวิธีการที่จะแก้ปัญห

4. ขั้นพบปัญหาอีกครั้ง สมาชิกกลุ่มแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาข้อมูลที่ได้หามาว่าเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหหรือไม่ หากยังไม่เพียงพอทำการสืบค้นหาข้อมูลร่วมกันอีกครั้งจากนั้นลงมือปฏิบัติตามแผนการ จนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่นำมาแก้ไขปัญหได้ ในขั้นการสอนนี้เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ร่วมกับการสังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่ได้ทำการสืบค้น

5. ขั้นแก้ปัญหและสร้างผลงาน ผู้เรียนจะได้นำความรู้จากการศึกษามาสู่การแก้ปัญหหรือสร้างชิ้นงาน และนำเสนอผลงานหรือชิ้นงานนั้นในชั้นเรียน

6. ขั้นประเมินผลงานและปัญหา ผู้สอนร่วมกับผู้เรียนประเมินผลถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษา ซึ่งการประเมินผลแต่ละครั้งต้องประเมินให้ครอบคลุมหลายด้านทั้ง ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการสื่อสาร ด้านการให้เหตุผล ด้านการแก้ปัญหา และด้านทักษะทางสังคม

IOWA (n.d.) ศูนย์การสอนไอโอวา ได้ให้ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสำรวจปัญหา รวบรวมข้อมูลที่จำเป็นในการเรียนรู้หัวข้อนั้น ๆ
2. ขั้นระบุสิ่งที่อยากทราบ ผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มแสดงรายการสิ่งที่รู้เกี่ยวกับสถานการณ์นั้นพร้อมบอกถึงสิ่งที่ตนเองยังไม่ทราบและยังขาดข้อมูลอยู่
3. กำหนดปัญหา วางกรอบกำหนดปัญหาสิ่งที่นักเรียนรู้อยู่แล้วและสิ่งที่นักเรียนคาดหวังในการเรียนรู้

4. ค้นคว้าความรู้ ค้นหาแหล่งข้อมูลและข้อมูลที่จะช่วยสร้างเหตุผลที่น่าสนใจ

5. ตรวจสอบวิธีการแก้ไขบอกถึงวิธีการและการแก้ไขปัญหากำหนดและทดสอบสมมติฐานที่เป็นไปได้

6. นำเสนอและสนับสนุนวิธีแก้ไขที่เลือก ระบุและสนับสนุนข้อสรุปอย่างชัดเจนด้วยข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

7. ตรวจสอบการดำเนินการ เป็นขั้นสำคัญที่ต้องเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและประเมินประสิทธิภาพในการวางแผนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาลงครั้งต่อไป

จากการศึกษาขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้สรุปได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต้องเริ่มต้นด้วยการสำรวจกำหนดประเด็นปัญหาและประเด็นปัญหานั้นต้องมีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนที่สามารถทำให้ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจในปัญหาสู่การแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูล เพื่อนำมาสู่การอภิปรายโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และนำเสนอถึงข้อมูลและแนวทางการแก้ไขปัญหาจากสิ่งที่ตนเองศึกษา จึงมีความสำคัญที่ต้องมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนให้ถูกต้องเพื่อให้เกิดผลต่อกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนต่อไป ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจากการศึกษาถึงเอกสารของนักการศึกษาพร้อมกับหน่วยงานการศึกษาดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตาราง 6 สรุปขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา (2550, น.8) และ COURSES (2016)	Savoil and Hugle (1994 อ้างถึงใน วัชรา เล่าเรียนดี 2554)	Duch (1996)	Delisle (1997)	IOWA (n.d.)	สรุปขั้นตอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐานของ ผู้วิจัย
1. ขึ้นกำหนดปัญหา	1. ระบุปัญหาที่ เหมาะสมกับผู้เรียน	1. เสนอปัญหาหรือ นำเสนอปัญหา	1. ขั้นตอนการเชื่อมโยง ปัญหา	1. ขึ้นสำรวจปัญหา 3. กำหนดปัญหา	1. สำรวจและระบุ ประเด็นปัญหา ผู้สอน นำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้อง ข้องกับสถานการณ์ หรือประสบการณ์ของ ผู้เรียนผ่านภาพ วิดีทัศน์ หรือเหตุการณ์
2. ทำความเข้าใจปัญหา	2. เชื่อมโยงปัญหา กับบริบทของผู้เรียนเพื่อให้ โอกาสในการปฏิบัติจริง	2. ระบุประเด็นปัญหา	2. สร้างแบบแผน	2. ขึ้นระบุสิ่งที่อยาก ทราบ	2. ทำความเข้าใจ ปัญหา เป็นขั้นตอนที่ ผู้เรียนรวมกลุ่มกัน และ ทำความเข้าใจใน ประเด็นปัญหาหรือ สถานการณ์ที่ตนเองยังไม่ ไม่ทราบเพื่อนำไปสู่ วิธีการการหาคำตอบ
3. ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า	3. มอบหมาย รับผิดชอบให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์ ของตนเองให้วาง แผนการแก้ปัญหา	3. จัดลำดับความสำคัญ ของประเด็น	3. ขึ้นพบปัญหา	4. ค้นคว้าความรู้ ค้นหา แหล่งข้อมูลและข้อมูลที่ จะช่วยสร้างเหตุผล ที่น่าสนใจ	3. สืบค้นข้อมูล ผู้เรียนร่วมกันรวบรวม ประเด็นปัญหาที่กำหนด จะศึกษา นำมาสู่การ สืบค้นข้อมูล
4. สังเคราะห์ความรู้	4. กระตุ้นความ ร่วมมือโดยจัดกลุ่มให้ ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติงาน		4. ขึ้นพบปัญหาอีกครั้ง		4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปัญหา ผู้เรียนร่วมกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้หากข้อมูลยังไม่ ชัดเจนดำเนินการสืบค้น ข้อมูลนั้นเพิ่มเติม
5. สรุปและประเมินค่า ของคำตอบ		4. สรุปความรู้ โดยที่ ผู้เรียนจะร่วมกันสรุป ประเด็นความรู้ใน ประเด็นที่ศึกษา		5. ตรวจสอบวิธีการ 6. นำเสนอและ สนับสนุนวิธีแก้ไขที่ เลือก	5. สรุปและประเมิน คำตอบ ผู้เรียนร่วมกัน สรุปข้อมูลภายในกลุ่มรวม ถึงตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของข้อมูลหรือผลงาน ก่อนสรุปเป็นองค์ความรู้
6. นำเสนอและ ประเมินผลงาน	5. ตั้งความหวังหรือ กำหนดเป้าหมาย		5. ขึ้นแก้ปัญหาและ สร้างผลงาน 6. ขึ้นประเมินผลงาน และปัญหา	7. ตรวจสอบการ ดำเนินการ	6. นำเสนอและ ประเมินผลงาน ผู้เรียน ร่วมกันนำเสนอข้อมูลในชั้น เรียน ผู้สอนประเมินผู้เรียน ครอบคลุมพร้อมทั้ง เสนอแนะเพื่อให้เห็นจุดเด่น จุดด้อยสู่การปรับปรุง

ดังนั้นขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และนำมาใช้ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จึงมีด้วยกันทั้งหมด 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา เป็นขั้นที่กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจใน ประเด็นปัญหาด้วยการเสนอปัญหาจากสถานการณ์หรือประสบการณ์ผู้เรียนด้วยการตั้งคำถาม โดยใช้รูปภาพหรือจากสื่อวิดีโอทัศน์ ที่เป็นประเด็นปัญหาที่นำศึกษาและผู้เรียนสามารถนำไปสู่การ สืบค้นหาคำตอบต่อประเด็นปัญหานั้นได้ด้วยตนเอง

2. ขั้นทำความเข้าใจปัญหา เป็นการให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาประเด็นปัญหา และกำหนดประเด็นข้อมูลที่ตนเองยังไม่มีความรู้หรือยังไม่ทราบ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ ความรู้ประสบการณ์เดิมที่ตนเองมีอยู่ในการสืบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยผู้สอนอาจช่วยเหลือด้วยการ เสริมด้วยการใช้คำถาม หรืออธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น

3. ขั้นสืบค้นข้อมูล เป็นการให้ผู้เรียนได้นำประเด็นปัญหาข้อมูลของตนเอง กำหนดถึงสิ่งที่จะศึกษานำมาสู่การสืบค้นหาข้อมูล โดยผู้สอนต้องเตรียมแหล่งข้อมูลหรือแหล่ง สืบค้นข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมให้กับผู้เรียน

4. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา ผู้เรียนถามตอบแลกเปลี่ยนประเด็นที่ทำการ สืบค้นภายในกลุ่มว่าข้อมูลนั้นมีมากพอต่อการแก้ปัญหาหรือไม่ หากข้อมูลขาดหายหรือไม่มากพอ ก็ต้องทำการสืบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้ผู้สอนอาจมี การใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหรือประเด็นนั้นได้

5. ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงานและ ข้อมูลของกลุ่มตนเองที่ทำการสืบค้นมาสู่การสรุปเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นแนวทางในการ แก้ไขปัญหาและทำการนำเสนอผลงานหรือแนวทางแก้ปัญหาที่ร่วมกัน ซึ่งในขั้นนี้ผู้สอนต้องทำ การตรวจสอบข้อมูลว่ามีความถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ ก่อนที่ผู้เรียนจะออกมานำเสนอผลงานที่ ตนเองได้ศึกษามา

6. ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน เป็นการให้ผู้เรียนนำเสนอสิ่งที่ได้ทำการศึกษา มานำเสนอผลงานร่วมกัน เพื่อให้เพื่อนในชั้นเรียนหรือบุคคลอื่นที่สนใจรับฟังและซักถาม แสดง ความคิดเห็นต่อผลงาน โดยผู้สอนจะทำการประเมินผู้เรียนจากผลงานพร้อมเสนอแนะจุดเด่นหรือ จุดด้อยเพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

2.4 บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์ (2557, น.50-53) กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับ กมลฉัตร กล่อมอิม (2560, น.186-187) และศูนย์พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต (ม.ป.ป., น.2) ที่ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

2.4.1 บทบาทของผู้สอน

1. ผู้สอนต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ผ่านการลงมือปฏิบัติที่ใช้กระบวนการกลุ่มมาเสริมให้เกิดการโต้ตอบแสดงความคิดเห็นร่วมกันในห้องเรียนมากขึ้น
2. ผู้สอนต้องไม่ยึดตนเองเป็นสำคัญด้วยการสอนที่ใช้การบรรยายมากเกินไป แต่ควรเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจที่จะนำเอาประสบการณ์ทางความรู้ที่มีอยู่มาปรับใช้เพื่อศึกษาเรียนรู้ในสิ่งใหม่
3. ผู้สอนต้องไม่แสดงความเห็นต่อสิ่งที่ผู้เรียนได้ทำการศึกษาจากการลงมือปฏิบัติว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกหรือผิด แต่ต้องให้ผู้เรียนประเมินตนเองจากการศึกษาเรียนรู้
4. ผู้สอนต้องมีความชำนาญในการตั้งคำถามที่ดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาในประเด็นปัญหาด้วยการสืบค้นหาข้อมูลได้ด้วยตัวเอง
5. ผู้สอนต้องมั่นติดตามการทำงานของนักเรียน เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมและความก้าวหน้าของการทำงานกลุ่มที่จะทำให้การเรียนรู้เกิดผลดีต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น

2.4.2 บทบาทผู้เรียน

1. ผู้เรียนต้องสามารถนำเอาความรู้ดั้งเดิมที่ตนเองมีนำมาแก้ไขปัญหาได้ ประกอบกับปัญหาที่นำมาศึกษาต้องสัมพันธ์กับชีวิตของตัวผู้เรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและไม่เสียเวลาต่อการแสวงหาความรู้ใหม่
2. ผู้เรียนต้องติดต่อสื่อสารแสดงความคิดเห็นในการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้งานกลุ่มที่ทำนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และต้องมีน้ำใจต่อเพื่อนสมาชิกที่จะต้องรู้จักช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่มของตนเอง
4. ผู้เรียนต้องแสดงถึงความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะตัดสินใจ และกล้าที่จะแสดงออกต่อการเรียนรู้ด้วยความเหมาะสม
5. ผู้เรียนต้องรู้จักร่วมระดมความคิดจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาจากปัญหาที่ได้รับจากผู้สอน โดยกระบวนการทำงานแบบกลุ่มที่มีประสิทธิภาพควรให้ผู้เรียนจัดกลุ่มไม่เกิน 6-8 คนเพื่อให้กระบวนการทำงานบรรลุตามเป้าประสงค์

จึงสรุปได้ว่าบทบาทในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นบทบาทสำคัญต้องประกอบด้วยสองบทบาทคือผู้สอนและผู้เรียน บทบาทผู้สอนต้องเปลี่ยนตนเองที่ต้องไม่สอนด้วยการบรรยายที่ยึดตนเองเป็นสำคัญในการเรียนรู้ แต่ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำทางความรู้แก่ผู้เรียน โดยที่บทบาทผู้เรียนต้องรู้จักที่จะตั้งข้อสงสัยต่อประเด็นปัญหาด้วยความเข้าใจจากความรู้อรรถประโยชน์เดิมของตนเอง ที่นำไปสู่ความกล้าที่จะออกทางการคิด การตัดสินใจ และกล้าโต้แย้งได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้ห้องเรียนเกิดบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ มีสิทธิที่จะแสดงออกความเห็น ยอมรับฟังผู้อื่นที่แตกต่างกัน และรู้จักลงมือแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเองซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่ในสังคมประชาธิปไตย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

3.1.1 งานวิจัยภายในประเทศ

จารุวรรณ ยั่งยืน (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในส่วนพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผู้เรียนมีพัฒนาการจากระดับปานกลางไปสูงและระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม อยู่ในระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด จึงแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ต้องให้เกิดกระบวนการทักษะด้วยการให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ลงมือปฏิบัติจริงในการให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ และรู้จักเคารพให้เกียรติต่อบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น รวมไปถึงรู้จักฝึกแก้ไขปัญหาบนหลักของเหตุผลและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้

อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา งานวิจัยนี้เป็นเชิงสำรวจที่ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง 3 ด้าน คือ พลเมืองด้านความรับผิดชอบ พลเมืองด้านการมีส่วนร่วม และพลเมืองด้านที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดย 2 ด้านที่อยู่ในระดับ

มากที่สุด คือพลเมืองด้านความรับผิดชอบและพลเมืองด้านการมีส่วนร่วม ในส่วนพลเมืองด้านที่ผู้เรียนมีอยู่ในระดับที่น้อย คือพลเมืองด้านที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม เกิดจากการให้เหตุผลของผู้เรียนที่ว่าเรื่องของการแก้ปัญหาในสังคมเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่และตนไม่มีความรู้ที่เพียงพอที่จะเสนอแนะ จึงแสดงให้เห็นว่าผู้สอนต้องเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ในประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรม และให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคม นอกจากนี้การปลูกฝังและฝึกฝนความเป็นพลเมืองในโรงเรียนยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและเตรียมพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันเหมาะสมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

กุลวดี คูเมือง (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยโดยการเรียนรู้แบบโครงงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 91.11 มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยที่สูง ประกอบกับพฤติกรรมในการทำงานงานกลุ่มอยู่ในระดับดีมาก และมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก จึงทำให้เห็นได้ว่า กลุ่มผู้เรียนที่เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ตามประสงค์นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้ปกครองเป็นต้นแบบประกอบกับผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำโครงงานด้วยตนเองที่ได้มีการลงมือปฏิบัติจริงและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในรูปแบบของการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการฝึกฝนเรียนรู้ขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

กัญณภัทร หุ่นสุวรรณ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะด้านการทำงานร่วมกันและการมีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะการทำงานร่วมกันและการมีความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะการทำงานร่วมกัน และการมีความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงทำให้เห็นได้ว่าการที่ผู้เรียนได้มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมคิด ร่วมทำ ช่วยกันหาคำตอบจากปัญหา จะส่งผลให้ผู้เรียนได้กล้าคิด กล้าแสดงออกได้อย่างเสรีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยการสนทนาจากการทำงานร่วมกันได้มากขึ้น

3.1.2 งานวิจัยของต่างประเทศ

Anita Trisiana, Sri Jutmini, Sri Haryati, and Furqon Hidayatullah (2015) ทำการศึกษาเรื่อง The Development Strategy of Citizenship Education in Civic Education Using Project Citizen Model in Indonesia วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ในการพัฒนา การศึกษาคุณลักษณะนิสัยในการศึกษาของพลเมือง โดยการนำรูปแบบโครงการพลเมือง เป็นวิจัย การศึกษาเชิงพัฒนาที่ทำการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งของรัฐและเอกชน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาทางการศึกษากับคุณลักษณะของผู้เรียนโดยการใช้โครงการ พลเมืองในระบบการศึกษานั้น ต้องใช้ระยะเวลาที่มากและต้องมีการกระทำที่ต่อเนื่องเป็นไปตาม ขั้นตอนและเหมาะสมต่อช่วงอายุวัยของผู้เรียนและคุณลักษณะของพลเมืองจะต้องมี ความสัมพันธ์กับคุณลักษณะศีลธรรมของชาติ การเรียนรู้โดยใช้โครงการพลเมืองจึงมุ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่เก่งและดี รวมไปถึงมีบทบาทสำคัญต่อ ความรับผิดชอบในฐานะของพลเมือง และรับผิดชอบต่อสังคม มีสติปัญญาที่สอดคล้องกับอุปนิสัย ของตนเอง

Akin, Calik, and Engin-Demir (2017) ทำการศึกษาเรื่อง Students as Change Agents in the Community: Developing Active Citizenship at Schools เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยมต่อการมีส่วนร่วมในวิถีของ ประชาธิปไตยอย่างเข้มแข็ง ผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยการใช้โครงการใน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวิถีประชาธิปไตยอย่างเข้มข้น มีผลต่อผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาการ เรียนรู้ผ่านประเด็นปัญหาสังคม ร่วมกับการอภิปราย แสดงความเห็นและได้ทำงานร่วมกันเป็น กลุ่ม ทำให้เชื่อต่อการเกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และทัศนคติทางค่านิยม

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การพัฒนา คุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยระยะเวลาและต้องมีการ ส่งเสริมพฤติกรรมที่ต่อเนื่องและเหมาะสมกับช่วงวัย รวมไปถึงสถาบันการศึกษาต้องเน้นและให้ ความสนใจความรู้ในส่วนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะตัวผู้สอนที่ต้องพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการทั้งหมด 3 ด้าน คือด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติและค่านิยม ที่ต้อง ปลูกฝังผู้เรียนให้รู้จักทำงานร่วมกับบุคคลอื่นผ่านกระบวนการกลุ่มในการเปิดโอกาสให้แสดงออก ทางความคิดหรือการได้อภิปรายด้วยการพูดคุยร่วมกันกับสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นการฝึกผู้เรียน ให้รู้จักการแสดงความคิดเห็นต่อความเห็นของผู้อื่นเรียนรู้ที่จะให้เกียรติต่อบุคคลอื่นในสังคมที่

ตนเองอาศัยอยู่ได้มากขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของกิจกรรมผู้สอนควรมุ่งเน้นเรื่องประเด็นปัญหาของสังคมหรือสิ่งที่ใกล้ตัว จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักที่จะวิเคราะห์ถึงต้นเหตุของปัญหาหาที่ได้พบเห็นจนนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา หรืออาจใช้การเรียนรู้จากตัวบุคคลต้นแบบที่ผู้เรียนรู้จักจะเป็นการช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคูณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยได้มากขึ้น

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3.2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

อรรถพล คณิตขจรกุล (2560) ได้วิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะพลเมืองของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ผลการวิจัยพบว่า จากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ขั้นตอนของการใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะพลเมืองด้านการคิดวิเคราะห์และการพัฒนาที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ รวมไปถึงจากการศึกษาทักษะพลเมือง ที่ได้ใช้แบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เลือกตอบ พบว่านักเรียนมีทักษะพลเมืองอยู่ในระดับดี และผลค่าคะแนนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการแสวงหาความรู้อย่างเป็นขั้นตอน ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ รู้เท่าทันปัญหาและสามารถปรับใช้เพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาปัญหาในชีวิตจริงได้

ชมพูนุช วุ่นสุวรรณ (2561) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนที่ได้รับการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และค่าขนาดอิทธิพลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับมาก จึงเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่เน้นผู้เรียนให้เกิดกระบวนการสืบค้นและมีโอกาสได้แสดงการอภิปรายและร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาพร้อมกันนั้น ถือเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นถึงคุณค่าในความสามารถของตนเองและยอมรับฟังต่อความคิดเห็นของผู้อื่น อีกทั้งตัวผู้สอนได้แสดงบทบาทที่คอยให้คำปรึกษาและข้อสังเกตหรือคำแนะนำที่นำไปสู่การสืบค้นเพื่อหาข้อสรุปเท่านั้น จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบนี้มีความหมายต่อตัวผู้เรียนในการพัฒนาตนเองได้มากยิ่งขึ้น

จิณห์จุฑา ศิริเวชบุรี (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการใช้ชุดกิจกรรมที่ประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพ 82.33 / 82.89 และคะแนนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่าค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีทักษะการแก้ปัญหาที่มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และเจตคติในภาพรวมของผู้เรียนอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อชุดกิจกรรม การเรียนโดยประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน จึงเห็นได้ว่าการใช้กระบวนการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการให้โอกาสผู้เรียนได้สนทนาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ผู้เรียนจะได้พบเห็นจากการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจและมีความภูมิใจในตัวเองจากการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มจนนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดถึงวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้แผนผังความคิด ที่ช่วยให้ผู้เรียนจัดระบบในการคิดได้ดีมากขึ้น

มัณฑุส เลานอก (2565) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.92/80.74 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ 75/75 ที่กำหนดและ พบว่าผู้เรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้เรียนได้เป็นผู้ดำเนินการเองในขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มย่อย จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการนำข้อมูลที่ศึกษามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และอภิปรายผลร่วมกัน จนเกิดการสังเคราะห์ความรู้ที่สรุปเป็นผลงานกลุ่มจากการทำแผนผังความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่ศึกษาออกมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มตนเองจากแผนผังความคิดที่ได้จัดทำร่วมกัน

3.2.2 งานวิจัยของต่างประเทศ

Ropiah, Sapriya, Sopandi, and Sujana (2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Critical Thinking Ability through Problem Based Learning in Social Studies Learning in Elementary School โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาถึงความแตกต่างในทักษะการคิดเชิงวิจารณ์ญาณ ของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้วิธีการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานและกลุ่มควบคุมที่ใช้วิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ผลการวิจัยพบว่า

ความสามารถในการคิดเชิงวิจารณ์ญาณของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน โดยคะแนนของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีคะแนนสูงกว่าผู้เรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมที่ใช้วิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิม จึงทำให้สรุปได้ว่าการเรียนรู้ทางสังคมศึกษาด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิจารณ์ญาณของผู้เรียนได้มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ที่ยากต่อการลืมถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มของตนเองมากขึ้น

Lestari (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The Impact of Problem-based Learning Models on Social Studies Learning Outcomes and Critical Thinking Skills for Fifth Grade Elementary School Students โดยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับกลุ่มทดลองมีผลอย่างมากต่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนเมื่อเทียบจากการใช้การเรียนรู้ในรูปแบบดั้งเดิมกับกลุ่มควบคุม จึงทำให้เห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยปรับเปลี่ยนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ด้วยกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาพร้อมกัน จากปัญหาที่ผู้สอนได้กำหนดให้หรือเป็นปัญหาที่ผู้เรียนได้พบเจอปัญหาในชีวิตประจำวันโดยที่ผู้สอนเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้ข้อเสนอแนะในการศึกษา ส่งผลต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่า การจัดการเรียนรู้นั้นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มแบบละความสามารถ ที่ต้องควบคู่ไปกับการสืบค้นข้อมูลที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ตนเองต้องการจะศึกษา และได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในประเด็นปัญหาหรือข้อสงสัยในประเด็นปัญหานั้น โดยเฉพาะปัญหาที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ต้องเป็นปัญหาที่น่าสนใจและไม่เข้าใจยากที่ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนและสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน เป็นประเด็นที่ท้าทายต่อความสามารถที่ทำให้ตัวผู้เรียนต้องหาคำตอบนั้นด้วยตัวเอง โดยผู้สอนคอยให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นจบกิจกรรมในการเรียนรู้ จึงทำให้วิธีการการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ สำเร็จลุล่วงตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนได้มากขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินงานวิจัยไว้ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
3. เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย
4. แบบแผนการทดลอง
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ข้อตกลงเบื้องต้นในงานวิจัยชิ้นนี้ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัยถือเป็นกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ในเขตอำเภอ บางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 35 โรงเรียน โดยทำการเลือกแบบเจาะจงมา จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนคลองกันยา ซึ่งมีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 จำนวน 28 คน 1 ห้องเรียน สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนและห้องเรียนมีเกณฑ์ประกอบด้วย

1. เป็นโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนแบบสหศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา รวมถึงภายในห้องเรียนผู้เรียนถูกคละความสามารถทางความรู้ประกอบด้วยผู้เรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน ที่ได้ข้อมูลมาจากระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปีการศึกษา 2564
2. พื้นฐานครอบครัวของผู้เรียน ได้แก่ ระดับรายได้ บริบทของชุมชน ความเชื่อทางศาสนา ที่จะช่วยส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยที่มุ่งสอนผู้เรียนให้อยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายของสังคม และรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง
3. เป็นโรงเรียนที่มีความสนใจให้ผู้วิจัยทำการทดลองในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงานวิจัย

จากการสำรวจของผู้วิจัย พบว่า โรงเรียนคลองกันยาแห่งนี้ มีนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่เปิดสอนจำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 28 คน ซึ่งผู้เรียนถูกคัดความสามารถทางความรู้ที่แบ่งเป็นกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อนในห้องเรียนเดียวกัน และมีพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน ทั้งระดับรายได้ผู้ปกครอง ความเชื่อทางศาสนา โดยที่มาของข้อมูลได้มาจากระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (DMC) จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยนำมาใช้ดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อไป

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

3. เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย คือ เนื้อหา สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจำนวนทั้งหมด 2 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานภาพ บทบาท และสิทธิหน้าที่ ประกอบไปด้วยเนื้อหาย่อย 1) เรื่อง ปัญหาสถานภาพ บทบาทและสิทธิ (ส 2.1 ป5/1) 2) การละเมิดสิทธิเด็กในสังคม (ส 2.1 ป5/2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2) บทบาทท้องถิ่นกับชุมชน ประกอบไปด้วยเนื้อหาย่อย 1) ที่มาของตำแหน่งผู้นำในท้องถิ่น (ส 2.2 ป5/2) และ 2) บทบาทท้องถิ่นกับผลประโยชน์ในชุมชน (ส 2.2 ป5/3)

4. แบบแผนการทดลอง

สำหรับการทดลองนี้ผู้วิจัยทำการใช้วิธี แบบแผนการทดลองกับกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียวโดยทำการสังเกตการทดลองก่อนและหลังการทดลอง (One group Pretest-posttest desing) ดังรูปแบบในตารางต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย	วัดก่อนทดลอง		วัดหลังทดลอง
E	T ₁	X	T ₂

แบบแผนการทดลอง แบบ One group Pretest-posttest desing

E คือ กลุ่มทดลอง

T_1 คือ ผลการวัดคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนก่อนการทดลอง

T_2 คือ ผลการวัดคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนหลังการทดลอง

X คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

5.1.1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

5.1.2. แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

5.1.3. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

5.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.2.1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 4 แผน แบ่งออกเป็นแผนละ 4 ชั่วโมง ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา 2) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา 3) ขั้นสืบค้นข้อมูล 4) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา 5) ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ 6) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ในส่วนของขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มีดังนี้

5.2.1.1 ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเอกสารนักวิชาการ นักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2.1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาในส่วนของ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แสดงให้เห็นดังภาพประกอบที่ 5

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข	ส 2.1 ป5/1 ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตาม สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ส 2.1 ป5/2 เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเอง หรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก ส 2.1 ป5/3 เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย ส 2.1 ป5/4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.2 ป5/1 อธิบายโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่และ ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ส 2.2 ป5/2 ระบุบทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ส 2.2 ป5/3 วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพประกอบ 5 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง
วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาหลักสูตรในส่วนของตัวมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ในข้างต้น นำมาสู่การสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ และกำหนดเนื้อหาย่อย รวมถึงกำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาย่อยให้สอดคล้องกับ มาตรฐาน ส 2.1 และมาตรฐาน ส 2.2 ร่วมกับตัวชี้วัด ประกอบด้วย ตัวชี้วัด ส 2.1ป5/1 ตัวชี้วัด ส2.1ป5/2 ตัวชี้วัด ส2.2ป5/2 และตัวชี้วัด ส 2.2ป5/3 ที่นำไปสู่การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาย่อย

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	จำนวนคาบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่		
เรื่องที่ 1 ปัญหาสถานภาพ บทบาท และสิทธิ	ส 2.1 ป5/1	4 คาบ
เรื่องที่ 2 การละเมิดสิทธิเด็กในสังคม	ส 2.1 ป5/2	4 คาบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 บทบาทท้องถิ่นกับชุมชน		
เรื่องที่ 1 ที่มาของตำแหน่งของผู้นำในท้องถิ่น	ส 2.2 ป5/2	4 คาบ
เรื่องที่ 2 บทบาทท้องถิ่นกับผลประโยชน์ในชุมชน	ส 2.2 ป5/3	4 คาบ
	รวม	16 คาบ

5.2.1.3 นำหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาย่อยมาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ต้องประกอบด้วย จุดประสงค์ของการเรียน ขั้นตอนของกิจกรรม สื่อการสอน ชิ้นงานและการประเมินผล ที่สอดคล้องกับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

5.2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่จัดทำขึ้นทั้งหมด 4 แผน ให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบถึงความถูกต้องพร้อมแนะนำ และปรับแก้ไขก่อนให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินต่อไป

5.2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านที่มีความรู้สอดคล้องกับเครื่องมือในงานวิจัยได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญในด้านหลักสูตรและการสอน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล ดำเนินการประเมินหาค่าความเหมาะสมของเนื้อหาพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อไป

ในการตรวจสอบและประเมินความเที่ยงนี้ใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาให้คะแนนแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสม

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสม

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องและเหมาะสม

ค่าความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (IOC) ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้และสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มทดลอง ซึ่งผลของค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งหมด 4

แผนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่านมีค่าเท่ากับ 1.00 ในส่วนของข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่า ควรมีการเพิ่มภาพสื่อที่ใช้ในการสอนให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพชัดเจน โดยเฉพาะในใบความรู้และควรปรับการใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสมก่อนการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

5.2.1.6 นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อที่ใช้ในการประกอบการสอนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5.2.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ได้ปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

5.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยมีขั้นตอนดังนี้

5.2.2.1 ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดสร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยแบบทดสอบวัดที่นำมาใช้นี้เป็นแบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์ที่ผู้เรียนจะได้แสดงความคิดเห็นความรู้สึถึงสิ่งที่จะปฏิบัติต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นว่าตนจะต่อปฏิบัติอย่างไรต่อเหตุการณ์นั้น

5.2.2.2 ดำเนินการออกแบบทดสอบ โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุดแต่ละชุดจะมีการสร้างสถานการณ์หรือเหตุการณ์เรื่องราวที่มีความใกล้เคียงกันหรือสอดคล้องกัน เพื่อใช้ในการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งแบบทดสอบที่ใช้นี้จะเป็นแบบทดสอบอัตนัยเขียนตอบแบบสั้น (Subjective Test) ที่จะกำหนดเวลาในการทำแบบทดสอบจำนวน 90 นาที

5.2.2.3 กำหนดจำนวนข้อของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยนำคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านและตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบย่อยรวมทั้งหมด 9 ข้อที่ผู้วิจัยทำการสรุป มากำหนดจำนวนข้อสอบที่จะใช้ในการสร้างสถานการณ์จำนวนตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบย่อยละ 3 ข้อ รวมแล้วมีทั้งหมด 27 ข้อ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 ตารางแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยกับตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

คุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย	รูปแบบข้อสอบอัตนัย แบบตอบสั้น (จำนวนข้อ)
1. พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง	
1.1 ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้	3
1.2 รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	3
1.3 ยอมรับความแตกต่างปราศจากอคติทางความคิดหรือคำพูด	3
2. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	
2.1 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ข้อตกลงร่วมกัน	3
2.2 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย	3
2.3 รู้จักใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด	3
3. พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล	
3.1 แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน	3
3.2 รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง	3
3.3 รู้จักแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา	3
รวมจำนวนข้อ	27

5.2.2.4 ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยสร้างสถานการณ์หรือใช้ภาพเหตุการณ์และข้อความคำถามที่คล้ายกับชีวิตประจำวันหรือประสบการณ์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน ซึ่งจำนวนสถานการณ์หรือข้อความคำถามที่จัดสร้างขึ้นนี้จะมีการสร้างจำนวนข้อที่มากกว่าจำนวนข้อที่นำไปใช้จริง เพื่อใช้ในการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะ ดังนั้นแบบทดสอบวัดคุณลักษณะทั้ง 2 ชุดจะมีการกำหนดสถานการณ์และข้อความชุดละ 37 ข้อ รวมทั้งหมด 2 ชุดเป็นจำนวน 74 ข้อ

5.2.2.5 กำหนดหลักเกณฑ์การตรวจให้คะแนนจากการเขียนตอบอัตนัยแบบสั้น โดยสร้างเป็นระดับเกณฑ์คะแนนที่สอดคล้องตามระดับทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลมเบิร์กที่ผู้วิจัยนำมาปรับใช้ คือ 1) เขียนตอบให้เหตุผลโดยยึดตนเองไม่คำนึงต่อผู้อื่นหรือเลี่ยงการถูก

ลงโทษ 1 คะแนน 2) เขียนตอบให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับหรือหวังสิ่งตอบแทน 2 คะแนน
3) เขียนตอบให้เหตุผลที่ยึดกฎเกณฑ์หรือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ต่อสังคม 3 คะแนน

5.2.2.6 นำแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่จัดสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบถึงความถูกต้องพร้อมแนะนำ และปรับแก้ไขก่อนให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบถึงความเหมาะสมต่อไป

5.2.2.7 นำแบบทดสอบวัดคุณลักษณะที่สร้างขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านที่มีความรู้สอดคล้องกับเครื่องมือในงานวิจัยได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 1 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล จำนวน 2 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาค่าความเหมาะสมของเนื้อหาพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อไป

ในการตรวจสอบและประเมินความเที่ยงนี้ ใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาให้คะแนนแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบทดสอบที่วัดสอดคล้องและเหมาะสม
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบที่วัดสอดคล้องและเหมาะสม
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบทดสอบที่วัดไม่สอดคล้องและเหมาะสม

ค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบ (IOC) ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าแบบทดสอบที่ต้องการวัดมีความสอดคล้องกันและสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งผลของค่าความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านในแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 2 ชุดมีค่าเท่ากับ 0.67-1.00 ในส่วนของข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่าบางสถานการณ์มีเหตุการณ์ที่ห่างไกลจากตัวเด็กมากเกินไปและชื่อของบุคคลในสถานการณ์อาจสร้างความสับสน จึงควรปรับชื่อบุคคลในสถานการณ์ใหม่ รวมไปถึงเกณฑ์การประเมินต้องปรับคำให้ง่ายต่อการประเมินในการให้คะแนน

ตาราง 9 ระดับเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ประชาธิปไตย (Scoring Rubric)

คุณลักษณะที่ 1 พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง				
องค์ประกอบย่อย	เกณฑ์ระดับคะแนน			ข้อสอบ
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	
1.1 ปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้และให้ เหตุผลประกอบชัดเจน เช่น - ให้ความร่วมมือกับเพื่อน เพราะเป็นงานกลุ่มของทุกคนที่ จะต้องทำ - บอกเพื่อนให้ช่วยกันทำงาน กลุ่มเพราะงานกลุ่มจะได้เสร็จ ไว ๆ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่น โดยให้เหตุผล เพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวัง สิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผล ไม่ชัดเจน เช่น - ให้ความร่วมมือกับเพื่อนเพราะ เพื่อนจะได้เห็นความสามารถ - ช่วยเหลือกันทำงานกลุ่มเพื่อ คุณครู/เพื่อนคนอื่นจะได้ชื่นชม ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่น แต่ให้เหตุผล โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลียงการถูก ลงโทษ หรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น ให้ความร่วมมือในการ ทำงานเพราะกลัวถูกครูทำโทษ - ช่วยเหลือกันทำงานกลุ่ม เพราะ กลัวเพื่อนไปฟ้อง ครูว่าไม่ ช่วยงาน ฯลฯ	ข้อที่ 1-3
1.2 รับฟังความ คิดเห็นผู้อื่น	เมื่อเขียนถึงการยอมรับฟัง ความคิดเห็นผู้อื่นและให้เหตุผล ประกอบชัดเจน เช่น - ให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็นเพราะ จะได้มีความคิดเห็นที่ หลากหลาย - ยอมรับฟังผู้อื่นพูดเพราะจะได้ นำไปปฏิบัติตาม/ปรับปรุง ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับฟังความ คิดเห็นผู้อื่นแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบ แทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ ชัดเจน เช่น - ให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น เพราะ คนอื่นได้ชื่นชม - ยอมรับฟังผู้อื่น เพราะคนอื่นได้ เห็นว่าเป็นคนมีมารยาท ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับฟังความ คิดเห็น แต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึง ผู้อื่น/เลียงการถูกลงโทษ หรือไม่ เขียนให้เหตุผล เช่น - ให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น/ยอมรับ ฟังผู้อื่น เพราะกลัวถูกต่อว่า - ไม่ยอมรับฟังผู้อื่นพูด ฯลฯ	ข้อที่ 4-6
1.3 ยอมรับความ แตกต่างโดย ปราศจากอคติทาง ความคิดหรือคำพูด	เมื่อเขียนถึงการยอมรับความ แตกต่างและให้เหตุผลประกอบ ชัดเจนไม่ใช้คำที่มีอคติ เช่น ไม่ ล้อเลียนปมด้อยผู้อื่นเพราะจะ ทำให้เขาเสียใจได้ - ไม่แสดงความรังเกียจเพื่อน เพราะเป็นการเสียมารยาท/ ไม่ให้เกียรติคนอื่น ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับความ แตกต่าง แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่น เกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น ไม่ล้อเลียนปมด้อยผู้อื่นเพราะ เพื่อน/คนอื่นจะมองได้ว่าตนเป็น คนไม่ดี - ไม่แสดงความรังเกียจเพื่อน เพราะคนอื่นจะได้มองว่าเป็นคน ดี ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับความ แตกต่างแต่ให้เหตุผลโดยไม่ คำนึงถึงผู้อื่น/เลียงการถูกลงโทษ หรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น ไม่ ล้อเลียนปมด้อย/ไม่แสดงความ รังเกียจผู้อื่นเพราะกลัวเพื่อนฟ้อง ครูแล้วถูกทำโทษ -ไม่หวัหระผู้อื่นไม่ว่าร้ายเพื่อน/ ไม่สนใจที่คนอื่นพูด ฯลฯ	ข้อที่ 7-9

ตาราง 9 (ต่อ)

คุณลักษณะที่ 2 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่				
องค์ประกอบย่อย	เกณฑ์ระดับคะแนน			ข้อสอบ
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	
2.1 ปฏิบัติตนตามกฎ ข้อตกลงร่วมกัน	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงร่วมกันและให้เหตุผลประกอบชัดเจน เช่น - ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเพราะเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม - ทำตามกติกาหรือข้อห้าม เพราะเป็นสิ่งที่ได้ตกลงหรือถูกห้ามไว้ - ตักเตือนบอกผู้อื่นให้ทำตามกฎ เพราะจะได้ไม่ทำผิด/ไม่ฝ่าฝืนข้อห้าม ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงร่วมกันแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทนหรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเพราะจะได้รับคำชมว่าเป็นคนดี - ตักเตือนผู้อื่นให้ทำตามกฎ เพราะคนอื่นจะได้ชื่นชม/มีรางวัลมอบให้ ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงร่วมกันแต่ให้เหตุผลโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเพราะกลัวถูกทำโทษ - ไม่ตักเตือนผู้อื่นให้ทำตามกฎ เพราะกลัวคนอื่นจะว่าตัวเอง - บอกให้ผู้อื่นทำตามกฎ ฯลฯ	ข้อที่ 10-12
2.2 ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและให้เหตุผลที่ชัดเจน เช่น - ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ เพราะเป็นความรับผิดชอบของตนเอง - ไม่ทิ้งงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพราะเป็นหน้าที่ ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ/ไม่ทิ้งหน้าที่ เพราะครูจะได้ชื่นชม/เพื่อนจะได้อยอมรับว่าเก่ง	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแต่ให้เหตุผลโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ/ไม่ทิ้งงาน เพราะกลัวโดนลงโทษ/ถูกหักคะแนน - ไม่ทิ้งงานที่รับผิดชอบ/ให้ผู้อื่นช่วยทำงานแทน ฯลฯ	ข้อที่ 13-15
2.3 รู้จักใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด	เมื่อเขียนถึงการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัดพร้อมให้เหตุผลชัดเจน เช่น - เสียหายเพราะของยังใช้ได้อยู่ไม่ควรทิ้งขว้าง - นำของมาใช้เท่าที่จำเป็น เพราะคนอื่นจะได้ใช้ด้วย - ใช้ของแล้วเก็บคืนที่ถ้าคนอื่นมาใช้จะได้หาเจอ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัดแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - เสียหายเพราะของยังใช้ได้อยู่และคนอื่นจะรู้ว่าเราเป็นคนประหยัด - นำของมาใช้เท่าที่จำเป็นเพราะครูจะได้ชมว่าเป็นคนใช้ของอย่างคุ้มค่า/ประหยัด ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด แต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - นำของมาใช้เท่าที่จำเป็น เพราะกลัวจะถูกคุณครู/ถูกคนอื่นต่อว่า - ใช้ของแล้วเก็บคืนที่ เพราะครู/คนอื่นจะทำโทษ - เก็บของคืนที่เดิม/ใช้ของประหยัด ฯลฯ	ข้อที่ 16-18

ตาราง 9 (ต่อ)

คุณลักษณะที่ 3 พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล				
องค์ประกอบย่อย	เกณฑ์ระดับคะแนน			ข้อสอบ
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	
3.1 แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ	เมื่อเขียนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และให้เหตุผลที่ชัดเจน เช่น - เข้าไปช่วยเหลือ/เข้าไปร่วมกิจกรรม เพราะจะได้ช่วยกันแก้ปัญหา - เข้าไปเป็นจิตอาสาเพราะจะได้ช่วยกันป้องกันอันตราย ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - เข้าไปช่วยเหลือ/เข้าไปร่วมกิจกรรม/เข้าไปเป็นจิตอาสาเพราะจะได้รับค่าขึ้นชมจากคนอื่นว่าเป็นคนมีน้ำใจ/ได้รับค่าชมจากคุณครู/ได้รางวัล ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เสี่ยงการถูกลงโทษ หรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - เข้าไปช่วยเหลือ/เข้าไปร่วมกิจกรรม/เข้าร่วมเป็นจิตอาสาเพราะจะได้ไม่ถูกดูหรือไม่ถูกทำโทษ ฯลฯ	ข้อที่ 19-21
3.2 รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง	เมื่อเขียนถึงการให้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริงและให้เหตุผลที่ชัดเจน เช่น - ยังไม่เชื่อสิ่งที่เพื่อนพูด/ยังไม่เชื่อข่าวลือหรือข้อมูล เพราะยังไม่หลักฐานหรือคนที่รู้มาตอบ - ยังไม่เชื่อ เพราะคนที่ถูกพูดถึงอาจเสียหายถ้าหลงเชื่อง่าย ๆ - เชื่อ เพราะมีหลักฐาน ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการให้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทนหรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ยังไม่เชื่อสิ่งที่เพื่อนพูด/ยังไม่เชื่อข่าวลือหรือข้อมูล เพราะคนอื่นจะได้ชื่นชมว่าเป็นคนไม่เชื่อคนง่าย ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการให้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริงและให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เสี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - เชื่อสิ่งที่เพื่อนพูด เพราะกลัวเพื่อนแกล้ง - ไม่เชื่อที่เพื่อนพูด เพราะ คุณครูดูถ้าเชื่อตามเพื่อน - ไม่เชื่อข่าวลือ/ยังไม่เชื่อข้อมูล ฯลฯ	ข้อที่ 22-24
3.3 รู้จักแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา	เมื่อเขียนถึงการแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา และให้เหตุผลเหมาะสมชัดเจน เช่น - สอบถามสาเหตุ/สืบค้นข้อมูล เพราะจะได้มีข้อมูลที่ถูกต้องในการตัดสินใจแก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ได้ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทนหรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - สอบถามสาเหตุ/สืบค้นข้อมูลก่อนตัดสินใจแก้ปัญหา เพราะคนอื่นจะได้เชื่อถือ/เพื่อน ๆ ได้ยอมรับนับถือ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา แต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เสี่ยงการถูกลงโทษ หรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - สอบถาม/สืบค้นข้อมูล เพราะกลัวจะถูกดูหรือถูกต่อว่า - สอบถามสาเหตุ/หาข้อมูล/ถามผู้รู้/ไม่สืบค้นข้อมูล/ไม่สนใจสอบถาม ฯลฯ	ข้อที่ 25-27

5.2.2.8 นำแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยแบบ อัดนัยจำนวน 2 ชุดที่ทำการปรับปรุงนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่ กลุ่มเป้าหมายและนำผลมาวิเคราะห์แบบทดสอบเป็นรายข้อเพื่อหาค่าดัชนีอำนาจจำแนกแบบ Item Total Correlation ทั้ง 2 ชุดที่ต้องมีค่า 0.20 ขึ้นไปจึงจะถือได้ว่าข้อคำถามที่ใช้ขึ้นมีความ เหมาะสม (นิคม ถนอมเสียง, 2550, น.7-8) พร้อมหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่า สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach) ที่ต้องมีเกณฑ์ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไปและหาค่าสหสัมพันธ์ ของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 2 ชุดด้วยค่าสหสัมพันธ์ของ เพียร์สันที่ต้องมีค่า 0.6 ขึ้นไป จากนั้นทำการปรับปรุงหรือคัดเลือกแบบทดสอบวัดคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 2 ชุด ให้ได้จำนวนชุดละ 27 ข้อ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ แบบทดสอบเป็นรายข้อด้วยการหาค่าดัชนีอำนาจจำแนกแบบ Item Total Correlation ทั้ง 2 ชุดมี ค่าอยู่ที่ 0.05-0.70 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบชุดที่ 1 มีค่า 0.91 ค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบชุดที่ 2 มีค่า 0.89 ค่าสหสัมพันธ์ของแบบทดสอบทั้ง 2 ชุดอยู่ที่ 0.85 จากนั้นผู้วิจัยทำ การคัดเลือกจำนวนข้อสอบให้ได้จำนวน 27 ข้อ เพื่อนำไปใช้ทดลองต่อไป

5.2.2.9 นำแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยไปใช้กับ ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยวัดทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนพร้อม เปรียบเทียบผลคะแนนด้วยค่าสถิติพื้นฐาน

5.2.3 สร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย มีขั้นตอน ดังนี้

5.2.3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย

5.2.3.2 สร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยซึ่งเป็น แบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ โดยทำการกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับ พฤติกรรมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนที่สังเกตได้ และแบ่งระดับ พฤติกรรมที่จะทำการประเมินออกเป็น ปฏิบัติประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัติน้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย โดยแบบประเมินค่านี้จะทำการวัดประเมินคุณลักษณะครบทั้ง 3 ด้านร่วมกับตัวบ่งชี้ที่เป็น องค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยรวม 15 ข้อ

5.2.3.3 กำหนดเกณฑ์ของคะแนนเฉลี่ยและแปลค่าความหมายคะแนนโดยอิง ตามแบบประเมินค่าคุณลักษณะของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา, 2554, น.128) โดยมีระดับเกณฑ์ดังนี้

2.5 - 3.0 คุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยระดับมาก

1.5 - 2.4 คุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยระดับปานกลาง

1.0 - 1.4 คุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยระดับน้อย

0 - 0.9 ไม่ผ่านเกณฑ์

5.2.3.4 นำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่จัดสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบถึงความถูกต้องพร้อมทั้งแนะนำ และปรับแก้ไขก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจสอบถึงความเหมาะสมต่อไป

5.2.3.5 นำแบบประเมินประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้สอดคล้องกับเครื่องมือในงานวิจัย ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาแนะแนว 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อหาค่าความเหมาะสมของแบบประเมินพร้อมให้ข้อเสนอแนะและปรับแก้ไขก่อนการนำไปใช้

ในการตรวจสอบและประเมินความเที่ยงนี้ ใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาให้คะแนนแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่า ข้อคำถามเป็นตัวแทนพฤติกรรมนั้น

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามเป็นตัวแทนของพฤติกรรมนั้น

-1 หมายถึง แน่ใจว่า ข้อคำถามไม่เป็นตัวแทนของพฤติกรรมนั้น

ค่าความสอดคล้องของแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (IOC) ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้และสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลของค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 0.67-1.00 ในส่วนข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่า ให้พิจารณาข้อคำถามบางข้อโดยเฉพาะการใช้คำควรปรับคำให้เหมาะสมอ่านแล้วเข้าใจมากขึ้น และในแบบประเมินตรงระดับของพฤติกรรมควรใช้คำว่าปฏิบัติ/แสดงออก เพื่อให้แบบประเมินนี้ผู้สอนใช้ในการประเมินร่วมกับผู้เรียนได้

5.2.3.6 นำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการประเมินหลังเสร็จกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ แล้วนำผลมาหาค่าความสอดคล้องด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนภายหลังการทดลองเสร็จสิ้น

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

6.1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จัดเก็บข้อมูลวิจัยกับทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนคลองกันยาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ในการขออนุญาตทำการทดลอง

6.2. ประสานงานติดต่อกับทางฝ่ายวิชาการของทางโรงเรียน เพื่อขอจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขอบเขตเนื้อหาและระยะเวลาที่ทำการทดลองในคาบเรียนรายวิชาสังคมศึกษา

6.3. ชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย ถึงขั้นตอนวิธีการในการการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

6.4. นำแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ที่สร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์ แบบอัตนัยเขียนตอบแบบสั้น จำนวน 27 ข้อ ไปทดสอบกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วบันทึกผลคะแนนซึ่งเป็นผลคะแนนที่ทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้

6.5. ดำเนินการทดลองด้วยการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในคาบเรียน รายวิชาสังคมศึกษา จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ รวม 8 สัปดาห์ 16 ชั่วโมง ผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 แผนกำหนดแผนละ 4 ชั่วโมง ประกอบไปด้วยเรื่อง 1) ปัญหาสุขภาพ บทบาทและสิทธิ 2) การละเมิดสิทธิเด็กในสังคม 3) ที่มาของตำแหน่งผู้นำในท้องถิ่น 4) บทบาทท้องถิ่นกับผลประโยชน์ในชุมชน

6.6. ภายหลังจากทำการทดลองเสร็จสิ้นในแต่ละสัปดาห์ ผู้เรียนและผู้สอนทำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลถึงระดับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียน

6.7. เมื่อทำการทดลองครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้น ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยซึ่งเป็นคนละชุดกับแบบทดสอบก่อนเรียน มาทดสอบกับผู้เรียนหลังการเรียนรู้เสร็จสิ้น จำนวน 27 ข้อ แล้วบันทึกผลคะแนน

6.8. ทำการตรวจแบบทดสอบเก็บคะแนนและรวบรวมข้อมูลและนำผลมาวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของงานวิจัยดังนี้

7.1. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้วยข้อมูลจากแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยเขียนตอบแบบสั้นจำนวน 2 ชุด

7.2. เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้วยข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS และโปรแกรม Excel ได้แก่ ค่าเฉลี่ย \bar{x} ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. t-test Dependent Sample และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจากแบบประเมิน ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 การวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของงานวิจัย

ความมุ่งหมายของงานวิจัย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนเรียน (ชุดที่ 1) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหลังเรียน (ชุดที่ 2)	ใช้ค่าเฉลี่ย \bar{x} ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และ t-test Dependent Sample
2) เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยระหว่างเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	ใช้ค่าเฉลี่ย \bar{x} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. รวมถึงหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในการดำเนินการวิจัย เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นไปตามความมุ่งหมายของงานวิจัย คือ เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและ เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้

1. ผลของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองกันยา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 28 คน ได้ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองเป็นดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 ผลของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	จำนวน N	คะแนนเต็ม	ก่อน		หลัง		t	p-value		
			\bar{x}	S.D	ลำดับ	\bar{x}			S.D	ลำดับ
พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง	28	27	17.04	4.97	3	19.68	4.18	3	- 4.02	<0.01
พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	28	27	17.43	4.24	1	20.39	2.19	2	- 4.23	<0.01
พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล	28	27	17.39	3.65	2	20.46	2.38	1	- 4.38	<0.01
รวม		81	51.86	10.60		60.54	6.96		- 5.72	<0.01

จากตารางข้างต้นแสดงผลของการทดสอบของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ จะพบได้ว่าคะแนนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐาน โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{x} = 60.54$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 6.96 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 51.86$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 10.60 ซึ่งเป็นไปตามการตั้งสมมติฐานและเมื่อนำมาจัดลำดับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียน โดยเรียงค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยทำให้พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยที่มีค่าสูงที่สุดคือค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{x} = 20.46$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 2.38 ในลำดับถัดมาเป็นด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{x} = 20.39$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 2.19 และลำดับท้ายสุดคือด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{x} = 19.68$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 4.18 เป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลการศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จากการทำแบบประเมินทั้งจากผู้เรียนและผู้สอน สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังตารางได้ต่อไปนี้

ตาราง 12 ระดับพัฒนาการของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

แผนการจัดการ เรียนรู้	ครั้งที่ ประเมิน (สัปดาห์)	ชั่วโมง	ผลการประเมิน				ระดับ	ค่าคะแนน เฉลี่ย	
			คุณลักษณะพลเมือง ประชาธิปไตย	ผู้เรียน		ผู้สอน			
				\bar{x}	S.D.	\bar{x}			S.D.
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 1	1	ชั่วโมงที่ 1-2	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	1.91	0.82	1.79	0.82	ปานกลาง	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.13	0.86	1.87	0.77	ปานกลาง	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.07	0.70	1.66	0.75	ปานกลาง	
			รวม	2.03	0.73	1.74	0.71		
			ระดับ	ปานกลาง	ปานกลาง				
	2	ชั่วโมงที่ 3-4	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.21	0.71	2.09	0.61	ปานกลาง	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.24	0.69	2.21	0.66	ปานกลาง	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.10	0.75	1.79	0.65	ปานกลาง	
			รวม	2.18	0.67	2.02	0.59		
			ระดับ	ปานกลาง	ปานกลาง				
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 2	3	ชั่วโมงที่ 1-2	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.41	0.47	2.49	0.53	ปานกลาง	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.47	0.63	2.47	0.57	ปานกลาง	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.39	0.47	2.32	0.61	ปานกลาง	
			รวม	2.42	0.48	2.42	0.53		
			ระดับ	ปานกลาง	ปานกลาง				
	4	ชั่วโมงที่ 3-4	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.48	0.48	2.46	0.58	ปานกลาง	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.56	0.37	2.59	0.38	มาก	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.45	0.45	2.47	0.63	ปานกลาง	
			รวม	2.50	0.38	2.51	0.48		
			ระดับ	มาก	มาก				

ตารางที่ 12 (ต่อ)

แผนการจัดการ เรียนรู้	ครั้งที่ ประเมิน (สัปดาห์)	ชั่วโมง	ผลการประเมิน				ค่าคะแนน เฉลี่ย		
			คุณลักษณะพึงประสงค์ ประชาธิปไตย	ผู้เรียน		ผู้สอน		ระดับ	
				\bar{x}	S.D.	\bar{x}			S.D.
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 3	5	ชั่วโมงที่ 1-2	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.64	0.36	2.61	0.46	มาก	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.51	0.48	2.74	0.33	มาก	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.61	0.38	2.53	0.49	มาก	
			รวม	2.60	0.37	2.62	0.41		
			ระดับ	มาก	มาก				
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 3	6	ชั่วโมงที่ 3-4	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.65	0.38	2.69	0.42	มาก	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.67	0.36	2.64	0.44	มาก	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.64	0.44	2.64	0.39	มาก	
			รวม	2.65	0.36	2.65	0.39		
			ระดับ	มาก	มาก				
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 4	7	ชั่วโมงที่ 1-2	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.50	0.64	2.55	0.67	มาก	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.54	0.65	2.58	0.61	มาก	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.57	0.62	2.55	0.65	มาก	
			รวม	2.53	0.62	2.56	0.63		
			ระดับ	มาก	มาก				
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 4	8	ชั่วโมงที่ 3-4	พลเมืองที่เคารพความ แตกต่าง	2.64	0.28	2.59	0.35	มาก	3
			พลเมืองที่รับผิดชอบต่อ หน้าที่	2.66	0.33	2.71	0.27	มาก	
			พลเมืองที่มีส่วนร่วมและ คิดอย่างมีเหตุผล	2.62	0.35	2.55	0.38	มาก	
			รวม	2.64	0.29	2.61	0.31		
			ระดับ	มาก	มาก				

จากตารางที่ 12 แสดงถึงระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จากแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย พบว่าผู้เรียนมีระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาอันดับของพัฒนาการความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีทั้งหมด 4 แผน ใช้เวลาแผนการจัดการเรียนรู้ละ 4 ชั่วโมงแบ่งการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ออกเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 2 ครั้ง รวมทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่าในช่วงของสัปดาห์ที่ 1-3 ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การประเมินครั้งที่ 1 ผู้เรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.03$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.73) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 1.74$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.71) อยู่ในระดับปานกลาง การประเมินครั้งที่ 2 ผู้เรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.18$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.67) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.02$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.59) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2 (ชั่วโมงที่ 1-2) การประเมินครั้งที่ 3 ผู้เรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.42$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D. = 0.48) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.42$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.53) อยู่ในระดับปานกลาง

ในส่วนของสัปดาห์ที่ 4-8 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (ชั่วโมงที่ 3-4) การประเมินครั้งที่ 4 ผู้เรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.50$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.38) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.51$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมาก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การประเมินครั้งที่ 5 ผู้เรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.60$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.37) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.62$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.41) อยู่ในระดับมาก การประเมินครั้งที่ 6 ผู้เรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.65$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.36) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.65$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.39) อยู่ในระดับมาก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การประเมินครั้งที่ 7 ผู้เรียนมีค่าคะแนน เฉลี่ย ($\bar{x} = 2.53$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.62) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.56$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.63) อยู่ในระดับมาก การประเมินครั้งที่ 8 ผู้เรียนมีค่าคะแนน เฉลี่ย ($\bar{x} = 2.64$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.29) ผู้สอนมีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.61$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.31) อยู่ในระดับมาก เมื่อทำการพิจารณาถึง ความสอดคล้องของระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้วย

ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันจากแบบประเมินที่ได้ทำการประเมินจำนวน 8 ครั้ง พบว่าค่าความสอดคล้องของผู้ตอบแบบประเมินคือผู้สอนและผู้เรียนมีค่าเท่ากับ 0.99

จากผลระดับพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในตารางข้างต้น ผู้วิจัยสามารถอธิบายถึงระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในชั้นเรียนโดยสรุปแยกออกเป็นรายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง

ด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่างอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับมาก จากการสังเกตในระหว่างการดำเนินกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1-3 พบว่าในชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 2 และชั้นที่ 5 ถึงชั้นที่ 6 ของการทำกิจกรรม ผู้เรียนยังไม่สามารถร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มระดมความคิดเห็นถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ ทำให้การกำหนดหัวข้อถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อการนำไปศึกษาในประเด็นปัญหา นอกจากนี้เมื่อมีการออกมานำเสนอผลงานและต้องรับฟังข้อเสนอแนะความคิดเห็นจากเพื่อนต่างกลุ่มในชั้นเรียน ผู้เรียนมีการแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่พอใจต่อความคิดเห็นของผู้อื่นและใช้คำพูดโต้ตอบกับเพื่อนสมาชิกในชั้นเรียนต่อข้อเสนอแนะนั้นด้วยถ้อยคำที่รุนแรง แต่เมื่อเข้าสู่สัปดาห์ที่ 4-8 พบว่า ผู้เรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมระดมความคิดเห็นจนได้ประเด็นหัวข้อที่หลากหลายต่อการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และผู้เรียนเริ่มยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น หลังจากที่ได้ร่วมกันจัดทำผลงานภายในกลุ่มและออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน นอกจากนี้ตัวผู้เรียนยังแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางที่สงบในการรับฟังต่อข้อเสนอแนะ เมื่อเพื่อนเสนอแนะเพิ่มเติมต่อผลงานกลุ่มที่ได้นำเสนอ โดยไม่มีการโต้ตอบหรือใช้ถ้อยคำที่รุนแรง จึงเห็นได้ว่าผู้เรียนเริ่มเรียนรู้ที่จะรับฟังต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตนเองจากการทำงานกลุ่มมากขึ้น ส่งผลให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในด้านนี้ มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับมากในช่วงกลางถึงท้ายสัปดาห์ของการทดลอง

2.2 ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เรียนมีระดับพัฒนาการความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับมาก จากการสังเกตในระหว่างการดำเนินกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1-3 พบว่าในชั้นที่ 3 คือสืบค้นข้อมูล จนถึง ชั้นที่ 5 สรุปและประเมินคำตอบ ในการทำกิจกรรม ผู้เรียนที่ได้รับหน้าที่ในการสืบค้นข้อมูลและจดลงในแบบบันทึกข้อมูลที่ศึกษา ไม่ได้มีการ

สืบค้นข้อมูลตรงตามหัวข้อที่ได้กำหนดจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม ทำให้การสรุปข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำผลงานเป็นแผนผังความคิดมีข้อมูลที่ไม่มากพอในขั้นที่ 5 นอกจากนี้พบว่าผู้เรียนไม่ได้ช่วยเหลือกันในการทำงาน เช่น การสรุปข้อมูล การตกแต่งผลงาน ทำให้งานกลุ่มตนเองเสร็จช้าเกินกว่าเวลาที่กำหนดและกระทบต่อระยะเวลาที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมในขั้นตอนต่อไป แต่เมื่อเข้าสู่ในช่วงสัปดาห์ที่ 4-8 พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับหน้าที่จากสมาชิกกลุ่มในการสืบค้นข้อมูลและจดลงในแบบบันทึกข้อมูลที่ศึกษา เริ่มมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังช่วยกันออกแบบและร่วมกันวางแผนในการทำแผนผังความคิด ด้วยการเขียนสรุปข้อมูลพร้อมช่วยกันตกแต่งผลงานจนเสร็จทันในเวลาที่กำหนด ส่งผลให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในด้านนี้มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับมากในช่วงกลางถึงท้ายสัปดาห์ของการทดลอง

2.3 ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล

ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ามีระดับพัฒนาการความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผลอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับมาก จากการสังเกตในระหว่างการดำเนินกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1-3 พบว่า กิจกรรมในขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 คือขั้นสืบค้นข้อมูลและขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลได้อย่างถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ผู้เรียนหามาได้นั้นยังเป็นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียว ประกอบกับสมาชิกกลุ่มบางคนไม่กล้าที่จะมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางต่อการแก้ปัญหา เพราะเกรงว่าเมื่อนำเสนอข้อมูลแล้วจะไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้สอนต้องสนทนาร่วมกับผู้เรียนว่าในการนำเสนอข้อมูลไม่มีข้อมูลใดถูกหรือผิด ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจว่าข้อมูลใดมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด แต่เมื่อเข้าสู่ในช่วงสัปดาห์ที่ 4-8 พบว่าผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลที่ต้องการได้มากกว่าหนึ่งแห่ง นอกจากนี้การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความกล้าแสดงออกต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องเสนอความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหามากขึ้นก่อนตัดสินใจในการนำข้อมูลไปใช้สรุปในการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 5 คือขั้นสรุปและประเมินคำตอบต่อไป จึงส่งผลให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในด้านนี้มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับมากในช่วงกลางถึงท้ายสัปดาห์ของการทดลอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความมุ่งหมายในการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และเพื่อศึกษาระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองอภัย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกที่เป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 4 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 8 สัปดาห์ 16 ชั่วโมง 2) แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยเขียนตอบแบบสั้นและ 3) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรม Excel เพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t ที่นำมาสู่การสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะของงานวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามความมุ่งหมายของงานวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน $\bar{x} = 60.54$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D = 6.96 สูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{x} = 51.86$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D = 10.60 เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2. ระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ผู้เรียนมีระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับมาก

2.อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัย นำมาสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งหมด 6 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำมาใช้จากการสรุปได้จากเอกสารของนักวิชาการและนักการศึกษา (Delisle, 1997; Duch, 1996; IOWA, n.d.; Savoil and Hugle, 1994 อ้างถึงในวัชรา เล่าเรียนดี, 2554; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550) มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1.1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

2.1.1.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา เป็นขั้นที่ผู้เรียนถูกกระตุ้นโดยผู้สอนจากการตั้งคำถามร่วมกับการใช้ภาพหรือสื่อวีดิทัศน์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในสังคม ที่ทำให้ผู้เรียนต้องหาคำตอบ และร่วมกันคิดพิจารณาจนเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ทางความรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาที่ตนสนใจ จนนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (ม.ป.ป., น.5-6) ที่กล่าวว่าผู้สอนต้องใช้ปัญหามากกระตุ้นผู้เรียนให้ได้ศึกษาในประเด็นปัญหาในสังคมและปัญหาที่นำมาใช้ต้องมีลักษณะที่ยังไม่มีความชัดเจนมากพอเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลหาคำตอบได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางของ ทิศนา แหมมณี (2556, น.138) ที่กล่าวว่าการใช้ประเด็นปัญหาต้องเลือกปัญหาที่ผู้เรียนได้ออกไปพบเจอกับสภาพปัญหาจริงหรืออาจมีการจัดสถานการณ์ปัญหาที่น่าสนใจและลักษณะของปัญหานั้นต้องเป็นปัญหาที่พบเห็นได้บ่อยและยังหาคำตอบไม่ได้ทันที แต่ต้องทำการศึกษาค้นคว้าหรือสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมก่อน รวมถึงปัญหาในเรื่องนั้นต้องเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ ทักษะ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรทางการศึกษาด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550, น.3-4; สุริยา ฟองเกิด 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lestari (2022) ที่ค้นพบว่าการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหามาจากประเด็นปัญหาที่เกิดจากประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน จะส่งผลต่อการกระบวนกรคิดเชิงวิพากษ์จากการใช้ปัญหาเป็นฐานได้ดีมากขึ้นกว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนในรูปแบบดั้งเดิม

2.1.1.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นตอนที่แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ทำความเข้าใจปัญหาและกำหนดประเด็นข้อมูลที่กลุ่มของตนยังไม่มีคำตอบหรือไม่เคยทราบ โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละความสามารถด้วยการจับฉลากให้ได้กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มที่ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป จึงทำให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มสามารถร่วมกันกำหนดประเด็นที่จะศึกษาทำความเข้าใจได้อย่างหลากหลายเพียงพอต่อการสืบค้นข้อมูลในขั้นตอนต่อไป ซึ่งขนาดของการจัดกลุ่มนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางของ พัชรินทร์ พุทธิวัฒน์พงษ์ (ม.ป.ป., น.129) กล่าวว่า การจัดกลุ่มทำการเรียนรู้ไม่ควรใช้ขนาดกลุ่มที่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไปและผู้สอนต้องไม่มีการบังคับให้เข้ากลุ่ม แต่ต้องทำการสุ่มหรือจับฉลากเพื่อให้ได้ผู้เรียนที่หลากหลายและละความสามารถในการเรียนรู้ จึงจะทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลายเพียงพอมากขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัญชสุ เลานอก (2565) ที่ค้นพบว่า การจัดกลุ่มขนาดย่อย จะทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ได้มีการอภิปรายจนเกิดการสังเคราะห์ข้อมูล และเกิดการคิดวิเคราะห์จากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าค่าคะแนนก่อนเรียน

2.1.1.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากการกำหนดประเด็นปัญหาที่ได้ทำการศึกษามาสู่การค้นหาข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนได้อย่างเพียงพอต่อการค้นหาคำตอบ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้รับระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจนทำให้เกิดการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลที่ตนได้รับอย่างมีเหตุผลและมีอิสระในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ ทิศนา แคมมณี (2556, น.138) ที่กล่าวว่า ผู้สอนและผู้เรียนต้องวางแผนแก้ไขปัญหาด้วยการหาสาเหตุของปัญหาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาด้วยการให้ผู้เรียนได้แสวงหาค้นคว้าข้อมูลถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ด้วยตัวเอง

2.1.1.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา เป็นขั้นของการถามตอบแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาถึงการสืบค้นข้อมูลภายในกลุ่มว่าข้อมูลนั้นเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหามากน้อยเพียงใด หากข้อมูลยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์มากพอ ก็ต้องทำการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้สอนอาจมีการตั้งคำถามช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดจากเรื่องที่ได้ทำการศึกษาเรียนรู้ จึงถือได้ว่าเป็นขั้นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกล้าคิด กล้าที่จะได้ตอบ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และเป็นการฝึกในด้านการสื่อสารให้มีบทบาทในการเป็นผู้ฟังจากการทำงานร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ซึ่งการดำเนินการในข้างต้นยังสอดคล้องกับแนวทางของการใช้กระบวนการกลุ่มที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงออกความคิดเห็น มีโอกาสได้โต้เถียงกันและ

ยอมรับฟังความคิดเห็นบุคคลอื่นมากขึ้น จึงถือเป็นการฝึกฝนตัวผู้เรียนให้รู้จักการแก้ปัญหาที่ช่วยพัฒนาด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสารในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคน ในการเป็นผู้รับฟังที่ดี ให้เกียรติผู้อื่น และมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น (วิชุดา จิรพรเจริญ, 2564, น.1) อีกทั้งสอดคล้องกับแนวทางของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ระบุว่า ตัวผู้เรียนต้องรู้จักสื่อสารแสดงความคิดเห็นพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ผลงานจากการทำงานกลุ่มนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่องาน มีน้ำใจในการช่วยเหลือเพื่อนทำงานกลุ่ม มีความกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นและกล้าตัดสินใจด้วยการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อการทำกิจกรรม (กมลฉัตร กล่อมอิม, 2560, น.186-187; ณิชชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์, 2557, น.50-53; ศุภณีย์พัฒนา นวัตกรรมการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ม.ป.ป., น.2)

2.1.1.5 **ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ** เป็นการประเมินข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า นำมาสู่การสรุปเป็นองค์ความรู้ ที่นำไปใช้เป็นแนวทางต่อการแก้ปัญหา ผ่านการนำเสนอเป็นชิ้นงานหรือผลงานกลุ่มร่วมกันต่อการแก้ปัญหาในเรื่องที่ผู้เรียนได้ทำการศึกษา ในขั้นตอนนี้จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ทางความรู้ที่ผ่านการศึกษาในทุกขั้นตอนมาทำการสรุปเป็นความรู้ของตนเองได้อย่างเข้าใจ ซึ่งการที่ผู้เรียนได้พูดคุยสนทนาและร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานก่อนการนำเสนอนี้ ยิ่งทำให้เกิดความตื่นตัวต่อการทำกิจกรรมของผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินห์จุฑา ศิริเวชบุรี (2561) ที่ค้นพบว่าการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักการสนทนาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่ได้ทำการศึกษาร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกถึงความมั่นใจและภูมิใจในตนเองมากขึ้น จนสามารถสรุปถึงสิ่งที่ได้รับรู้ด้วยการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาได้ ทำให้ผู้เรียนมีผลคะแนนจากการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ Ropiah et al. (2020) ที่ค้นพบว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้สิ่งใหม่ๆ ที่มีความสำคัญต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น เป็นผลให้ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีคะแนนสูงกว่าคะแนนของผู้เรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบดั้งเดิม

2.1.1.6 **ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน** เป็นการให้ผู้เรียนได้ออกมานำเสนอผลงานภายในชั้นเรียนเพื่อให้บุคคลอื่นที่สนใจรับฟังและซักถาม โดยผู้สอนมีหน้าที่ทำการประเมินผลงานพร้อมกับเสนอแนะให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น ในขั้นนี้จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดความกล้าที่จะอภิปรายพร้อมเสนอแนะข้อมูลจากสิ่งที่เพื่อนต่างกลุ่มได้นำเสนอ จึงถือเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นนอกจากการรับฟัง

ความเห็นแต่เพียงภายในกลุ่มของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ชมพูนุช วุ่นสุวรรณ (2561) ที่ค้นพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ผู้เรียนได้สืบค้น ได้อภิปรายรวมถึงได้หาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันนั้น จะเป็นการเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในความสามารถตนเอง และยอมรับที่จะรับฟังผู้อื่นมากขึ้น โดยผู้สอนเป็นเพียงแค่ผู้เสนอแนะในการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาสู่การหาข้อสรุป จึงทำให้ผู้เรียนในกลุ่มนี้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เห็นได้ว่าใน 6 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระ โดยปราศจากการควบคุมจากผู้สอน มีการให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้วยการได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ตนเองมีข้อสงสัย และเสนอแนวทางในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งเป็นการฝึกฝนความกล้าแสดงออกที่จะยอมรับฟังบุคคลอื่นเสนอแนะข้อคิดเห็นและยึดหลักของเหตุผลที่ปราศจากการควบคุมจากผู้สอน โดยบทบาทผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางความรู้หรือคอยแนะนำหนทางในการแก้ปัญหามา ทำให้บรรยากาศของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นได้ในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถพล คณิตชราวงกูร (2560) ที่ค้นพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ส่งผลต่อผู้เรียนให้เกิดทักษะความเป็นพลเมืองที่แสวงหาความรู้ด้วยหลักของเหตุผล อย่างเป็นขั้นตอนและเข้าใจต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ จนสามารถนำไปปรับใช้เพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาปัญหาในการดำเนินชีวิต และยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และทักษะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับที่สูงมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.1.2 ผลของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

เมื่อพิจารณาจากการศึกษาในส่วนของผลค่าคะแนนเฉลี่ยของการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย เป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1.2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยลำดับมากที่สุด พบว่า เป็นด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในแต่ละขั้นตอน ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมศึกษาในประเด็นปัญหาที่ตนเองสนใจ และเกิดการอภิปรายถกเถียงแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาจนทำให้ผู้เรียนมีความกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ด้วยการใช้เหตุผลและให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาสังคมที่ตนได้ทำการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Akin et al. (2017) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมจากการได้ลงมือปฏิบัติในการทำกิจกรรม

ผ่านประเด็นปัญหาสังคม ที่ได้อภิปรายแสดงความเห็นด้วยหลักของเหตุผลเกี่ยวกับปัญหาจากการทำงานกลุ่ม จะส่งผลให้ตัวผู้เรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จะเป็นตัวเชื่อมโยงประสบการณ์กับสังคมที่ผู้เรียนได้อยู่อาศัย อีกทั้งการดำเนินการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น.3-5) ที่กล่าวว่าในการส่งเสริมความเป็นพลเมือง ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้ที่ต้องฝึกฝนให้เกิดการคิดวิเคราะห์และรู้จักที่จะตั้งคำถามเปรียบเทียบถึงสิ่งเหมือนหรือแตกต่างกันด้วยการใช้เหตุผล รวมถึงต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าที่จะเสนอความคิดเห็น ได้ฝึกที่จะยอมรับ ความแตกต่างจากการทำงานกลุ่ม อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัญญภัทร หนูสุวรรณ (2560) ที่ค้นพบว่า การมีส่วนร่วมของตัวผู้เรียนจากการได้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในการทำงานเป็นกลุ่มและช่วยกันหาคำตอบจากประเด็นปัญหาที่ได้ศึกษา จะทำให้ผู้เรียน กล้าคิด กล้าแสดงออกได้อย่างเสรี ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีผลทำให้คุณลักษณะในการทำงานร่วมกันและการมีความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียนหลังเรียนอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1.2.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงในลำดับที่สอง พบว่า เป็นด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งนี้เป็นเพราะการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องใช้การระดมความคิดและต้องสร้างสรรค์ผลงานจากที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทำให้ผู้เรียนรู้จักการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อภาระงานภายในกลุ่มของตนเอง และสมาชิกภายในกลุ่มต่างมีส่วนร่วมในการทำงานได้อย่างทั่วถึง ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ที่ผลการวิจัยสอดคล้องกับบริบทที่ผู้วิจัยทำการศึกษาที่ค้นพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่อยู่ในระดับมาก คือ คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ทั้งนี้เป็นเพราะภายในโรงเรียนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักที่จะเข้ากลุ่มเพื่อนหรือเข้าร่วมกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อฝึกถึงความรับผิดชอบที่มีบทบาทต่อสังคม ด้วยการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้พัฒนาทัศนคติ พฤติกรรม จากการได้มีส่วนร่วมด้วยการลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้ตัวผู้เรียนเข้าใจในสิทธิของตนเอง เคารพต่อผู้อื่น ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะสำคัญในระบบการปกครองประชาธิปไตย อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางของ ปริญา เทวานฤมิตรกุล (2559) ที่กล่าวว่าความเป็นพลเมืองต้องฝึกให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความรับผิดชอบที่ต้องมีทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ด้วยการให้เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาจากที่ได้ศึกษา และสัมผัสถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความขัดแย้งร่วมกับการให้ผู้เรียนได้ทำการเข้ากลุ่มเพื่อให้เกิดการถกเถียงเสนอความเห็นต่อ

ประเด็นปัญหาที่ตนเองได้ทำการวิเคราะห์หาสาเหตุ จะส่งผลให้ตัวผู้เรียนเกิดการรับรู้ได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นส่วนหนึ่งเกิดมาจากตนเองและเชื่อมโยงให้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.1.2.3 ด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยลำดับน้อยสุด พบว่า เป็นด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง สามารถอภิปรายผลได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีการแบ่งให้ผู้เรียนเข้ากลุ่ม โดยที่สมาชิกแต่ละกลุ่มจะถูกลดความสามารถด้วยการจับฉลาก ส่งผลให้ตัวผู้เรียนไม่ได้อยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อนตามความต้องการ ซึ่งเมื่อต้องปฏิบัติกิจกรรมเข้ากลุ่มผู้เรียนจะแสดงออกด้วยการไม่เต็มใจช่วยในการทำงาน และเมื่อต้องแสดงความเห็นผู้เรียนจะแสดงออกถึงการไม่เคารพในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่จะยึดมั่นในความคิดของตนเองเพราะต้องการให้เพื่อนในกลุ่มเกิดการยอมรับตนเอง เมื่อนำพฤติกรรมจากผลการวิจัยดังกล่าวมาพิจารณาตามทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบิร์ต (Kohlberg, 1975, p.49; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554, น.68) ที่เกี่ยวกับระดับวัยของผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุ 7-12 ปี พบว่า ในช่วงวัยนี้จะอยู่ในเกณฑ์ระดับที่ 1 และเกณฑ์ระดับที่ 2 คือระดับก่อนเกณฑ์สังคม (pre-conventional) เป็นช่วงวัยเริ่มมีเหตุผลและแสดงออกถึงความพึงพอใจที่จะทำหรือไม่ทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนในระดับที่ 2 จะเป็นในระดับกฎเกณฑ์สังคม (Convention level) ซึ่งอยู่ในระดับที่พร้อมทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบและความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม จนไปถึงขั้นของการยึดกฎระเบียบสังคม ใน 2 กลุ่มนี้เมื่อดูในส่วนของระดับทางจริยธรรมตามเกณฑ์จะพบว่าผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 อยู่ในช่วงระดับที่ 2 ช่วงอายุ 11-12 ปี ที่จะแสดงออกพฤติกรรมเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของพวกพ้องด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นทำให้ผู้อื่นพึงพอใจโดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อน และมักมีพฤติกรรมที่แสดงออกในการเป็นบุคคลที่รับรู้ในบทบาทหน้าที่ในฐานะหน่วยหนึ่งของสังคมจึงมักจะทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตามที่สังคมกำหนด โดยผู้เรียนในกลุ่มนี้จะมีความกระตือรือร้นอย่างมากในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายและจะปฏิบัติตามข้อตกลง อีกทั้งมีความชื่นชอบจากการได้รับคำชมเมื่อตนเองได้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มบุคคลเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีผู้เรียนบางคนที่ยังอยู่ในระดับที่ 1 เป็นลักษณะของการยอมที่จะทำตามคำสั่งโดยไม่มีเงื่อนไข ด้วยการแสดงออกพฤติกรรมเพื่อไม่ให้ตนเองนั้นถูกลดโทษเพราะเกิดจากความกลัว รวมไปถึงแสดงออกพฤติกรรมในการเลือกที่จะปฏิบัติหรือจะกระทำก็ต่อเมื่อตนเองเกิดความพึงพอใจและต้องการสิ่งตอบแทนแลกเปลี่ยนโดยไม่ยึดหลักของเหตุผล ดังนั้นพฤติกรรมในระดับนี้จึงเกิดจากการยึดตนเองเป็นสำคัญและหลีกเลี่ยงที่จะไม่ให้ตนเองเดือดร้อนหรือไม่ให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้อื่น และจะกระทำก็ต่อเมื่อตนเองพอใจที่จะทำ ซึ่งผู้เรียนในกลุ่มนี้เวลาทำกิจกรรมมักแสดงออกด้วย

การไม่ให้ความร่วมมือ ไม่รับฟังผู้อื่นและมักทำตามใจตนเองทั้งการพูดการแสดงความคิดเห็นโดยขาดการเคารพซึ่งสมาชิกในกลุ่ม แต่เมื่อสมาชิกในกลุ่มตักเตือนหรือแจ้งผู้สอน ผู้เรียนกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมให้ความร่วมมือในการทำงาน เพราะเหตุผลที่ว่ากลัวตนเองจะถูกทำโทษและเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะไม่ให้การยอมรับตนเอง

2.2 ผลระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่าผู้เรียนมีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับมาก จากการใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังนี้

2.2.1 ผลระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง พบว่า มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก ในช่วงสัปดาห์ที่ 5-8 ซึ่งเป็นช่วงกลางจนถึงช่วงท้ายสุดของการทดลอง ทั้งนี้เป็นเพราะในการทำกิจกรรมจะเริ่มด้วยการเสริมแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันสำรวจและระบุประเด็นปัญหาในขั้นที่ 1 จนถึงขั้นที่ 2 ผู้เรียนเข้ากลุ่มในการระดมหาข้อมูล ทำความเข้าใจและกำหนดประเด็นถึงสิ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ตนสนใจร่วมกัน และในขั้นที่ 5 จนถึงขั้นที่ 6 ที่ผู้เรียนได้ร่วมกันสรุปประเด็นคำตอบและออกมานำเสนอผลงานถึงประเด็นปัญหาในสังคมที่ได้ทำการศึกษา จึงทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเองมากขึ้น ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของจากรุวรรณ ยั่งยืน (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ที่ค้นพบว่า ในการทำกิจกรรมที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการทำงานเป็นกลุ่มและได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเกิดการพัฒนาอยู่ในระดับสูงขึ้นไป เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกถึงการแสดงออกที่จะเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการรับรู้เข้าใจถึงสิทธิของตนเองและบุคคลอื่น รวมถึงยอมรับที่จะรับฟังความเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

2.2.2 ผลระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ พบว่า มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก ในช่วงสัปดาห์ที่ 4-8 ซึ่งเป็นช่วงกลางจนถึงช่วงท้ายสุดของการทดลอง ทั้งนี้เป็นเพราะในขั้นปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ 3 จนถึงขั้นที่ 4 ที่ผู้เรียนร่วมกันทำการสืบค้นหาข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงประเด็นปัญหา โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันในการสืบค้นหาข้อมูลและนำข้อมูลที่สืบค้นจุดบันทึกลงในแบบบันทึก พร้อมกับพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาร่วมกันภายในกลุ่ม

จนถึงขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนร่วมกันจัดทำผลงานด้วยการสรุปเป็นผังความคิดร่วมกัน จากสิ่งที่ได้ศึกษาและทำการสืบค้นข้อมูล จึงเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ตนเองได้รับมอบหมายงานและรู้จักปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงที่ได้กำหนดร่วมกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถพล คณิตชราวงูร (2560) ที่ค้นพบว่า การแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้ศึกษาสืบค้นข้อมูลจะช่วยให้ผู้เรียนแบ่งงานกันทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแสวงหาข้อมูล จนได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการรับรู้ปัญหา ที่ส่งผลให้ผู้เรียนภาคภูมิใจที่ตนเองได้มีส่วนร่วมต่อการทำงานและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้รับมอบหมายมากขึ้น

2.2.3 ผลระดับพัฒนาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล พบว่า มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก ในช่วงสัปดาห์ที่ 5-8 ซึ่งเป็นช่วงกลางจนถึงช่วงท้ายสุดของการทดลอง ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมในขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมมือกันในการสืบค้นข้อมูลด้วยการนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม อีกทั้งมีการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมที่จะเสนอแนะสรุปความคิดเห็นในการตัดสินใจที่จะเลือกใช้ข้อมูลนำไปจัดทำเป็นผลงานที่จะนำเสนอถึงสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหา จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกถึงความกล้าแสดงออกต่อการมีส่วนร่วมที่จะพูดคุยอภิปรายกันภายในกลุ่ม และรู้จักที่จะใช้เหตุผลที่เกิดจากการวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้สู่การตัดสินใจเพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาจากสิ่งที่พบเห็นจากประสบการณ์ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ ถวิลวดี บุรีกุล และคนอื่น ๆ (2558, น.159) ที่เสนอแนวทางในการพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตยว่า การจัดการเรียนรู้ต้องทำให้ตัวผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ที่แตกต่างด้วยการให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการอยู่ร่วมกันและสามารถอธิบายความคิด การตัดสินใจบนหลักของเหตุผล ดังนั้นจึงต้องฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการสืบค้นข้อมูลและมีการทำงานเป็นกลุ่มที่ได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์จากการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลวดี คูเมือง (2563) ที่ค้นพบว่า การให้ผู้เรียนได้ทำงานแบบมีส่วนร่วมด้วยการแบ่งกลุ่มในการเรียนรู้ ผ่านการพูดคุยสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกับการอภิปรายจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม จะส่งผลให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมากขึ้น

เห็นได้ว่าระดับพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านจะเกิดขึ้นได้ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและต้องให้ระยะเวลาที่ต่อเนื่องกันในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

Anita Trisiana et al. (2015) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน ต้องใช้ระยะเวลาที่มากและ ต้องมีความต่อเนื่องกัน ตามลำดับขั้นตอนและเหมาะสมต่อช่วงวัยของผู้เรียนที่ต้องพัฒนาให้เป็น พลเมืองที่เก่งและดี และมีบทบาทสำคัญที่ต้องรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมในฐานะของการ เป็นพลเมืองคนหนึ่งในสังคมด้วย

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผลการวิจัยมีดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนยังไม่เคยเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานมาก่อน ผู้สอนจึงควรปรับพื้นฐานให้กับผู้เรียนด้วยการอธิบายถึงขั้นตอนของการ จัดการเรียนรู้ก่อนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้ผู้สอนต้องอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียน และหมั่นคอยซักถาม พร้อมทั้งกระตุ้นผู้เรียนในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ

3.2.2 ผู้สอนควรรับรู้ถึงความหลากหลายของผู้เรียนในเรื่องพื้นฐาน ความสามารถในการเรียนรู้และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมประสบ ผลสำเร็จ ผู้สอนจึงต้องหมั่นคอยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในแต่ละกลุ่มรวมไปถึงผู้เรียนรายบุคคลว่า ประสบปัญหาติดขัดในเรื่องใดในขณะทำกิจกรรม เพื่อที่จะได้คอยชี้แนะหรือให้การช่วยเหลือได้ อย่างถูกต้อง

3.3.3 ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้ ผู้สอนต้องรู้จักบริหารเวลาและควรมีการยืดหยุ่นในเรื่องของ เวลาในการทำกิจกรรมอีกทั้งไม่ควรเร่งรัดการทำกิจกรรมมากเกินไป เพราะในการพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยนี้ต้องใช้ระยะเวลาและต้องอาศัยความต่อเนื่องใน การพัฒนา ฉะนั้นหากในเรื่องใดมีความยากต้องใช้เวลามากผู้สอนควรขยายเวลาใน การจัดกิจกรรม หรือควรจัดเวลาเรียนให้มีชั่วโมงเรียนที่ต่อเนื่องกัน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมึงานวิจัยในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย ด้วยการจัดทำเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปใช้บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในวิชาอื่น ๆ หรือในส่วนของรายวิชาเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษา

3.2.2 ควรมึงานวิจัยในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้ โดยใช้บทบาทสมมุติ การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เป็นต้น

3.2.3 ควรมีการศึกษา ติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ว่าตัวผู้เรียนยังคงมีการ แสดงออกพฤติกรรมของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องหรือไม่

3.2.4 ควรมีการวิจัยพัฒนาที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย ที่สามารถจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ได้ โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปถึงจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยได้ว่า 1) เป็นการวิจัยที่ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในประเด็นปัญหาของสังคม ด้วยการศึกษาดังประเด็นปัญหาได้ด้วย ตนเอง 2) เป็นการวิจัยที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้กับผู้เรียนได้มีการพูดคุยแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังผู้อื่นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม 3) เป็นการวิจัยที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมในชั้น เรียนให้มีความเป็นประชาธิปไตย ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ดีในการวิจัยครั้งนี้อาจมีข้อบกพร่องที่ยังเป็นจุด ด้อยอยู่นั้นคือ ใ้ในงานวิจัยไม่ได้มีการกล่าวถึงแนวทางหรือวิธีการปรับใช้กับผู้เรียนในระดับชั้น ประถมศึกษาตอนต้น อาจทำให้ผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีความยากต่อการนำไป ปรับใช้กับระดับช่วงวัยของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

บรรณานุกรม

- Akin, S., Calik, B., และ Engin-Demir, C. (2017, June). Students as Change Agents in the Community: Developing Active Citizenship at Schools. *EDUCATIONAL SCIENCES: THEORY & PRACTICE*, 17(3), 809-834.
- Anita Trisiana, Sri Jutmini, Sri Haryati, และ Furqon Hidayatullah. (2015, November). THE DEVELOPMENT STRATEGY OF CITIZENSHIP EDUCATION IN CIVIC EDUCATION USING PROJECT CITIZEN MODEL IN INDONESIA. *Journal of Psychological and Educational Research*, 23(2), 111-124.
- COURSES, A. (2016). Unique Problem-Based Learning for the K-12 Classroom. Retrieved from <https://blog.advancementcourses.com/articles/unique-pbl-for-the-k12-classroom/>
- Dalton, R. J. (2008). Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies*, 56(1), 76-98.
- Deakin University. (2020). Global citizenship. Retrieved from https://www.deakin.edu.au/data/assets/pdf_file/0020/32348/global-citizenship.pdf
- Delisle, R. (1997). *How to Use Problem-Based Learning in the Classroom*. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Department for Education. (2014). The national curriculum in England Framework document. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/381344/Master_final_national_curriculum_28_Nov.pdf
- Duch, B. J. (1996, March-April). Problem-Based Learning in Physics: The Power of Students Teaching Students. *Journal of College Science Teaching*, 15(5), 326-329.
- Gallagher, S. A. (1997). Problem-Based Learning :Where did it come From, What does it do, and Where is it going? *Journal for the Education of the Gifted*, 20(2), 332-362.

- Gijselaers, W. H. (1996). *Connecting Problem-Based Practices with Educational Theory*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Howard S. Barrows, and Robyn M. Tamblyn. (1980). *Problem –Based Learning: An Approach to Medical Education*. New York: Springer Publishing Company.
- IOWA, C. f. t. (n.d.). Steps to a Problem-Based Learning Approach. Retrieved from https://teach.its.uiowa.edu/sites/teach.its.uiowa.edu/files/docs/docs/Steps_of_PBL_ed.pdf
- Kohlberg, L. (1975, October). "Moral Education for a Society in Moral Transition". *Educational Leadership*, 33, 46-54.
- Lestari, I. M. A. D. N. A. P. (2022). The Impact of Problem-based Learning Models on Social Studies Learning Outcomes and Critical Thinking Skills for Fifth Grade Elementary School Students. *Jurnal Ilmiah Sekolah Dasar*, 6(2), 265-269. Retrieved from <https://ejournal.undiksha.ac.id/index.php/JISD/article/view/46140/22433>
- Marshall, T. H. (2002). *Citizenship and social class*. In B.S.Turner and P.Hamilton (Eds.) *Citizenship: Citical concept (II)*. New York: Routledge.
- MEXT. (2009). National Curriculum Standards. Retrieved from https://www.mext.go.jp/component/english/_icsFiles/afieldfile/2011/03/17/1303755_006.pdf
- MEXT. (2018). National Curriculum Standards. Retrieved from https://www.mext.go.jp/component/english/_icsFiles/afieldfile/2020/02/27/20200227-mxt_kyoiku02-100002604_1.pdf
- Prawat, R. S., and Floden, R. E. (1994). Philosophical perspectives on constructivist views of learning. *Educational Psychologist*, 29(1), 37-48.
- Ropiah, Sapriya, Sopandi, W., and Sujana, A. (2020). Critical Thinking Ability through Problem Based Learning in Social Studies Learning in Elementary School. *Proceedings The 2nd International Conference on Elementary Education 2(1)*, 1836-1842. Retrieved from <http://proceedings.upi.edu/index.php/icee/article/view/813/730>

Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Kerr, D., และ Losito, B. (2010). *ICCS 2009 International Report: Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower secondary school students in 38 countries*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Thaiciviceducation. (2560). แบบของพลเมือง (KIND OF CITIZEN) ของ JOEL WESTHEIMER. สืบค้นจาก <http://thaiciviceducation.org/th/แบบของพลเมือง-kind-of-citizen-ของ-joel-westheimer/>

Westheimer, J., และ Kahne, J. (2004). WHAT KIND OF CITIZEN? THE POLITICS OF EDUCATING FOR DEMOCRACY. *American Educational Research*, 41(2).

กมลฉัตร กล่อมอิม. (2560, พฤษภาคม-สิงหาคม). การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning): วิทยานิพนธ์การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(2), 179-192.

กมลฉัตร กล่อมอิม (2562). วิธีการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย. (2556). กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพฯ: เทคนิคอิมเมจ

กัญญภัทร หุ่นสุวรรณ. (2560). การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะด้านการทำงานร่วมกันและการมีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(3), 1-11.

กุลวดี คูเมือง (2563). การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในระบบประชาธิปไตยโดยการเรียนรู้แบบโครงงาน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Gunwadee.kho.pdf>

คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- จากรุวรรณ ยี่งรงค์. (2558). การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม). สืบค้นจาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/64>
- จิณห์จุฑา ศิริเวชบุรี. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี). สืบค้นจาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54920968.pdf
- จิราภรณ์ เรือยี่ง (2561). กลวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานของครูประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://bsris.swu.ac.th/thesis/55199120016RB8992555f.pdf>
- จุฬาลักษณ์ พันธัง. (2560, เมษายน-มิถุนายน). ทางออกปัญหาการเมืองไทยศาสตร์และศิลป์ที่ไม่มีสูตรสำเร็จในบริบทสังคมไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2).
- ชมพูนุช วุ่นสุวรรณ (2561). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/404/1/gs571130471.pdf>
- เชิดศักดิ์ ไชรมณีรัตน์. (2552). การสอนกลุ่มย่อย (Small group teaching). สืบค้นจาก http://teachingresources.psu.ac.th/document/2552/Ai_Rommani_Rat/9.pdf
- ณิชชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม). สืบค้นจาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/8736/fulltext.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- ถวิลวดี บุรีกุล, เมริโอ เออเจนี, และ รัชวดี แสงมหะหมัด. (2558). พลเมืองไทย : การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

- ทองหล่อ วงษ์อินทร์, และ ชูชีพ เปี้ยदनอก. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม). หลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของไทย. วารสาร วิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 9(2).
- ทิพย์พาพร ดันติสุนทร (2556). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พี. เพรส.
- ทีศนา เขมมณี (2556). ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญรัช วิวัฒน์ภูมิประเทศ. (2556). ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. สืบค้นจาก <http://libdoc.dpu.ac.th/research/147397.pdf>
- นิคม ถนอมเสียง. (2550). การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม [เอกสารประกอบการอบรม].
 ขอนแก่น: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2560, 11 กรกฎาคม). การบริหารจัดการเวลาเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นจาก http://academic.obec.go.th/images/official/1511188151_d_1.pdf
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง = Civic education. กรุงเทพฯ : นานามีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559). ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่. ใน การศึกษาความเป็นพลเมือง (Civic Education):แก้ปัญหาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ "คน". กรุงเทพฯ: ชัน แพคเก็จจิ้ง (2014).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 116 ตอนที่74ก, น.1-9). สืบค้นจาก <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>
- พัชรินทร์ พุทธิวัฒน์พะพงษ์. (ม.ป.ป.). ทักษะและเทคนิคการสอน. สืบค้นจาก <https://e-portfolio.dru.ac.th/uploads/profile/31410/learn20191125112554.pdf>
- พิณสุดา สิริธวัชศรี (2560, ตุลาคม-ธันวาคม). การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง. สุทธิปริทัศน์, 31(100), 100-113. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/view/243549/165262
- เพ็ญณี กันตะวงษ์, และ ศิวัช ศรีโคคคางกุล. (2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสารมนุษยกับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 111-130.

- ไพศาล สุวรรณน้อย. (ม.ป.ป.). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (*Problem-based Learning: PBL*) [เอกสารประกอบการบรรยาย]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภาสุดา ภาคาผล, และ มนังค์ อังควาณิชม (2560, กันยายน-ธันวาคม). การจัดการเรียนรู้แบบโครงการโดยใช้กิจกรรมบริการสังคมเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 975-990. สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/110237>
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2551). คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. นครราชสีมา: สมบูรณ์การพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้. พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนา พรินท์ติ้ง.
- มัณฑุส เลานอก. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม). สืบค้นจาก <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/1633/1/62010585002.pdf>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (ม.ป.ป.). การจัดการเรียนรู้ด้วย *Problem-Based Learning* [คู่มือ]. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา.
- วราภรณ์ สามโกเศศ (2554, 3 มีนาคม). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. มติชน, น.6. <http://liblog.dpu.ac.th/article/upload/v464.pdf>
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2554). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 8). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนชัย ศิริญาณ, และ ชัยรัตน์ มาสอน. (2561, มกราคม-เมษายน). การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21. *รมยสาร*, 16, 156-182. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/198707/138451>
- วิชัย ตันศิริ. (2551). วัฒนธรรมพลเมือง. กรุงเทพฯ: สุขุม และ บุตร
- วิชุดา จิรพรเจริญ. (2564). การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย (Small Group Teaching). สืบค้นจาก <https://readgur.com/doc/2101116/การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย--small-group-teaching->
- วินิจ ภาเจริญ. (2562). Good Citizenship in the 21st Century Democratic Society. *International Association of Buddhist Universities (JIABU)* 12, 283-292.

- วิลาพัฒน์ อรุณบุญวาทิต. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม). สืบค้น
 จาก <https://www.kpi.ac.th/knowledge/research/data/292>
- ศิริพันธ์ุ ศิริพันธ์ุ, และ ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์. (2554). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 : วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวรสาขานครินทร์, 3(1),
 104-112. สืบค้นจาก [https://li01.tci-
 thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/53695/44528](https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/53695/44528)
- ศูนย์พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ม.ป.ป.). การเรียนการสอนที่ใช้
 ปัญหาเป็นฐาน Problem - Based Learning (PBL). สืบค้นจาก [http://dcil.kbu.ac.th/wp-
 content/uploads/2015/10/Problem-BasedLearning.pdf](http://dcil.kbu.ac.th/wp-content/uploads/2015/10/Problem-BasedLearning.pdf)
- สถาบันนโยบายการศึกษา. (2548). สถานภาพ “พลเมืองศึกษา” ในระบบการศึกษาไทย. สืบค้นจาก
<http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1125858990.news>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). คู่มืออบรมตามหลักสูตร: พลเมืองคุณภาพ. กรุงเทพฯ
 ฯ: สหทัยบล็อกและการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครูผู้สอน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหทัยบล็อกและการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2555). คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตาม
 มาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน คู่มือ. นนทบุรี: ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงาน
 ก.พ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550). การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ ฯ: ชุมชน
 สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการ
 พัฒนาการศึกษเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิก.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนัก
 การพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.
 กรุงเทพฯ ฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, และ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การศึกษาความเป็นผลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก

<http://www.bps.moe.go.th/research/fulltext/Citizen.pdf>

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ ฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2554). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรียา ฟองเกิด (2560). สรุปความรู้การจัดการเรียนการสอนแบบ PBL. สืบค้นจาก

<http://164.115.41.60/knowledge/?p=509>

สุรียานนท์ พลลิม. (2563, มกราคม-มิถุนายน). การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นผลเมืองในระดับโรงเรียนของญี่ปุ่น. วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 123-148.

อรรถพล คณิตขจร. (2560). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะผลเมืองของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่). สืบค้นจาก

<https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:126056>

อรวรรณ วีรธรรมโม. (2548, กรกฎาคม-มิถุนายน). ทฤษฎีการสร้างสรรค์:ลีลาการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ, 4, 10-18.

สืบค้นจาก <http://kb.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/1961/1/article.pdf>

อ้อมเดือน สดมณี, และ สุวิภา จันประเสริฐ. (2554, มกราคม). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม : จากแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 17(1). สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSRI/article/view/359/302>

อัจฉรา อุตศิริกุล (2561). การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม). สืบค้นจาก [http://ithesis-](http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2280/1/57262319.pdf)

[ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2280/1/57262319.pdf](http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2280/1/57262319.pdf)

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). การเมืองของพลเมือง : ผู้สหัสวรรษใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยที่ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย และ 3) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยมีรายนามดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.วุฒิพงษ์ ทองก้อน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และผู้อำนวยการสำนักพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
2. ดร.หนึ่งฤทัย เมฆวาทิต ประธานสาขาวิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
3. นางสาวสุพิชฌาย์ เพ็ชรสดีใส อาจารย์ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี
4. นางสุทินี กรินทร์ากุล ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และหัวหน้ากลุ่มงานหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. นางสิริษา นิยมสุข ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ที่ อว 8718/536

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

3 มีนาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ ทองก้อน

เนื่องด้วย นายปรีชา ศิลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน” โดยมี อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะ ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายปรีชา ศิลาชัย และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

ที่ อว 8718/536

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

3 มีนาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตขอรายชื่อผู้เกี่ยวข้อง
เรียน คณะบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

เนื่องด้วย นายปรีชา ศิลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน” โดยมี อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.หนึ่งฤทัย เมฆวฑฒ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ 1) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะ และ 2) แบบประเมินคุณลักษณะ ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตขอรายชื่อผู้เกี่ยวข้องให้ นายปรีชา ศิลาชัย และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

ที่ อว 8718/536

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

3 มีนาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ
เรียน นางสาวสุพิชฌาย์ เพ็ชรสดใส

เนื่องด้วย นายปรีชา ศีลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน” โดยมี อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินคุณลักษณะ ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายปรีชา ศีลาชัย และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

ที่ อว 8718/536

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

3 มีนาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เนื่องด้วย นายปรีชา ศีลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน” โดยมี อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นางสุทินี กรินทรากุล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะ ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายปรีชา ศีลาชัย และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

ที่ อว 8718/536

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

3 มีนาคม 2565

เรื่อง ขอบขออนุญาตให้เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

เนื่องด้วย นายปรีชา ศิลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน”
โดยมี อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นางสาวสิริษา นิยมสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ 1) แผนการจัดการ
เรียนรู้ และ 2) แบบประเมินคุณลักษณะ ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และ
จะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอบขออนุญาตให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายปรีชา ศิลาชัยและ
ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย
และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยกับทางหน่วยงานหรือ
สถานศึกษาดังเอกสารแนบต่อไปนี้

ที่ อว 8718/961

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

18 เมษายน 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองกัญญา

เนื่องด้วย นายปรีชา ศิลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน”
โดยมี อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้ 1) แบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์คุณลักษณะ
ความเป็นพลเมือง 2) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย และ 3) แผนการจัดการเรียนรู้
ที่ใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นปีที่ 5 จำนวน 28 คน
เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่โรงเรียนของท่าน ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2565 ถึงเดือนกันยายน 2565
ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลยา อนุชพงศ์ธรรม)

รองอธิการบดีฝ่ายการคลังและทรัพย์สิน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยกับทางหน่วยงาน
หรือสถานศึกษาดังเอกสารแนบต่อไปนี้

ที่ อว 8718/1176

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

9 พฤษภาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภทิพัฒน์รังสรรค์)

เนื่องด้วย นายปรีชา ศิลาชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน”
โดยมี ดร.ศุภณัฐ พานา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์คุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย กับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นปีที่ 5 จำนวน 60 คน เพื่อเป็นข้อมูลใน
การวิจัย และขอใช้สถานที่โรงเรียนของท่าน ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2565 ถึงเดือนมิถุนายน 2565 ทั้งนี้ นิสิตจะ
เป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 077 9386

ภาคผนวก ค

หนังสือรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในการดำเนินการทดลองกับ
กลุ่มเป้าหมายดังเอกสารแนบต่อไปนี้

MF-04-version-2.0
วันที่ 18 ต.ค. 61

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้ร่วมการวิจัยและไบนินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G- 053/2565E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยนี้จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ชื่อผู้วิจัยหลัก: นาย ปรีชา ศิลาชัย ✓

สังกัด: คณะสังคมศาสตร์ ✓

เอกสารที่รับรอง: 1. แบบเสนอโครงการวิจัย
2. โครงการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 14 กุมภาพันธ์ 2565
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 14 กุมภาพันธ์ 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 14 กุมภาพันธ์ 2565
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 14 กุมภาพันธ์ 2565

(ลงชื่อ).....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันตแพทย์หญิงณปภา เอี่ยมเจริญกุล)

กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....

(แพทย์หญิงสุวิพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E/G-053/2565

วันที่ให้การรับรอง : 14/02/2565

วันหมดอายุใบรับรอง : 14/02/2566

ที่ อว 8718/

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

14 กุมภาพันธ์ 2565

เรื่อง ขออนุญาตผลการพิจารณาโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G- 053/2565E

เรียน นาย ปรีชา ศิลาศัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ใบรับรองโครงการวิจัย SWUEC/E/G-053/2565

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G 053/2565E เพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยดังกล่าว บัดนี้ คณะกรรมการฯ ให้การรับรองโครงการวิจัยดังกล่าวแล้วเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2565 รายละเอียดดังนี้

Certificate Number	SWUEC/E/G-053/2565
Date of Approval	14 กุมภาพันธ์ 2565 (อายุใบรับรองโครงการวิจัย 12 เดือน)
Date of Expiration	14 กุมภาพันธ์ 2566
Continuing Review	ทุก 12 เดือน (ครบกำหนดส่งรายงานครั้งแรก วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2566)

ในการนี้ คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ใ้ขอความกรุณาให้ผู้วิจัย ส่งรายงานความก้าวหน้าของการวิจัยและต่ออายุการรับรองก่อนกำหนดวันหมดอายุ 30 วัน เพื่อให้เป็นไปตามวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs version 2.0) ของคณะกรรมการฯ ทั้งนี้รายละเอียดของเอกสารที่ให้การรับรองตามที่ปรากฏใน Certificate of Approval (Certificate Number SWUEC/E/G-053/2565) ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โทรศัพท์ 0-2649-5000 ต่อ 12430
โทรสาร 0-2259-1822

ภาคผนวก ง
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 13 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้						
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความครบถ้วนชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ตัวชี้วัดสอดคล้องเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. สาระสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. จุดประสงค์การเรียนรู้ถูกต้องชัดเจนสามารถวัดประเมินผลได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน						
2.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.5 ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. กิจกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
สื่อ/แหล่งเรียนรู้						
1. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การวัดและการประเมินผล						
1. วัดผลตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. มีการกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผลชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. การวัดและการประเมินผลครบทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 14 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การละเมิดสิทธิเด็กในสังคมโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้						
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความครบถ้วนชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ตัวชี้วัดสอดคล้องเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. สาระสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. จุดประสงค์การเรียนรู้ถูกต้องชัดเจนสามารถวัดประเมินผลได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน						
2.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.5 ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. กิจกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
สื่อ/แหล่งเรียนรู้						
1. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การวัดและการประเมินผล						
1. วัดผลตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. มีการกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผลชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. การวัดและการประเมินผลครบทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 15 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ที่มาของตำแหน่งผู้นำในท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้						
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความครบถ้วนชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ตัวชี้วัดสอดคล้องเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. สาระสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. จุดประสงค์การเรียนรู้ถูกต้องชัดเจนสามารถวัดประเมินผลได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน						
2.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.5 ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. กิจกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
สื่อ/แหล่งเรียนรู้						
1. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การวัดและการประเมินผล						
1. วัดผลตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. มีการกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผลชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. การวัดและการประเมินผลครบทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 16 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง บทบาทในท้องถิ่นกับผลประโยชน์ในชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้						
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความครบถ้วนชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ตัวชี้วัดสอดคล้องเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. สาระสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. จุดประสงค์การเรียนรู้ถูกต้อง ชัดเจนสามารถวัดประเมินผลได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน						
2.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.5 ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. กิจกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
สื่อ/แหล่งเรียนรู้						
1. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
การวัดและการประเมินผล						
1. วัดผลตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. มีการกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผลชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. การวัดและการประเมินผลครบทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ผลของการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-4 โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านที่ได้จากการวิเคราะห์ค่า IOC แล้วได้ค่าความสอดคล้องที่มีค่าอยู่ที่ 1.00 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ทดลองได้กับกลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 17 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
 ประชาธิปไตยโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง						
1. นักเรียนร่วมปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติ	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
2. รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงานร่วมกันเสมอ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. นักเรียนใช้คำพูดในการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมกับเพื่อน	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
4. นักเรียนแสดงพฤติกรรมในการให้เกียรติเพื่อนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
5. นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนหรือแนะนำเพื่อนขณะปฏิบัติงานกลุ่มเสมอ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่						
6. นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงกฎกติกาในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7. นักเรียนส่งงานหรือชิ้นงานตรงตามเวลาที่กำหนด	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8. นักเรียนปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9. นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจเป็นระเบียบเรียบร้อย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
10. นักเรียนใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและเก็บรักษาสิ่งของอย่างเป็นระเบียบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
คุณลักษณะพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล						
11. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานกับเพื่อนในทุกชั้นตอน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12. นักเรียนร่วมกันสร้างผลงานในกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13. นักเรียนรู้จักใช้เหตุผลต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14. นักเรียนรู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองเมื่อประสบปัญหาขณะทำกิจกรรมร่วมกัน	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
15. นักเรียนมักสืบค้นหาข้อมูลด้วยตนเองเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนทำงานในกิจกรรมการเรียนรู้	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้

ผลของการประเมินแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ที่ได้จากการวิเคราะห์ค่า IOC แล้วได้ค่าความสอดคล้อง ที่มีค่าตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงให้เห็นว่า แบบประเมินมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ในการทดลองได้กับกลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 18 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง							
1. ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้	1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. ยอมรับความแตกต่างโดยปราศจากอคติ ทางความคิดและคำพูด	9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่							
1. ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน	13	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 18 (ต่อ)

รายการประเมิน	ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่							
3. รู้จักใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด	21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
คุณลักษณะพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล							
1. แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ	25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง	29	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
	30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. รู้จักแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา	33	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
	34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ผลของการประเมินแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ที่ได้จากการวิเคราะห์ค่า IOC แล้วได้ค่าความสอดคล้อง ที่มีค่าตั้งแต่ 0.67- 1.00 แสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ได้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 19 ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง							
1. ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้	1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. ยอมรับความแตกต่างโดยปราศจากอคติ ทางความคิดและคำพูด	9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหน้าที่							
1. ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน	13	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่							
3. รู้จักใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด	21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
คุณลักษณะพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล							
1. แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ	25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง	29	+1	+1	+1	3	0.67	ใช้ได้
	30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. รู้จักแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา	33	+1	+1	+1	3	0.67	ใช้ได้
	34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
	37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ผลของการประเมินแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ที่ได้จากการวิเคราะห์หาค่า IOC แล้วได้ค่าความสอดคล้อง ที่มีค่าอยู่ที่ 0.67-1.00 แสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 20 แสดงค่าอำนาจจำแนก ของแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ โดยใช้สูตร Item Total

Correlation

จำนวนข้อ	ค่าอำนาจจำแนกชุดที่ 1	การแปลผล	ค่าอำนาจจำแนกชุดที่ 2	การแปลผล
1	0.10	ตัดทิ้ง	0.19	ตัดทิ้ง
2	0.58	คัดเลือกไว้	0.45	คัดเลือกไว้
3	0.49	คัดเลือกไว้	0.53	คัดเลือกไว้
4	0.48	คัดเลือกไว้	0.41	คัดเลือกไว้
5	0.44	คัดเลือกไว้	0.42	คัดเลือกไว้
6	0.50	คัดเลือกไว้	0.47	คัดเลือกไว้
7	0.08	ตัดทิ้ง	0.40	คัดเลือกไว้
8	0.43	คัดเลือกไว้	0.05	ตัดทิ้ง
9	0.58	คัดเลือกไว้	0.40	คัดเลือกไว้
10	0.30	คัดเลือกไว้	0.21	คัดเลือกไว้
11	0.51	คัดเลือกไว้	0.41	คัดเลือกไว้
12	0.46	คัดเลือกไว้	0.38	คัดเลือกไว้
13	0.69	คัดเลือกไว้	0.49	คัดเลือกไว้
14	0.49	คัดเลือกไว้	0.58	คัดเลือกไว้
15	0.44	คัดเลือกไว้	0.44	คัดเลือกไว้
16	0.51	คัดเลือกไว้	0.54	คัดเลือกไว้
17	0.15	ตัดทิ้ง	0.42	คัดเลือกไว้
18	0.42	คัดเลือกไว้	0.55	คัดเลือกไว้
19	0.51	คัดเลือกไว้	0.42	คัดเลือกไว้
20	0.40	คัดเลือกไว้	0.09	ตัดทิ้ง
21	0.44	คัดเลือกไว้	0.12	ตัดทิ้ง

ตาราง 20 (ต่อ)

จำนวนข้อ	ค่าอำนาจจำแนกชุดที่ 1	การแปลผล	ค่าอำนาจจำแนกชุดที่ 2	การแปลผล
22	0.33	คัดเลือกไว้	0.44	คัดเลือกไว้
23	0.67	คัดเลือกไว้	0.45	คัดเลือกไว้
24	0.46	คัดเลือกไว้	0.49	คัดเลือกไว้
25	0.56	คัดเลือกไว้	0.42	คัดเลือกไว้
26	0.62	คัดเลือกไว้	0.44	คัดเลือกไว้
27	0.49	คัดเลือกไว้	0.37	คัดเลือกไว้
28	0.51	คัดเลือกไว้	0.52	คัดเลือกไว้
29	0.52	คัดเลือกไว้	0.48	คัดเลือกไว้
30	0.17	ตัดทิ้ง	0.39	คัดเลือกไว้
31	0.45	คัดเลือกไว้	0.48	คัดเลือกไว้
32	0.41	คัดเลือกไว้	0.51	คัดเลือกไว้
33	0.46	คัดเลือกไว้	0.46	คัดเลือกไว้
34	0.43	คัดเลือกไว้	0.43	คัดเลือกไว้
35	0.57	คัดเลือกไว้	0.43	คัดเลือกไว้
36	0.46	คัดเลือกไว้	0.70	คัดเลือกไว้
37	0.62	คัดเลือกไว้	0.51	คัดเลือกไว้
ค่าความ เชื่อมั่น	0.914		0.899	
ค่าสหสัมพันธ์				
0.85				

ภาคผนวก จ
เครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
2. แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย
3. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ สถานภาพ สิทธิ หน้าที่ 1

เรื่อง ปัญหาสถานภาพบทบาทและสิทธิ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เวลา 4 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สถานภาพ บทบาทและสิทธิเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดของบุคคลทุกคนในสังคม สังคมทุกสังคมจึงมีสถานภาพ บทบาทและสิทธิ ที่แตกต่างกันไม่ว่าเชื้อชาติ ศาสนา หรือเพศสภาพ บุคคลในสังคมจึงต้องรู้จักเคารพซึ่งสถานภาพ บทบาทและสิทธิของผู้อื่นเพื่อให้สังคมดำรงอยู่อย่างสงบสุข

2. มาตรฐานการเรียนรู้

ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

3. ตัวชี้วัด

ส 2.1ป5/1 ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตาม สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

4.1 นักเรียนอธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท สิทธิที่ตนเองเคยประสบพบเจอได้

4.2 นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มในการสืบค้นข้อมูลและนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาทและสิทธิที่ตนเองประสบพบเจอได้

4.3 นักเรียนเกิดความตระหนักในปัญหาและให้ความสำคัญต่อการเคารพสถานภาพ บทบาทและสิทธิของผู้อื่น

5. สาระการเรียนรู้

- ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาทและสิทธิ

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

6.1 ความสามารถในการคิด

6.2 ความสามารถในการสื่อสาร

6.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

6.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.1 มีวินัย

7.2 ใฝ่เรียนรู้

7.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

7.4 มีจิตสาธารณะ

8. ภาระงานและชิ้นงาน

ภาระงาน

- ศึกษาข้อมูลความรู้ประเด็นปัญหาจากแหล่งข้อมูลการเรียนรู้
- ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกันระดมแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหา เรื่อง ปัญหา

สถานภาพ บทบาทและสิทธิ

ชิ้นงาน

- แบบบันทึกการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและแก้ปัญหา
- แผนผังความคิดประเด็นปัญหาที่ศึกษาข้อมูล

9. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

9.1 ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา

9.1.1 ผู้สอนนำวิดีโอทัศน์ เรื่องสิทธิความเท่าเทียม ที่แสดงให้เห็นประเด็นถึงความแตกต่างทางสถานภาพ บทบาทและสิทธิ ที่เป็นประเด็นปัญหาในสังคมให้ผู้เรียนได้รับชม พร้อมทั้งตั้งคำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียนว่า “ จากวิดีโอทัศน์ที่รับชมเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานภาพและสิทธิเกี่ยวกับเรื่องใดในสังคมของเราและนักเรียนเคยพบเห็นปัญหาเหล่านี้ในชีวิตประจำวันของตนเองหรือไม่”

9.1.2 ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ระบุประเด็นปัญหาด้วยการตั้งคำถามต่อไปอีกว่า “สาเหตุใดที่ทำให้สังคมเราไม่ให้การยอมรับสถานภาพหรือสิทธิของบุคคลบางกลุ่มให้เท่าเทียมกันในสังคมได้” (ผู้สอนนำไปสู่กิจกรรมขั้นต่อไป)

9.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา

9.2.1 ผู้เรียนร่วมกันแบ่งกลุ่มออกเป็น 5-7 คนแบบคละความสามารถและร่วมกันศึกษาประเด็นปัญหาและระบุประเด็นข้อมูลที่ตนเองยังไม่รู้หรือไม่ทราบนอกเหนือไปจาก

ประสบการณ์ความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่จากประเด็นปัญหาในชั้นที่ 1 ด้วยการเขียนลงบนกระดาษแบบบันทึกที่ผู้สอนแจกให้ในแต่ละกลุ่ม

9.2.2 ผู้สอนช่วยเสริมด้วยการตั้งคำถาม หรืออธิบายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเพิ่มเติมระหว่างที่ผู้เรียนร่วมกันระบุประเด็นข้อมูลที่ตนเองจะทำการศึกษา

9.3 ขั้นสืบค้นข้อมูล

ผู้เรียนนำประเด็นปัญหาที่ตนเองกำหนดถึงสิ่งที่จะศึกษา มาทำการสืบค้นหาข้อมูล โดยผู้สอนเตรียมแหล่งข้อมูลหรือแหล่งสืบค้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ และเอกสารใบความรู้ที่ 1 และใบความรู้ที่ 2 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าประเด็นความรู้และทำการบันทึกข้อมูลความรู้ลงแบบบันทึกจากสิ่งที่ค้นคว้าและอ่านเจอจากแหล่งเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 3-4

9.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา

9.4.1 ผู้เรียนจะร่วมกันถามตอบแลกเปลี่ยนประเด็นที่ทำการสืบค้นมาภายในกลุ่มว่าข้อมูลเพียงพอต่อการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือไม่ หากมีข้อมูลที่ขาดหายไม่เพียงพอ ให้ผู้เรียนทำการสืบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น

9.4.2 ผู้สอนอาจมีการช่วยผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหรือประเด็นนั้น เช่น “จากประเด็นที่นักเรียนได้ร่วมกันสืบค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหา สถานภาพ บทบาทและสิทธิ นักเรียนค้นพบเห็นประเด็นอะไรบ้างที่น่าสนใจเพิ่มเติม”

9.5 ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ

9.5.1 ผู้เรียนร่วมกันทำการประเมินผลงานและข้อมูลของกลุ่มตนเองที่ทำการสืบค้นมาสู่การสรุปเพื่อให้ได้องค์ความรู้ ที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยทำการสรุปประเด็นลงในแบบบันทึกข้อมูล พร้อมทั้งทำผังความคิดลงในกระดาษรูปตัดแต่งให้สวยงามน่าสนใจ เพื่อเตรียมนำเสนอผลงานและแนวทางแก้ปัญหาในชั้นเรียนร่วมกัน

9.5.2 ผู้สอนตรวจสอบในส่วนข้อมูลความสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อความถูกต้องอีกครั้งก่อนนำไปสู่ขั้นการนำเสนอ

9.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน

9.6.1 ผู้เรียนนำความรู้ที่ตนเองได้ทำการศึกษามานำเสนอผลงานร่วมกันในชั้นเรียน และมีการสอบถามและแสดงความคิดเห็นร่วมกันจากผลงานที่เพื่อนแต่ละกลุ่มนำเสนอ

9.6.2 ผู้สอนประเมินความรู้ที่ครอบคลุมและชี้แนะเสนอจุดเด่นหรือจุดด้อย เพื่อให้ผู้เรียนทราบและพัฒนาต่อไป

10. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- วิดีทัศน์ เรื่อง สิทธิความเท่าเทียม

แหล่งที่มา https://www.youtube.com/watch?v=mn5anV007_c&t=279s

- ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง สถานภาพ บทบาท สิทธิ

- ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับ สถานภาพ บทบาท สิทธิ

- สื่อ Powerpoint ประกอบการสอน

- แบบบันทึกข้อมูล/แก้ปัญหา

- แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์

- กระดาษบุฟ/สีเมจิก/สีและอุปกรณ์อื่น ๆ

11. การวัดและการประเมินผล

วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
การประเมินผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป
การประเมินการทำงานกลุ่ม	แบบประเมินการทำงานกลุ่ม	ผ่านระดับพอใช้ ขึ้นไป
การประเมินการคิด	แบบประเมินการคิด	ผ่านระดับพอใช้ ขึ้นไป
การประเมินสมรรถนะ	แบบประเมินสมรรถนะ	ผ่านระดับดี ขึ้นไป
การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านระดับดี ขึ้นไป

แบบบันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....
.....
.....
.....

แนวทางแก้ไขปัญหา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....ผู้สอน

(.....)

...../...../.....

แบบบันทึกการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและแก้ปัญหา

เรื่อง.....

สมาชิกกลุ่ม.....

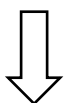
1..... หน้า 2..... หน้า

3..... 4.....

5..... 6.....

7..... 8.....

หัวข้อประเด็นปัญหา

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้

วิธีการหาคำตอบ

แหล่งข้อมูล

ผลการศึกษา

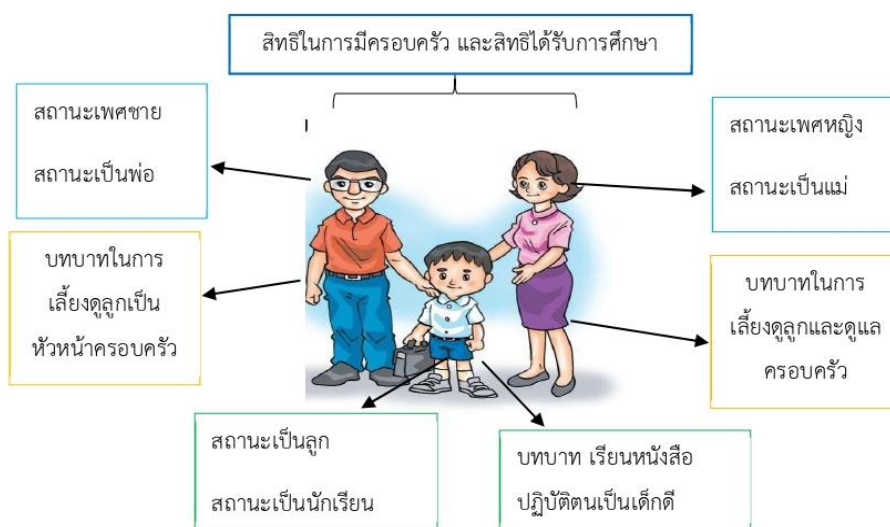
ใบความรู้ที่ 1

สถานภาพ บทบาทและสิทธิ

สถานภาพ คือ สิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น เป็นสิ่งที่กำหนดเฉพาะตัวบุคคลที่ทำให้แตกต่างจากผู้อื่นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือสถานภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด และสถานภาพที่ได้มาภายหลัง ได้แก่ การศึกษา อาชีพ การสมรส เป็นต้น

บทบาท คือ การทำตามหน้าที่หรือพฤติกรรมตามที่สังคมกำหนดตามสถานภาพและบทบาทที่เกี่ยวข้อง บุคคลจะมีบทบาทใดจึงขึ้นอยู่กับสถานภาพเป็นตัวกำหนด เช่น สถานภาพความเป็นพ่อแม่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอนบุตรให้เป็นคนดี

สิทธิ คือ อำนาจผลประโยชน์ของบุคคลที่มีกฎหมายให้การคุ้มครองโดยบุคคลอื่นต้องให้ความเคารพจะละเมิดล่วงเกินหรือกระทำการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นไม่ได้ ตัวอย่างของสิทธิประกอบไปด้วย สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ สิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

ที่มา : http://119.46.166.126/self_all/selfaccess8/m2/189/lesson2/menu1.php

http://banpathum.go.th/public/news_upload/backend/files_160_1.pdf

ใบความรู้ที่ 2

ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท และสิทธิ

ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท สิทธิ ในสังคมจะพบได้ในรูปแบบของสถานการณ์ปัญหาการไม่ยอมรับเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในสถานะ บทบาท สิทธิ เช่น ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันเลื่อมล้ำในสังคม ที่เกิดจากสถานะทางรายได้หรือความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา ความพิการ ที่ขาดการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การได้รับการรักษาที่จำเป็นยามป่วย โอกาสได้ทำงานที่มีคุณค่าและการมีสิทธิที่จะร่วมตัดสินใจด้วยอำนาจทางการเมือง รวมไปถึง ปัญหาความเสมอภาคทางเพศ มีการยึดติดสถานภาพของเพศหญิงอยู่ว่า ผู้หญิงเป็นแม่บ้านแม่เรือน ดูแลผู้ป่วย คนชราได้ดีกว่า ผู้ชายทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกลได้ดีกว่า เป็นอคติทางเพศ ภาพเหมารวมในเรื่องเพศนำไปสู่ความเชื่อที่ว่าบทบาทเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไม่ได้ทำให้มีการจำกัด โอกาสการพัฒนาศักยภาพของทั้งหญิงและชาย มีการกีดกัน มีอคติและอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ทางเพศ เห็นได้จากอาชีพหรือการเรียนบางสาขายังรับเฉพาะเพศใดเพศหนึ่ง การออกนอกกรอบภาพเหมารวมหรือบรรทัดฐานของสังคมอาจถูกประณาม ตำหนิเป็นตราบาป จาก สังคมหรือครอบครัว เช่น มีผู้หญิงจำนวนมากที่ยอมทนทุกข์จากความรุนแรงในครอบครัวเพื่อลูกและความสงบสุข ของครอบครัว ไม่กล้าเลิกกับสามีเพราะพันธนาการในเรื่อง “แม่และเมียที่ดี” ต้องเสียสละเพื่อครอบครัว

การแก้ปัญหาในเรื่องของปัญหาที่เกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท สิทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงต้อง ต้องทำให้มั่นใจว่า ‘ความแตกต่าง’ ทางเพศ เพศวิถี (sexual orientation) อายุ ความพิการ ชนชั้นทางสังคม ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิหลังครอบครัว ฯลฯ ต้องไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางการเข้าถึงโอกาส หรือเข้ามาเป็นตัวชี้ชะตา มาตรฐานความเป็นอยู่ของคน โดยที่จะต้องมียุทธศาสตร์และกฎหมายที่จัดการเลือกปฏิบัติและสนับสนุนโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสเหล่านั้นได้อย่างเสมอภาค พร้อมกับการที่ผู้คนที่ต้องปฏิบัติต่อกันอย่างไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิทธิให้เกิดการเคารพในสิทธิผู้อื่น ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

ที่มาของข้อมูล : https://www.dcy.go.th/woman_man/data/278.pdf

<https://www.sdgmovement.com/2021/07/13/sdg-vocab-32-inequality/>

แบบประเมินผลงาน

กลุ่ม..... ชั้น.....

สมาชิกกลุ่ม 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.
 7. 8.

คำชี้แจง : ให้ **ผู้ประเมิน** ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับเกณฑ์คะแนนที่กำหนด โดยยึดจากเกณฑ์การให้คะแนนตามตารางรูบรีคส์

ประเด็นการประเมิน	ระดับเกณฑ์ประเมิน			
	4	3	2	1
1. ผลงานตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้				
2. มีเนื้อหาถูกต้องครบถ้วน				
3. ตกสวยงามมีความน่าสนใจ				
4. เป็นประโยชน์นำไปสู่การแก้ปัญหาได้				
5. งานเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด				
รวมคะแนนทั้งหมด				
ร้อยละ				

เกณฑ์คะแนน	ความหมายค่าคะแนน
คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป	ดีมาก
คะแนนร้อยละ 70-80	ดี
คะแนนร้อยละ 60-70	ปานกลาง
คะแนนร้อยละ 50-60	พอใช้
คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50	ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นที่ประเมิน	คะแนน			
	4	3	2	1
1. ผลงานตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้	ผลงานตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกประเด็น	ผลงานตรงตามจุดประสงค์ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่	ผลงานตรงตามจุดประสงค์ในการเรียนรู้บางประเด็น	ผลงานไม่ตรงตามจุดประสงค์ในการเรียนรู้
2. มีเนื้อหาถูกต้องครบถ้วน	เนื้อหาของผลงานสมบูรณ์ถูกต้องครบถ้วน	เนื้อหาของผลงานมีความถูกต้อง	เนื้อหาของผลงานบางส่วนถูกต้อง	เนื้อหาของผลงานไม่มีความถูกต้อง
3. ตกแต่งสวยงาม น่าสนใจ	ภาพรวมผลงานที่น่าเสนอมีความสมบูรณ์ตกแต่งสวยงามน่าสนใจ	ผลงานนำเสนอ ตกแต่งสวยงามเหมาะสมน่าสนใจ	ผลงานนำเสนอ น่าสนใจแต่ขาดความสวยงาม	ผลงานนำเสนอไม่น่าสนใจและขาดความสวยงาม
4. เป็นประโยชน์นำไปสู่การแก้ปัญหาได้	ผลงานเป็นประโยชน์และนำไปสู่การแก้ปัญหาใช้ได้จริง	ผลงานเป็นประโยชน์นำไปแก้ปัญหาได้แต่ต้องปรับปรุง	ผลงานเป็นประโยชน์แต่การแก้ปัญหายังไม่ชัดเจนเพียงพอ	ผลงานยังไม่ชัดเจนมากพอที่จะเป็นประโยชน์นำไปสู่การแก้ปัญหาได้
5. งานเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	งานเสร็จส่งตรงตามเวลาที่กำหนด	งานเสร็จแต่ส่งล่าช้าไปเกินเวลาที่กำหนด 5 นาที	งานเสร็จแต่ส่งล่าช้าไปเกินเวลาที่กำหนด 10 นาที	งานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

เกณฑ์คะแนน	ความหมายค่าคะแนน
คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป	ดีมาก
คะแนนร้อยละ 70-80	ดี
คะแนนร้อยละ 60-70	ปานกลาง
คะแนนร้อยละ 50-60	พอใช้
คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50	ปรับปรุง

คะแนนเกณฑ์ ร้อยละ 50 ขึ้นไปในระดับพอใช้ ถือว่า ผ่าน

แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

กลุ่ม..... ชั้น.....

สมาชิกกลุ่ม 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.
 7. 8.

คำชี้แจง : ให้ ผู้ประเมิน ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับเกณฑ์คะแนนที่กำหนด โดยยึดจากเกณฑ์การให้คะแนนตามตารางรูบริคส์

ประเด็นการประเมิน	ระดับเกณฑ์ประเมิน		
	3	2	1
1. ความร่วมมือในการทำงาน			
2. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย			
3. ความตั้งใจในการทำงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ			
รวมคะแนนทั้งหมด			

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

เกณฑ์คะแนน	ระดับคุณภาพ
7-9	ดีมาก
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
1. ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มทุกคน	สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มปานกลาง	สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มน้อย
2. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	แบ่งหน้าที่กันทำงานกลุ่มชัดเจนตามที่ได้รับมอบหมาย	แบ่งหน้าที่กันทำงานกลุ่มแต่ไม่ชัดเจนและสมาชิกกลุ่มไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ไม่มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มไม่ยอมทำงานกลุ่มร่วมกัน
3. ความตั้งใจในการทำงานตามขั้นตอนอย่างมีระบบ	มีการวางแผนในการทำงานกลุ่มร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้ครบถ้วนตามขั้นตอนอย่างมีระบบ	มีการวางแผนในการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แต่ไม่ครบถ้วนตามขั้นตอน	สมาชิกในกลุ่มขาดการวางแผนในการทำงานร่วมกัน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

เกณฑ์คะแนน	ระดับคุณภาพ
7-9	ดีมาก
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการคิด

กลุ่ม..... ชั้น.....

สมาชิกกลุ่ม 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.
 7. 8.

คำชี้แจง : ให้ ผู้ประเมิน ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับเกณฑ์คะแนนที่กำหนด โดยยึดจากเกณฑ์การให้คะแนนตามตารางรูบรีคส์

ประเด็นการประเมิน	ระดับเกณฑ์ประเมิน			
	4	3	2	1
1. ความคิดวิเคราะห์				
2. ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ				
3. ความคิดสร้างสรรค์				
รวมคะแนนทั้งหมด				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

เกณฑ์คะแนน	ระดับคุณภาพ
9-12	ดีมาก
5-8	พอใช้
1-4	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับคะแนน			
	4	3	2	1
1. ความคิด วิเคราะห์	มีการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ แสดงเหตุผล ครอบคลุมมีความ สอดคล้องเป็นเหตุผล	มีการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ แสดงเหตุผล การวิเคราะห์ได้ ครอบคลุมแต่ไม่สามารถ อธิบาย ได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้อง	มีการคิดวิเคราะห์ สามารถแสดงเหตุ ผลได้แต่ไม่ครอบคลุม	มีการคิดวิเคราะห์ แยกแยะแต่ไม่ สามารถแสดงเหตุ ผลได้
2. ความคิดอย่างมี วิจารณญาณ	ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น แสดงความสนใจอย่าง สูงหาหลักฐานประกอบ ยืนยันมีความเข้าใจ สถานการณ์นำไปใช้ ใน ชีวิตจริงและผู้อื่น สามารถ นำเอาวิธีการไป ใช้ได้จริง	ผู้เรียนแสดงออกถึง ความสนใจ ในการแสดง ความคิด ค้นคว้าหา หลักฐานประกอบ การ คิด มีความสอดคล้อง เข้าใจ สถานการณ์ นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง	แสดงให้เห็นถึงความ พยายามในการแสดง ความคิดอย่างมีเหตุผล และ เข้าใจสถานการณ์ สามารถนำไป ประยุกต์ ใช้ได้ในชีวิตจริง	แสดงให้เห็นถึงการ คิดแต่ไม่ปรากฏความ เป็นเหตุผลหรือ ความ เป็นไปได้ในชีวิตจริง
3. ความคิด สร้างสรรค์	มีแนวคิดริเริ่ม หลากหลายสร้างสรรค์ แปลกใหม่ นำไปใช้ ได้ จริงและสามารถนำผล ไปใช้หรือนำเสนอได้ อย่างราบรื่นเข้าใจง่าย	มีความคิดริเริ่มสร้าง สรรค์ นำไปใช้ได้จริง แปลกใหม่ นำไปใช้ได้ผล การนำเสนอยังไม่ สอดคล้องมีการติดขัด	มีความคิดริเริ่มสร้าง สรรค์นำไปใช้ได้จริงแต่ ยังไม่สมบูรณ์การ นำเสนอมีการนำมา จากแนวคิดผู้อื่น	มีแนวคิดริเริ่มนำไปใช้ ได้จริงแต่ ไม่ได้ผล สมบูรณ์

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

เกณฑ์คะแนน	ระดับคุณภาพ
9-12	ดีมาก
5-8	พอใช้
1-4	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นที่ประเมิน	คะแนน			
	3	2	1	0
1. มีวินัยรับผิดชอบ	ปฏิบัติตามกฎกติกาและตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมที่รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ	ปฏิบัติตามกฎกติกาและตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมที่รับมอบหมายบางครั้ง	ปฏิบัติตามกฎกติกาและตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมที่รับมอบหมายนาน ๆ ครั้ง	ไม่มีการปฏิบัติเลย
2. ใฝ่เรียนรู้	ใช้เวลาว่างศึกษาเรียนรู้หรือสืบค้นข้อมูลจากสื่อสารสนเทศเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ	ใช้เวลาว่างศึกษาเรียนรู้หรือสืบค้นข้อมูลจากสื่อสารสนเทศเทคโนโลยีต่าง ๆ บางครั้ง	ใช้เวลาว่างศึกษาเรียนรู้หรือสืบค้นข้อมูลจากสื่อสารสนเทศเทคโนโลยีต่าง ๆ นาน ๆ ครั้ง	ไม่มีการปฏิบัติเลย
3. มุ่งมั่นในการทำงาน	มีความตั้งใจพยายามอดทนต่อการทำงานให้ลุล่วงสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ	มีความตั้งใจพยายามอดทนต่อการทำงานให้ลุล่วงสำเร็จตามเป้าหมายเป็นบางครั้ง	มีความตั้งใจพยายามอดทนต่อการทำงานให้ลุล่วงสำเร็จตามเป้าหมายนาน ๆ ครั้ง	ไม่มีการปฏิบัติเลย
4. มีจิตสาธารณะ	อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำกิจกรรมส่วนรวม และงานสาธารณะประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ	อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำกิจกรรมส่วนรวมและงานสาธารณะประโยชน์เป็นบางครั้ง	อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำกิจกรรมส่วนรวม และงานสาธารณะประโยชน์นาน ๆ ครั้ง	ไม่มีการปฏิบัติเลย

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นที่ประเมิน	คะแนน			
	3	2	1	0
1. ความสามารถในการสื่อสาร	มีการรับ-ส่งสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจด้วยวิธีการ สื่อสารที่ชัดเจนและ หลากหลายวิธี	มีการรับ-ส่งสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิดความเข้าใจ ใช้วิธีการสื่อสารที่ ชัดเจน	มีการรับ-ส่งสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิดความเข้าใจ ใช้วิธีการสื่อสารที่ยัง ไม่ชัดเจนมากพอ	ไม่มีการรับ-ส่งสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิดความเข้าใจ ใช้วิธีการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด	มีการแสดงการคิดอย่าง เป็นระบบและคิด วิเคราะห์ในการสร้าง องค์ความรู้อย่าง สม่าเสมอ	มีการแสดงการคิด อย่างเป็นระบบและ คิดวิเคราะห์ในการ สร้างองค์ความรู้ใน บางครั้ง	มีการแสดงการคิด อย่างเป็นระบบและ คิดวิเคราะห์ในการ สร้างองค์ความรู้ นาน ๆ ครั้ง	ไม่มีการแสดงการคิด อย่างเป็นระบบและ คิดวิเคราะห์ในการ สร้างองค์ความรู้
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	มีการแก้ปัญหาด้วยการ แสวงหาความรู้บนหลัก ของเหตุผลและตัดสินใจ โดยคำนึงผลกระทบต่อ ผู้อื่นอย่างสม่าเสมอ	มีการแก้ปัญหาด้วย การแสวงหาความรู้ บนหลักของเหตุผล และตัดสินใจโดย คำนึงผลกระทบต่อ ผู้อื่นบ้างบางครั้ง	มีการแก้ปัญหาด้วย การแสวงหาความรู้ บนหลักของเหตุผล และตัดสินใจโดย คำนึงผลกระทบต่อ ผู้อื่นนาน ๆ ครั้ง	ไม่มีการแก้ปัญหา ด้วยการแสวงหา ความรู้บนหลักของ เหตุผลและตัดสินใจ โดยคำนึงผลกระทบต่อ ผู้อื่น
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	ทำงานกับผู้อื่นได้ทุก กิจกรรมและรู้จักใช้ วิธีการแก้ปัญหาความ ชัดแย้งต่อผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสมในขณะทำงาน	ทำงานกับผู้อื่นได้ใน บางครั้งและรู้จักใช้ วิธีการแก้ปัญหาความ ชัดแย้งต่อผู้อื่นได้	ทำงานกับผู้อื่นได้ใน บางครั้งแต่ไม่สามารถ จัดการแก้ปัญหาเพื่อ ลดความขัดแย้งได้	ไม่มีการทำงานกับ ผู้อื่นและไม่รู้จักใช้ วิธีการแก้ปัญหา ความขัดแย้งต่อผู้อื่น
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	รู้จักเลือกใช้แหล่งข้อมูล ในการทำงานและ แสวงหาความรู้ร่วมกับ ผู้อื่นได้ทุกครั้งในการ ทำงานร่วมกันอย่าง สม่าเสมอ	รู้จักเลือกใช้ แหล่งข้อมูลในการ ทำงานและแสวงหา ความรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นบางครั้ง	รู้จักเลือกใช้ แหล่งข้อมูลในการ ทำงานแต่ไม่มีการ แสวงหาความรู้ ร่วมกับผู้อื่น	ไม่มีการเลือกใช้ แหล่งข้อมูลในการ ทำงานและไม่มีการ แสวงหาความรู้ ร่วมกับผู้อื่นในการ ทำงาน

แบบทดสอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 1

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ทั่วไป เพื่อต้องการทราบถึงการกระทำหรือความคิดของนักเรียน หากนักเรียนประสบพบปัญหาหรือสถานการณ์นี้กับตนเอง **คำตอบที่ตอบไม่มีถูกหรือผิด และไม่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด จึงขอให้ตอบตรงกับความคิดความรู้สึกหรือพฤติกรรมการกระทำของนักเรียนมากที่สุด**
2. วิธีการตอบให้นักเรียนทำการเขียนคำตอบ ลงในกระดาษคำตอบ ซึ่งตรงกับข้อความคำถามตามจำนวนข้อที่กำหนดพร้อมกับแสดงเหตุผลประกอบ
3. แบบทดสอบใช้สถานการณ์นี้ มีทั้งหมด 27 ข้อ ในแต่ละข้อมีระดับคะแนนแตกต่างกันตามแต่ละระดับของคำตอบและเหตุผลที่ให้ แบ่งออกเป็น 1 คะแนน 2 คะแนน และ 3 คะแนน รวมทั้งหมด 81 คะแนน ใช้เวลา 90 นาที
4. ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ทำการลบข้อความที่เป็นคำตอบเดิมด้วยน้ำยาลบคำผิดหรือยางลบเท่านั้น

ตัวอย่าง (0)

(0) เมื่อครูให้นักเรียนทำการจับกลุ่มโดยที่ครูใช้วิธีการจับฉลากแล้วนักเรียนต้องร่วมทำงานกลุ่มกับเพื่อนที่นักเรียนไม่ชอบ นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไร

ตอบ.....

.....

วิธีตอบ.....ทำงานกลุ่มกับเพื่อนตามปกติเพราะคุณครูได้จัดกลุ่มไว้ให้แล้ว

.....

ห้ามเปิดแบบทดสอบก่อนได้รับอนุญาต

ชื่อ-สกุล เลขที่.....ชั้น.....

โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนคำตอบลงในช่องว่างให้ครบทุกข้อ

1. ในคาบวิชาวิทยาศาสตร์ คุณครูให้นักเรียนจับกลุ่มร่วมกันทำงาน แต่มีเพื่อนคนหนึ่งไม่ยอมช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มในการทำงานเอาแต่นั่งคุยและนั่งเล่น

หากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นกับนักเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

2. ในกิจกรรมเดินทางไกลคุณครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ไทเกอร์อยู่กลุ่มที่ 1 และได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าหมู่ ขณะเดินทางไกลปรากฏว่าไทเกอร์ทำแผนที่หายส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มของไทเกอร์เดินทางต่อไปไม่ได้

จากเหตุการณ์นี้ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มไทเกอร์นักเรียนควรทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

3. คุณครูส่งงานกลุ่มให้นักเรียนทำร่วมกัน โดยให้ส่งภายในอาทิตย์หน้า เพื่อนทุกคนต่างจับกลุ่มจนครบขาดแต่แอนนายังหากกลุ่มอยู่ไม่ได้เพราะยังไม่มีใครรับเข้าร่วมกลุ่มด้วย

หากนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นี้จะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

4. วันหนึ่งนาวาทำขนมไปแจกเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเมื่อเพื่อน ๆ ในห้องได้ชิมต่างก็ชมและบอกว่าอร่อย แต่น้ำฟ้ากลับบอกว่ารสชาติมันหวานไปและคิดว่าควรจะลดน้ำตาลลงนิดหน่อยจะทำให้ขนมอร่อยขึ้น

หากนักเรียนเป็นนาวาควรทำอย่างไร เมื่อมีคนเสนอความเห็นต่อขนมของตน เพราะเหตุใด

ตอบ.....

เปิดหน้าถัดไป

5. ดูรูปภาพเหตุการณ์ต่อไปนี้

ที่มา: <https://www.facebook.com/maxacademyth>

จากรูปภาพถ้านักเรียนเป็นผู้ชายที่ยืนอยู่ แล้วมีคนขอแสดงความเห็นนักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

6. นาราเข้าร่วมประชุมสภานักเรียนเรื่องการจัดงานกีฬาสี โดยนาราเสนอให้มีการเพิ่มขบวนกีฬาสีเพื่อความสวยงามมากขึ้น แต่พี่มรียายไม่เห็นด้วยโดยแย้งขึ้นมาว่า “หากเพิ่มขบวนอีกจำนวนคนจะไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือกันในการทำงานอื่น ๆ”

จากเหตุการณ์หากนักเรียนเป็นนาราเมื่อมีผู้แย้งความคิดเห็นของตนนักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น

ตอบ.....

.....

7. ในวันเปิดเรียนชั้น ป.5 มีเพื่อนใหม่จากที่อื่นมาเข้าเรียน เพื่อนคนนี้ผิวสีด้าเข้มต่างจากเพื่อนคนอื่นทำให้ถูกเพื่อนคนอื่นล้อเลียนเป็นประจำเรื่องของสีผิว

หากในเหตุการณ์เพื่อนใหม่คนนั้นเป็นเพื่อนสนิทของนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

เปิดหน้าถัดไป

8. ช่วงปิดเทอมดวงตาเป็นต้นไม้แล้วเกิดพลาดตกลงมา ทำให้หน้าของดวงตามีแผลเป็น รักษาไม่หาย เมื่อดวงตาต้องไปโรงเรียนส่งผลให้เพื่อน ๆ ในห้องต่างมองใบหน้าของดวงตาด้วยท่าที่แปลก ๆ ทำให้เธอรู้สึกอับอายในใบหน้าของตนเอง

หากนักเรียนอยู่ในห้องเรียนแล้วพบเห็นเหตุการณ์นี้ นักเรียนจะอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

9. ดูรูปภาพเหตุการณ์ต่อไปนี้

หากนักเรียนพบเหตุการณ์ในภาพจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

10. ดูรูปภาพเหตุการณ์ต่อไปนี้

เปิดหน้าถัดไป

ถ้านักเรียนเจอเหตุการณ์ในภาพนักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

11. นักเรียนไปเดินเที่ยวป่าและปรากฏว่าบริเวณนั้นมีป้ายติดว่า ห้ามให้อาหารสัตว์ แต่ระหว่างนั้นมีกวางตัวใหญ่เดินมา นักท่องเที่ยวคนอื่นต่างพากันถ่ายภาพและบางคนนำผลไม้และขนมมาให้กวางกินเต็มบริเวณพื้นที่นั้น

จากสถานการณ์ที่กล่าวมานี้ นักเรียนอยู่ในเหตุการณ์จะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

12. คุณครูให้นักเรียนเล่นเกมร่วมกันโดยมีกติกาว่าห้ามโกงการแข่งขัน แต่ในขณะที่แข่งขันปรากฏว่ามีเพื่อนบางกลุ่มแอบโกงไม่ทำตามกติกาที่คุณครูตั้งไว้

หากนักเรียนเจอสถานการณ์นี้กับตนเองจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

13. ในทุกวันอาทิตย์นาราต้องเรียนพิเศษที่โรงเรียน ซึ่งวันอาทิตย์นี้คุณครูนัดส่งรายงานการบ้าน แต่นาราได้รับปากคุณอาและคุณป้าไว้ว่าจะไปเที่ยวที่ต่างจังหวัดด้วยกันในวันอาทิตย์ซึ่งตรงกับวันที่คุณครูนัดส่งการบ้าน

จากสถานการณ์นี้ถ้านักเรียนเป็นนาราจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

14. คุณครูแบ่งกลุ่มให้ทำงานร่วมกัน ธีรวาอยู่กลุ่มที่ 3 ซึ่งเขาได้รับมอบหมายให้ทำการจัดเตรียมข้อมูลในการทำรายงานให้เพื่อนในกลุ่ม โดยต้องส่งงานให้เพื่อนแต่ละคนในวันพรุ่งนี้ ตอนเช้า ส่งผลให้ธีรวาต้องอดนอนเพื่อที่จะทำงานส่งให้เพื่อน ๆ ได้ทันเวลา

ธีรวาเป็นคนเช่นไรจึงยอมอดนอนเพื่อจะทำงานให้เสร็จ และหากเป็นนักเรียนจะปฏิบัติเช่นนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ.....

15. ครูสั่งการบ้านให้นักเรียนทำการจับคู่ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองพร้อมสรุปเป็นแผนผังตกแต่งให้สวยงามนำมาส่งในอาทิตย์หน้า ซึ่งรัตนากับมีนาและแบ่งหน้าที่ในการทำงาน โดยมีนาจะเป็นคนหาข้อมูลส่วนรัตนาก็เป็นคนทำแผนผัง แต่พอใกล้ถึงวันส่งงานในวันพรุ่งนี้ปรากฏว่ารัตนาลืมไปว่าตนยังไม่ตกแต่งระบายสีให้งานเสร็จสมบูรณ์

จากสถานการณ์นี้ถ้านักเรียนเป็นรัตนานักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

16. คาบเรียนศิลปะคุณครูให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มและร่วมกันวาดภาพตามจินตนาการพร้อมระบายสีให้สวยงาม โดยคุณครูได้เตรียมอุปกรณ์ทั้งกล่องสีไม้และกระดาษมาให้นักเรียนได้ใช้ในการทำกิจกรรม ในระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่มของก๊วกไก่ มักเดินมาหยิบกระดาษบนโต๊ะครูอยู่หลายครั้ง กระดาษที่หยิบไปสมาชิกกลุ่มของก๊วกไก่อ้มหน้าไปพับกระดาษเล่นเป็นจรวดเป็นรถแข่งจนกระดาษบนโต๊ะครูเกือบหมด

ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มของก๊วกไก่อจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

17. ดูรูปภาพเหตุการณ์ต่อไปนี้

ที่มา: <https://il.lovepik.com/image-400723418/water-saving.html>

จากภาพหากนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์จะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

18. ในวันเปิดเทอมใหม่ในคาบวิชาศิลปะคุณครูให้นักเรียนวาดภาพระบายสีตามชอบ เพื่อนคนอื่น ๆ มีสีแท่งใหม่ที่เพิ่งซื้อมาก่อนเปิดเรียน มีเพียงเป้าที่ยังใช้สีแท่งเก่า และในบางครั้ง เปาก็จะคอยเก็บสีที่เพื่อนในห้องไม่ใช้แล้วนำมาเหลาและเก็บใส่กล่องดินสอไว้ใช้ในการเรียนต่อไป

จากเหตุการณ์นี้เพราะเหตุใดเป้าจึงไม่ซื้อสีแท่งใหม่และเก็บสีที่เพื่อนไม่ใช้แล้วนำมาใช้ใหม่อีกครั้ง

ตอบ.....

19. ในวันที่ 25 ธันวาคม โรงเรียนมีการจัดเทศกาลคริสต์มาส นักเรียนทุกคนตื่นต้นกับงานและต่างตั้งใจฝึกซ้อมการแสดงและเตรียมงานกันอย่างสนุกสนาน แต่ในขณะที่ทุกคนเตรียมงานมีเพื่อนบางกลุ่มกำลังตกแต่งเวทีจัดฉากแต่จำนวนคนมีเพียง 2-3 คนเท่านั้น

จากสถานการณ์ข้างต้นหากนักเรียนพบเห็นเหตุการณ์นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

20. เทปไปเที่ยวทะเลในระหว่างเดินเที่ยวชมวิวยิวบริเวณชายหาดอยู่นั้น เขาพบกับกลุ่มจิตอาสากำลังเก็บขยะบริเวณรอบชายหาดด้วยความตั้งใจ แต่จำนวนกลุ่มจิตอาสาไม่มากที่จะสามารถช่วยกันเก็บขยะบริเวณชายหาดได้

หากนักเรียนเป็นเทพนักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

21. เกิดเหตุฝนตกหนักในโรงเรียนส่งผลให้น้ำท่วมโรงเรียน คุณครูต่างพากันช่วยกันตรวจสอบทรายกั้นน้ำบริเวณห้องเรียนและห้องสำคัญ ๆ เพื่อป้องกันน้ำไม่ให้น้ำท่วมในพื้นที่

ถ้านักเรียนอยู่ในสถานการณ์นั้นนักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

22. ในตอนพักเที่ยงนารีและเพื่อนพากันไปซื้อขนมที่ร้านค้าในโรงอาหารที่ซื้อเป็นประจำ ปรากฏว่าเมื่อนารีจะจ่ายเงินค่าขนมเงินในกระเป๋านารีหาย ทำให้นารีตกใจเดินหาเงินของตนเอง ว่าตกอยู่ที่ไหน ในระหว่างนั้น สมใจ ก็พูดขึ้นมาว่า “เมื่อเช้าฉันเห็นว่า บ้อม เดินวนอยู่ตรงกระเป๋านักเรียนของเธอเนะ คิดว่าบ้อมต้องเป็นคนเอาเงินเธอไปแน่ ๆ เพราะบ้อมมีนิสัยชอบขโมย”

หากนักเรียนเป็นนารีเมื่อฟังที่สมใจพูดนักเรียนคิดว่านารีควรทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

23. มีการแชร์ข่าวต่อ ๆ กันมาว่ากินมะเขือเทศมาก ๆ จะช่วยทำให้ผิวขาวและสุขภาพดี ปารีณาได้รับข่าวนั้นส่งต่อมาจากเพื่อนสนิท จึงส่งเข้าไลน์กลุ่มห้องเรียนต่อเพราะเห็นว่ามีประโยชน์

หากนักเรียนอยู่ในกลุ่มและได้รับข้อมูลจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

24. วารินเล่นเตะฟุตบอลในช่วงเวลาพักกลางวัน ระหว่างที่เล่นเตะฟุตบอลปรากฏว่า เลือดกันดาไหลออกจากจมูก ทำให้เพื่อน ๆ ตกใจ พิมพีใจเลยบอกให้ก้มหน้าแล้วบีบจมูกหายใจ ออกทางปากเพราะคุณครูเคยสอนวิธีปฐมพยาบาลไว้

ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นี้ นักเรียนจะทำตามที่พิมพีใจบอกหรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

25. นักเรียนเล่นกับเพื่อนอยู่ที่สนามของโรงเรียน ปรากฏว่ามีน้อง ป.3 สองคนทะเลาะกัน เรื่องยางลบโดยต่างคนต่างบอกว่ายางลบก้อนนั้นเป็นของตนเอง

หากนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นักเรียนจะแก้ไขสถานการณ์อย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

26. ตะวันออกามีผิวที่สวยชุ่มชื้น เพราะผิวของตะวันแห้งง่ายและหยาบ แต่ตะวันไม่มีความรู้หรือเข้าใจวิธีการที่จะดูแลผิวให้ถูกวิธีและปลอดภัย เธอจึงลองไปสอบถามเพื่อน ๆ แต่เพื่อน ๆ ก็ไม่มีใครให้คำตอบหรือให้ความรู้ได้

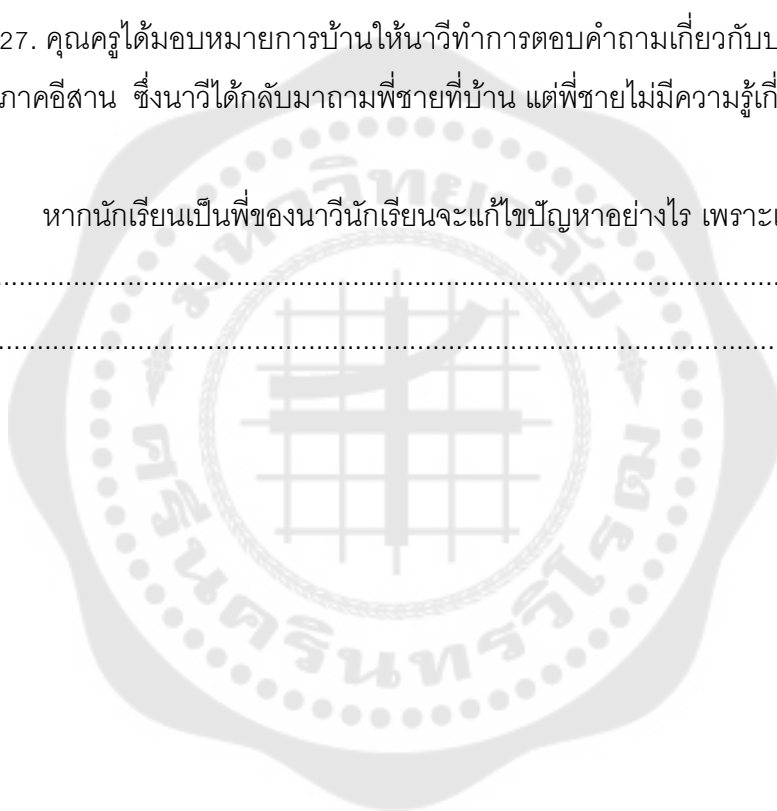
จากเหตุการณ์ตะวันควรตัดสินใจปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

27. คุณครูได้มอบหมายการบ้านให้นักเรียนทำการตอบคำถามเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น บุญบั้งไฟของภาคอีสาน ซึ่งนักเรียนได้กลับมาถามพี่ชายที่บ้าน แต่พี่ชายไม่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟเลย

หากนักเรียนเป็นพี่ของนักเรียนจะแก้ไขปัญหาอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

แบบทดสอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยชุดที่ 2

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ทั่วไป เพื่อต้องการทราบถึงการกระทำหรือความคิดของนักเรียน หากนักเรียนประสบปัญหาหรือสถานการณ์นี้กับตนเอง **คำตอบที่ตอบไม่มีถูกหรือผิด และไม่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด จึงขอให้ตอบตรงกับความคิดความรู้สึกหรือพฤติกรรมการกระทำของนักเรียนมากที่สุด**
2. วิธีการตอบให้นักเรียนทำการเขียนคำตอบ ลงในกระดาษคำตอบ ซึ่งตรงกับข้อความคำถามตามจำนวนข้อที่กำหนดพร้อมกับแสดงเหตุผลประกอบ
3. แบบทดสอบใช้สถานการณ์นี้ มีทั้งหมด 27 ข้อ ในแต่ละข้อมีระดับคะแนนแตกต่างกันตามแต่ละระดับของคำตอบและเหตุผลที่ให้ แบ่งออกเป็น 1 คะแนน 2 คะแนน และ 3 คะแนน รวมทั้งหมด 81 คะแนน ใช้เวลา 90 นาที
4. ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ทำการลบข้อความที่เป็นคำตอบเดิมด้วยน้ำยาลบคำผิดหรือยางลบเท่านั้น

ตัวอย่าง (0)

(0) เมื่อครูให้นักเรียนทำการจับกลุ่มโดยที่ครูใช้วิธีการจับฉลากแล้วนักเรียนต้องร่วมทำงานกลุ่มกับเพื่อนที่นักเรียนไม่ชอบ นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไร

ตอบ.....

.....

วิธีตอบ.....ทำงานกลุ่มกับเพื่อนตามปกติเพราะคุณครูได้จัดกลุ่มไว้ให้แล้ว

.....

ห้ามเปิดแบบทดสอบก่อนได้รับอนุญาต

ชื่อ-สกุล เลขที่.....ชั้น.....

โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนคำตอบลงในช่องว่างให้ครบทุกข้อ

1. ในคาบลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เนื่องในวันลอยกระทง คุณครูให้นักเรียนร่วมกันจับกลุ่มทำกระทงส่งกลุ่มละหนึ่งใบ แต่มีเพื่อนบางคนมักจะไม่ค่อยช่วยทำงานและมักมีข้ออ้างในการขอเข้าห้องน้ำหรือแอบไปเล่นกับกลุ่มอื่นขณะทำงานเสมอ

หากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นกับนักเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

2. กิจกรรมชมรมรักสิ่งแวดล้อมได้จัดกิจกรรมรวมกลุ่มกันในการร่วมกันหาเงินบริจาคเพื่อนำไปบริจาคช่วยเหลือสัตว์ป่าที่มูลนิธิ พลอยเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มที่ร่วมอาสาในการออกไปรับเงินบริจาค แต่ปรากฏว่าระหว่างเดินทางกลับ พลอยกับทำเงินรับบริจาคบางส่วนหายไป

หากนักเรียนเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกับพลอยนักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

3. คุณครูให้นักเรียนจับกลุ่มกันในการทำงานได้อย่างอิสระ แต่ปรากฏว่ามีเพื่อนคนหนึ่งไม่มีกลุ่มอยู่เพราะทุกกลุ่มมีสมาชิกครบแล้วจึงทำให้ไม่มีใครรับเขาเข้ากลุ่มทำงานด้วย

ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นี้จะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

4. ในวิชาหน้าที่พลเมือง ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายหัวข้อ ผู้นำ ผู้ตามที่ดีโดยครูเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น วิชิตชัยจึงได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง แต่รัตนนาแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยพร้อมโต้แย้งความคิดเห็นของวิชิตชัย

ในสถานการณ์ข้างต้นถ้านักเรียนเป็นวิชิตชัยจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

5. น้ำหวาน จัดกิจกรรมทัศนศึกษาที่จังหวัดชลบุรี ณ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำใต้ทะเล แต่พอใกล้ถึงวันเดินทางน้ำหวานแจ้งเพื่อน ๆ ว่าจะขอเก็บเงินค่าอาหารกลางวันเพิ่ม เนื่องจากได้นำเงินบางส่วนไปจ่ายบัตรค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์ไปแล้ว ทำให้เงินไม่พอต่อค่าอาหารกลางวัน ญาญา หนึ่งในสมาชิกห้องเรียนได้เสนอความเห็นขึ้นว่า “เราไม่ควรเก็บเงินเพิ่มเพราะเพื่อนบางคนอาจมีเงินไม่มากพอ”

ถ้าเหตุการณ์นี้นักเรียนเป็นน้ำหวานแล้วมีคนเสนอความเห็น นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไรเพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

6. อารีเดินทางไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน โดยมีสมคิดเป็นคนขับรถระหว่างการเดินทางสมคิดจำทางไม่ได้เมื่อเจอทางแยกว่าจะไปทางซ้ายหรือทางขวา ในขณะนั้นแอนนาเสนอความคิดว่าให้ไปทางขวาแต่สตางค์แย้งขึ้นว่าให้ไปทางซ้าย

ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมเดินทางในกลุ่มนั้นและมีคนเสนอความคิดดังสถานการณ์นักเรียนจะอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

7. โมนาเป็นเด็กมาจากร้อยเอ็ด เธอมักชอบพูดภาษาอีสานจนเป็นที่ขำขันของเพื่อน ๆ และในบางครั้งเพื่อน ๆ ก็มักจะเลียนแบบการพูดของเธอจนเป็นที่สนุกสนาน

หากโมนาเป็นเพื่อนนักเรียนแล้วนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์จะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

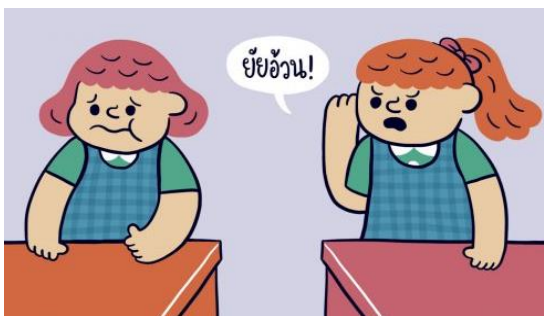
8. วันงานเทศกาลปีใหม่ ทุกคนต่างแต่งตัวสวยงามเสื้อผ้าแปลกใหม่ มีเพียงอารีใส่ชุดปกติไปร่วมงาน ทำให้ทุกคนในงานต่างมองอารีด้วยท่าที่รังเกียจ ส่งผลให้อารีรู้สึกอายและไม่อยากอยู่ร่วมงานต่อไป

หากนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นี้แล้วเห็นอารีถูกรังเกียจในข้างต้นจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

9. ดูรูปภาพต่อไปนี้

ที่มา : <https://aboutmom.co/features/anti-racism//15010>

ถ้านักเรียนพบเห็นการกระทำของบุคคลในภาพจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

10. ดูรูปภาพต่อไปนี้

ที่มา : http://www.js.100com/en/site/post_share/view/61607

จากภาพหากนักเรียนพบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....
.....

11. คาบเรียนวิชาภาษาไทย คุณครูทำการสอบเก็บคะแนน โดยคุณครูเตือนว่าห้ามมีการลอกหรือทุจริตเด็ดขาด แต่กรแอบจดกระดาษคำตอบเข้าห้องสอบพร้อมหันมาถามมดว่า “มดต้องการการดาษสรุปคำตอบไหม”

ถ้านักเรียนเจอสถานการณ์ดังกล่าวแบบมด นักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุผลใด จึงทำเช่นนั้น

เปิดหน้าถัดไป

ตอบ.....

12. ร้านอาหารแห่งหนึ่งติดป้ายว่าห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าร้าน แต่มีลูกค้ากลุ่มหนึ่งนำสัตว์เลี้ยงคือแมวเข้ามาในร้านอาหารและปล่อยให้เดินไปมาทั่วร้าน

หากนักเรียนไปร้านอาหารแล้วเจอสถานการณ์นี้จะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

13. คุณครูแจ้งมอบหมายให้นักเรียนในห้องของนို့တူทุกคนเตรียมอุปกรณ์มาเพื่อทดลองวิทยาศาสตร์ในวันพรุ่งนี้ แต่ในตอนเย็นคุณอาของนို့တူได้ชวนนို့တူไปดูหนังที่โรงภาพยนตร์ทำให้นို့တูลืมบ้านดึกและเกิดง่วงนอนจนหลับไป เมื่อมาถึงโรงเรียนในตอนเช้านို့တูลืมขึ้นได้ว่าตนเองลืมเตรียมอุปกรณ์มาทดลองวิทยาศาสตร์ตามที่คุณครูสั่งไว้

จากสถานการณ์ข้างต้นนักเรียนคิดว่านို့တူต้องทำอย่างไรต่อไป เพราะเหตุใด

ตอบ.....

14. กานดำนัดกับเพื่อนๆ ในเช้าวันเสาร์เพื่อทำงานกลุ่มตามที่คุณครูมอบหมายให้ แต่พอใกล้ถึงวันนัดคุณพ่อของกานดาได้ชักชวนกานดาให้ไปเยี่ยมคุณยายด้วยกันซึ่งตรงกับเช้าวันเสาร์ที่กานดานัดเพื่อนทำงานกลุ่มไว้พอดี

จากสถานการณ์ถ้่านักเรียนเป็นกานดาควรปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

15. ต้นข้าวได้รับบทบาทหน้าที่เป็นหัวหน้าชมรมจิตอาสา โดยเธอได้ขอเก็บเงินค่าเข้าชมรมเพื่อน ๆ คนละ 20 บาทเพื่อไว้ใช้ในการจัดกิจกรรมอาสาสมัครในการทำความสะอาดชุมชนที่จะจัดขึ้นในวันอาทิตย์ เมื่อถึงวันอาทิตย์ปรากฏว่าต้นข้าวมีนัดกับคุณอาว่าจะไปเที่ยวด้วยกัน แต่ต้นข้าวกลับเลือกที่จะมาทำงานและจัดกิจกรรมจนทำให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จากเหตุการณ์ถ้่านักเรียนเป็นต้นข้าวจะปฏิบัติเช่นนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น

เปิดหน้าถัดไป

ตอบ.....

16. ในคาบเรียนการงานอาชีพ คุณครูให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์มาประดิษฐ์สิ่งของร่วมกันเป็นกลุ่มโดยครูเตรียมอุปกรณ์เสริมอื่น ๆ ไว้ให้ กลุ่มแบ่งค้เมื่อได้รับอุปกรณ์แล้วก็ลงมือประดิษฐ์สิ่งของ ในขณะที่ทำงานประดิษฐ์อยู่นั้นแบ่งค้ได้เทกวลงบนกระดาษไปครึ่งกระดาษเพื่อใช้ในงานประดิษฐ์ แต่เมื่อทำงานประดิษฐ์เสร็จแล้วกาวที่แบ่งค้ใช้ยังเหลืออยู่เต็มแผ่นกระดาษเพราะแบ่งค้เทมาใช้มากเกินไป

ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกในกลุ่มของแบ่งค้แล้วเห็นเหตุการณ์จะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

17. โรงเรียนมีการตั้งจุดล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ไว้หลายจุดภายในโรงเรียน นักเรียนหลายคนต่างใช้เจลแอลกอฮอล์นี้ล้างมือตามปกติ แต่มีเพื่อนคนหนึ่งชอบกดเจลแอลกอฮอล์มาเล่นเป็นประจำ จนเจลแอลกอฮอล์หมดขวดบ่อยครั้ง ทำให้พรนภาซึ่งเป็นผู้ดูแลสถานที่ต้องคอยมาเติมเจลแอลกอฮอล์อยู่เสมอ

ถ้านักเรียนเป็นพรนภาเมื่อเจอกับสถานการณ์ข้างต้นจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

18. คาบพักกลางวันก่อนเข้าเรียนเมื่อสัญญาณกริ่งดังให้นักเรียนทุกคนเข้าแถว เพื่อนๆที่ได้ยินสัญญาณกริ่งต่างก็รีบวิ่งจากห้องเรียนลงไปเข้าแถวกันหมด เหลือแต่เพียงปิยะพรที่ยังคงคอยปิดไฟปิดพัดลมในห้องเรียนทุกครั้งก่อนที่ตนเองจะลงจากห้องเรียนมาเข้าแถวตามเวลา

จากเหตุการณ์นี้เพราะเหตุผลใดปิยะพรจึงต้องปิดไฟปิดพัดลมอยู่ตลอดเมื่อไม่มีใครอยู่บนห้องเรียน

ตอบ.....

19. ในกิจกรรมวันเด็กของโรงเรียน นักเรียนทุกคนต่างเตรียมพร้อมในการฝึกซ้อมการแสดง ในระหว่างการฝึกซ้อมมีคุณครูท่านหนึ่งกำลังยกของขวัญวันเด็กเป็นกล่องลังขนาดใหญ่เพียงคนเดียวเพื่อเตรียมไว้สำหรับจับฉลากในวันงานที่จะเกิดขึ้น

จากสถานการณ์ ถ้านักเรียนพบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวควรปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

20. ในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันลูกน้ำยุงลาย โดยเปิดรับอาสาสมัครในการช่วยเผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชนซึ่งก็ขาดอาสาสมัครในชุมชนอยู่มากจึงยังไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมรณรงค์ภายในชุมชนได้

ถ้านักเรียนเป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนนี้นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

21. ในชุมชนมีปัญหาเด็กยากจนและขาดแคลนทุนในการเรียนต่อ พัดเป็นคุณครูจึงอาสาในการช่วยสอนพิเศษให้แก่เด็กในชุมชนเพื่อเสริมความรู้ อีกทั้งประกาศหาอาสาสมัครในการเข้ามาช่วยเหลืองานส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็ก ๆ ในชุมชน

ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของพัดแล้วเห็นประกาศ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

22. วินเป็นนักเรียนใหม่ที่เข้ามาเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างคาบว่างอยู่ ๆ มีเพื่อนมาบอกวินว่า “เธออย่าได้ไปเล่นหรือคุยกับเมฆนะ เพราะเมฆเป็นคนนิสัยไม่ค่อยดีชอบโกหกซี้ซม้าย”

ถ้านักเรียนเป็นวินนักเรียนได้ฟังที่เพื่อนพูดแล้วนักเรียนคิดว่าวินควรทำอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

23. ในขณะที่สไปร์ทคุยงานกับเพื่อน ๆ ในไลน์กลุ่ม มีเพื่อนคนหนึ่งส่งภาพข้อความมาว่า ดื่มน้ำอุ่นในใส่มะนาว สามารถฆ่าเซลล์มะเร็งได้ ทำให้เพื่อนในกลุ่มต่างพากันแชร์ข้อมูลเพราะคิดว่า เป็นข้อมูลที่ เป็นประโยชน์

หากนักเรียนเป็นสไปร์ทได้รับข้อมูลดังเหตุการณ์ข้างต้น นักเรียนจะอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

24. ดวงดาวชอบดูคลิปสิ่งลึกลับทางยูทูป และตามสื่อออนไลน์วันหนึ่ง ยิวาถ่ายคลิป ต้นไม้ที่บ้านที่มีลักษณะแปลก ๆ ดวงดาวเห็นจึงทักยิวาว่าต้องมีเทวดาสงอยู่ในต้นไม้แน่ ๆ เพราะ เหมือนในคลิปวิดีโอที่เคยดู ดวงดาวจึงแนะนำยิวาให้เตรียมของมาไหว้และขอขมา

จากสถานการณ์หากนักเรียนเป็นยิวาจะปฏิบัติอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

25. น้ำฟ้าและวาริ สองคนเป็นเพื่อนกัน วันหนึ่งน้ำฟ้ากับวาริเกิดทะเลาะกันเรื่อง เกี่ยวกับปากกาแท่งสีฟ้าโดยต่างคนต่างบอกว่าปากกาแท่งสีฟ้า นั้นเป็นของตัวเองที่ซื้อมาจาก สหกรณ์ของโรงเรียน

ถ้านักเรียนพบเห็นเหตุการณ์นี้จะแก้ไขสถานการณ์อย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

26. วันหนึ่งสุนทร นั่งรถไปเที่ยวกรุงเทพฯกับคุณพ่อระหว่างทางกลับ คุณพ่อเกิดหลงทาง หาทางออกเพื่อไปถนนสายหลักกลับสู่บ้านต่างจังหวัดไม่ได้

หากนักเรียนเป็นสุนทรนักเรียนจะตัดสินใจทำอะไร เพราะเหตุใด

ตอบ.....

.....

27. ในวิชาหน้าที่พลเมืองนักเรียนต่างจับกลุ่มกันในการทำรายงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น กลุ่มของแป้งสนใจทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องของประเพณีรับบัว แต่สมาชิกในกลุ่มไม่มีใครทราบถึงประวัติความเป็นมาของประเพณีเลย

จากสถานการณ์ถ้านักเรียนเป็นแป้งนักเรียนควรทำอย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น

ตอบ.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

คุณลักษณะที่ 1 พลเมืองที่เคารพความแตกต่าง				
องค์ประกอบย่อย ที่ใช้ประเมิน	เกณฑ์ระดับคะแนน			ข้อสอบ
	3 คะแนน	2 คะแนน	1. คะแนน	
1.1 ปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ และให้เหตุผลประกอบชัดเจน เช่น - ให้ความร่วมมือกับเพื่อน เพราะเป็นงานกลุ่มของทุกคน ที่จะต้องทำ - บอกเพื่อนให้ช่วยกันทำงาน กลุ่มเพราะงานกลุ่มจะได้ เสร็จไว ๆ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่น โดยให้เหตุผล เพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่ง ตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ ชัดเจน เช่น - ให้ความร่วมมือกับเพื่อนเพราะ เพื่อนจะได้เห็นความสามารถ - ช่วยเหลือกันทำงานกลุ่มเพื่อ คุณครู/เพื่อนคนอื่นจะได้ชื่นชม ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มร่วมกับผู้อื่น แต่ให้เหตุผล โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการ ถูกลงโทษ หรือไม่เขียนให้ เหตุผล เช่น ให้ความร่วมมือใน การทำงานเพราะกลัวถูกครูทำ โทษ - ช่วยเหลือกันทำงานกลุ่ม เพราะกลัวเพื่อนไปฟ้องครูว่าไม่ ช่วยงาน ฯลฯ	ข้อที่ 1-3
1.2 รับฟังความคิด เห็นผู้อื่น	เมื่อเขียนถึงการยอมรับฟัง ความคิดเห็นผู้อื่นและให้ เหตุผลประกอบชัดเจน เช่น - ให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น เพราะจะได้มีความคิดเห็นที่ หลากหลาย - ยอมรับฟังผู้อื่นพูดเพราะจะ ได้นำไปปฏิบัติตาม/ปรับปรุง ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับฟังความ คิดเห็นผู้อื่นแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบ แทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น เพราะ คนอื่นได้ชื่นชม - ยอมรับฟังผู้อื่น เพราะคนอื่นได้ เห็นว่าเป็นคนมีมารยาท ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับฟัง ความคิดเห็น แต่ให้เหตุผลที่ไม่ คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูก ลงโทษ หรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - ให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น/ ยอมรับฟังผู้อื่น เพราะกลัวถูก ต่อว่า - ไม่ยอมรับฟังผู้อื่นพูด ฯลฯ	ข้อที่ 4-6
1.3 ยอมรับความ แตกต่างโดยปราศ จากอคติทางความ คิดหรือคำพูด	เมื่อเขียนถึงการยอมรับความ แตกต่างและให้เหตุผล ประกอบชัดเจน ไม่ใช่คำที่มี อคติ เช่น ไม่ล้อเลียนปมด้อย ผู้อื่นเพราะจะทำให้เขาเสียใจ ได้ - ไม่แสดงความรังเกียจเพื่อน เพราะเป็นการเสียมารยาท/ ไม่ให้เกียรติคนอื่น ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับความ แตกต่าง แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่น เกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น ไม่ล้อเลียนปมด้อยผู้อื่นเพราะ เพื่อน/คนอื่นจะมองได้ว่าตนเป็น คนไม่ดี - ไม่แสดงความรังเกียจเพื่อนเพราะ คนอื่นจะได้มองว่าเป็นคนดี ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการยอมรับความ แตกต่างแต่ให้เหตุผลโดยไม่ คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูก ลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น ไม่ล้อเลียนปมด้อย/ไม่ แสดงความรังเกียจผู้อื่นเพราะ กลัวเพื่อนฟ้องครูแล้วถูกทำโทษ -ไม่หัวเราะผู้อื่น/ไม่ว่าร้ายเพื่อน /ไม่สนใจที่คนอื่นพูด ฯลฯ	ข้อที่ 7-9

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (ต่อ)

คุณลักษณะที่ 2 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่				ข้อสอบ
องค์ประกอบย่อย ที่ใช้ประเมิน	เกณฑ์ระดับคะแนน			
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	
2.1 ปฏิบัติตนตามกฎ ข้อตกลงร่วมกัน	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงร่วมกันและให้เหตุผลประกอบชัดเจน เช่น - ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเพราะเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม - ทำตามกติกาหรือข้อห้าม เพราะเป็นสิ่งที่ได้ตกลงหรือถูกห้ามไว้ - ตักเตือนบอกผู้อื่นให้ทำตามกฎ เพราะจะได้ไม่ทำผิด/ไม่ฝ่าฝืนข้อห้าม ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงร่วมกันแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทนหรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเพราะจะได้รับการชมว่าเป็นคนดี - ตักเตือนผู้อื่นให้ทำตามกฎ เพราะคนอื่นจะได้ชื่นชม/มีรางวัลมอบให้ ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการปฏิบัติตนตามกฎข้อตกลงร่วมกันแต่ให้เหตุผลโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเพราะ กลัวถูกทำโทษ - ไม่ตักเตือนผู้อื่นให้ทำตามกฎ เพราะกลัวคนอื่นจะว่าตัวเอง - บอกให้ผู้อื่นทำตามกฎ ฯลฯ	ข้อที่ 10-12
2.2 ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและให้เหตุผลที่ชัดเจน เช่น - ทำงานที่รับมอบหมายให้เสร็จ เพราะเป็น ความรับผิดชอบของตนเอง - ไม่ทิ้งงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพราะเป็นหน้าที่ ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ทำงานที่รับมอบหมายให้เสร็จ/ไม่ทิ้งหน้าที่ เพราะครูจะได้ชื่นชม/เพื่อนจะได้ยอมรับว่าเก่ง	เมื่อเขียนถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแต่ให้เหตุผลโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - ทำงานที่รับมอบหมายให้เสร็จ/ไม่ทิ้งงาน เพราะกลัวโดนลงโทษ/ถูกหักคะแนน - ไม่ทิ้งงานที่รับผิดชอบ/ให้ผู้อื่นช่วยทำงานแทน ฯลฯ	ข้อที่ 13-15
2.3 รู้จักใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด	เมื่อเขียนถึงการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัดพร้อมให้เหตุผลชัดเจน เช่น - เสียหายเพราะของยังใช้ได้อยู่ไม่ควรทิ้งขว้าง - นำของมาใช้เท่าที่จำเป็น เพราะคนอื่นจะได้ใช้ด้วย - ใช้ของแล้วเก็บคืนที่ถ้าคนอื่นมาใช้จะได้ไม่หาเจอ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัดแต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - เสียหายเพราะของยังใช้ได้อยู่และคนอื่นจะได้รู้ว่าเราเป็นคนประหยัด - นำของมาใช้เท่าที่จำเป็นเพราะครูจะได้ชมว่าเป็นคนใช้ของอย่างคุ้มค่า/ประหยัด ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการ ใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัดแต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - นำของมาใช้เท่าที่จำเป็น เพราะกลัวจะถูกคุณครูดู/ถูกคนอื่นต่อว่า - ใช้ของแล้วเก็บคืนที่ เพราะครู/คนอื่นจะทำโทษ - เก็บของคืนที่เดิม/ใช้ของประหยัด ฯลฯ	ข้อที่ 16-18

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (ต่อ)

คุณลักษณะที่ 3 พลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล				
องค์ประกอบย่อย ที่ใช้ประเมิน	เกณฑ์ระดับคะแนน			ข้อสอบ
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	
3.1 แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ	เมื่อเขียนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และให้เหตุผลที่ชัดเจน เช่น - เข้าไปช่วยเหลือ/เข้าไปร่วมกิจกรรม เพราะจะได้ช่วยกันแก้ปัญหา - เข้าไปเป็นจิตอาสาเพราะจะได้ช่วยกันป้องกันอันตราย ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทน หรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - เข้าไปช่วยเหลือ/เข้าไปร่วมกิจกรรม/เข้าไปเป็นจิตอาสา เพราะจะได้รับความชื่นชมจากคนอื่นว่าเป็นคนมีน้ำใจ/ได้รับความรักจากคุณครู/ได้รางวัล ฯลฯ	เมื่อเขียนแสดงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - เข้าไปช่วยเหลือ/เข้าไปร่วมกิจกรรม/เข้าร่วมเป็นจิตอาสา เพราะจะได้ไม่ถูกดูหรือไม่ถูกทำโทษ ฯลฯ	ข้อที่ 19-21
3.2 รู้จักใช้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง	เมื่อเขียนถึงการให้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริงและให้เหตุผลชัดเจน เช่น - ยังไม่เชื่อสิ่งที่เพื่อนพูด/ยังไม่เชื่อข่าวลือหรือข้อมูล เพราะยังไม่มีความรู้หรือคนที่รู้มาตอบ - ยังไม่เชื่อ เพราะคนที่ถูกพูดถึงอาจเสียหายถ้าหลงเชื่อง่าย ๆ - เชื่อ เพราะมีหลักฐาน ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการให้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริง แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทนหรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - ยังไม่เชื่อสิ่งที่เพื่อนพูด/ยังไม่เชื่อข่าวลือหรือข้อมูล เพราะคนอื่นจะได้ชื่นชมว่าเป็นคนไม่เชื่อคนง่าย ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการให้เหตุผลบนหลักข้อเท็จจริงและให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - เชื่อสิ่งที่เพื่อนพูด เพราะกลัวเพื่อนแกล้ง - ไม่เชื่อที่เพื่อนพูด เพราะ กลัวคุณครูดูถ้าเชื่อตามเพื่อน - ไม่เชื่อข่าวลือ/ยังไม่เชื่อข้อมูล ฯลฯ	ข้อที่ 22-24
3.3 รู้จักแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา	เมื่อเขียนถึงการแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหาและให้เหตุผลเหมาะสมชัดเจน เช่น - สอบถามสาเหตุ/สืบค้นข้อมูล เพราะจะได้มีข้อมูลที่ถูกต้องในการตัดสินใจแก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ได้ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา แต่ให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับ/หวังสิ่งตอบแทนหรือเขียนให้เหตุผลไม่ชัดเจน เช่น - สอบถามสาเหตุ/สืบค้นข้อมูลก่อนตัดสินใจแก้ปัญหา เพราะคนอื่นจะได้เชื่อถือ/เพื่อน ๆ ได้ยอมรับนับถือ ฯลฯ	เมื่อเขียนถึงการแสวงหาข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา แต่ให้เหตุผลที่ไม่คำนึงถึงต่อผู้อื่น/เลี่ยงการถูกลงโทษหรือไม่เขียนให้เหตุผล เช่น - สอบถาม/สืบค้นข้อมูล เพราะกลัวจะถูกดูหรือถูกต่อว่า - สอบถามสาเหตุ/หาข้อมูล/ถามผู้รู้/ไม่สืบค้นข้อมูล/ไม่สนใจสอบถาม ฯลฯ	ข้อที่ 25-27

แบบประเมินคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย

คำชี้แจง

1. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเป็นแบบสังเกตถึงการแสดงออกของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยประเมินจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏตามความเป็นจริง
2. ช่วงเวลาสำหรับการสังเกตคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเป็นช่วงเวลาในห้องเรียน หรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ
3. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยนี้เป็นแบบประเมินโดยใช้การสังเกตประเภทมาตราประมาณค่า ดังนั้นจึงขอให้ผู้เรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของตัวผู้เรียน
4. ระดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหรือระดับการปฏิบัติ/แสดงออกของผู้เรียนกำหนดให้มีค่าตั้งแต่ 0-3 ซึ่งแต่ละค่ามีความหมายของระดับคะแนนที่ต่างกัน ดังนี้

- ระดับคะแนน**
- 3 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงออกเป็นประจำ
 - 2 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงออกเป็นบางครั้ง
 - 1 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงออกน้อย
 - 0 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ/ไม่แสดงออกเลย

แบบประเมินคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

คำชี้แจง แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเป็นการประเมินสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่ปรากฏตามความเป็นจริงในระหว่างของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ทำ ✓ ลงในช่องระดับคะแนนที่ตรงกับพฤติกรรมของตัวผู้เรียนมากที่สุด จำนวน 15 ข้อ

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงออกเป็นประจำ

2 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงออกเป็นบางครั้ง

1 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงออกน้อย

0 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ/ไม่แสดงออกเลย

ข้อ	รายการ	ระดับ			
		3	2	1	0
คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพความแตกต่าง					
1	ปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้				
2	รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงานร่วมกันเสมอ				
3	ใช้คำพูดในการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมกับเพื่อนทุกคน				
4	แสดงพฤติกรรมในการให้เกียรติเพื่อนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน				
5	ช่วยเหลือเพื่อนหรือแนะนำเพื่อนขณะปฏิบัติงานกลุ่ม				
คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหน้าที่					
6	ปฏิบัติตามข้อตกลงกฎกติกาในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้				

ข้อ	รายการ	ระดับ			
		3	2	1	0
7	ส่งงานหรือชิ้นงานตรงตามเวลาที่กำหนด				
8	ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุผลสำเร็จ				
9	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจเป็นระเบียบเรียบร้อย				
10	ใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและเก็บรักษาสิ่งของอย่างเป็นระเบียบ				
คุณลักษณะพลเมืองที่มีส่วนร่วมและคิดอย่างมีเหตุผล					
11	มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับเพื่อนในทุกชั้นตอน				
12	ร่วมกันสร้างผลงานในกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันจนประสบความสำเร็จ				
13	รู้จักใช้เหตุผลเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น				
14	สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองขณะทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
15	สืบค้นหาข้อมูลได้ด้วยตนเองและนำมาใช้ในกระบวนการกลุ่มได้เป็นอย่างดี				

สถานภาพผู้ประเมิน ตนเอง ครู

เกณฑ์การประเมิน คะแนน 2.5-3.0 ระดับคุณภาพ มาก

คะแนน 1.5-2.4 ระดับคุณภาพ ปานกลาง

คะแนน 1.0-1.4 ระดับคุณภาพ น้อย

คะแนน 0-0.9 ระดับคุณภาพ ไม่ผ่านเกณฑ์

สรุปผลการประเมิน มาก ปานกลาง น้อย ไม่ผ่านเกณฑ์

ภาคผนวก จ
ภาพการดำเนินการทดลอง

ภาพประกอบ 6 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 1

ขั้นสำรวจและระบุประเด็นปัญหา ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามจากภาพ และสื่อวีดิทัศน์เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระบุประเด็นปัญหาถึงสิ่งที่ตนเองสนใจจะศึกษา

ภาพประกอบ 7 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 2

ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ผู้เรียนเข้ากลุ่มร่วมกันกำหนดประเด็นถึงสิ่งที่ตนเองยังไม่รู้ เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูล

ภาพประกอบ 8 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 3

ขั้นสืบค้นข้อมูล ผู้เรียนนำข้อมูลประเด็นที่กลุ่มตนเองจะทำการศึกษามาหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้

ภาพประกอบ 9 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 4

ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหา ผู้เรียนร่วมกันนำข้อมูลจากสิ่งที่ทำการสืบค้นข้อมูลมา ร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อดูถึงข้อมูลว่าสิ่งที่สืบค้นมานั้นมีข้อมูลเพียงพอ หรือไม่หากยังไม่เพียงพอผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะทำการศึกษาข้อมูลใหม่อีกครั้งก่อนทำการสรุป

ภาพประกอบ 10 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 5

ขั้นสรุปและประเมินคำตอบ นักเรียนร่วมกันสรุปข้อมูลความรู้ของตนเองจากการศึกษาประเด็นปัญหาร่วมกันและสร้างผลงานสรุปเป็นแผนผังความคิดเพื่อออกไปนำเสนอหน้าชั้นเรียน

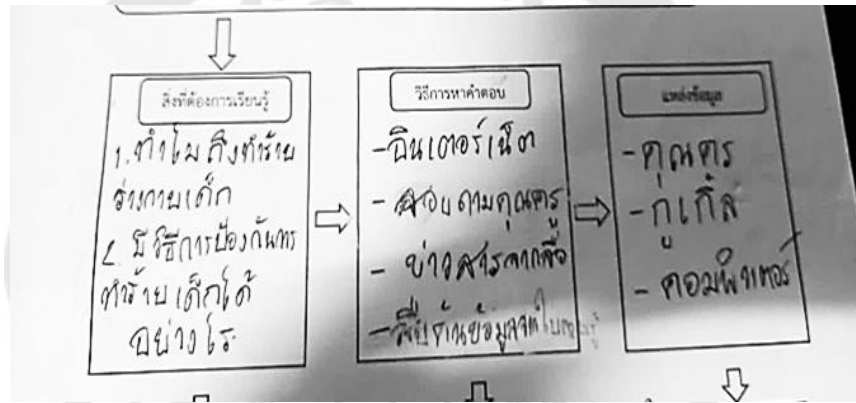
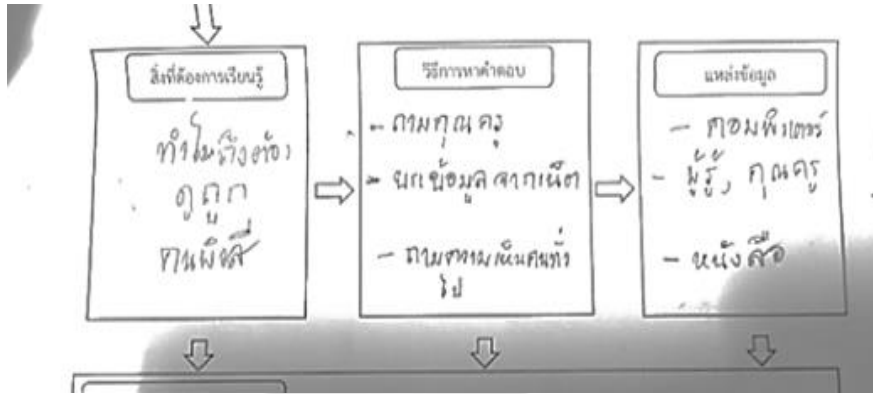

ภาพประกอบ 11 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 6

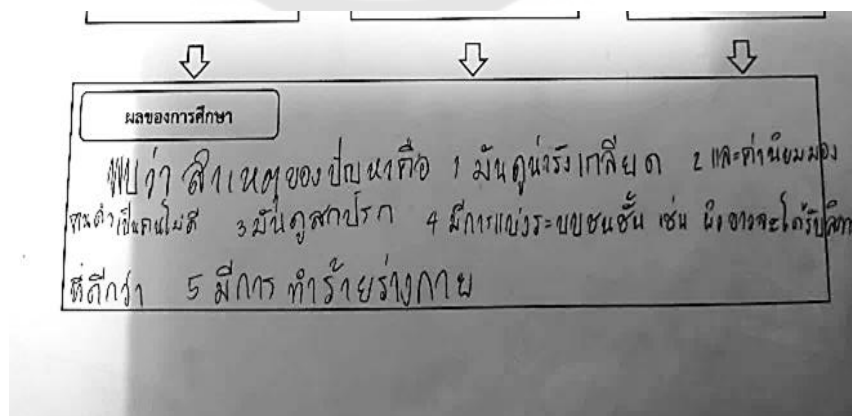
ชั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอผลงานที่ตนเองได้
 ทำการศึกษา ให้ผู้เรียนกลุ่มอื่นรับฟังและร่วมกันซักถาม พูดคุยเสนอแนะร่วมกัน โดยผู้สอน
 ประเมินให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาผลงานต่อไป

ตัวอย่างผลงานผู้เรียนในการระดมความคิดกำหนดหัวข้อสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

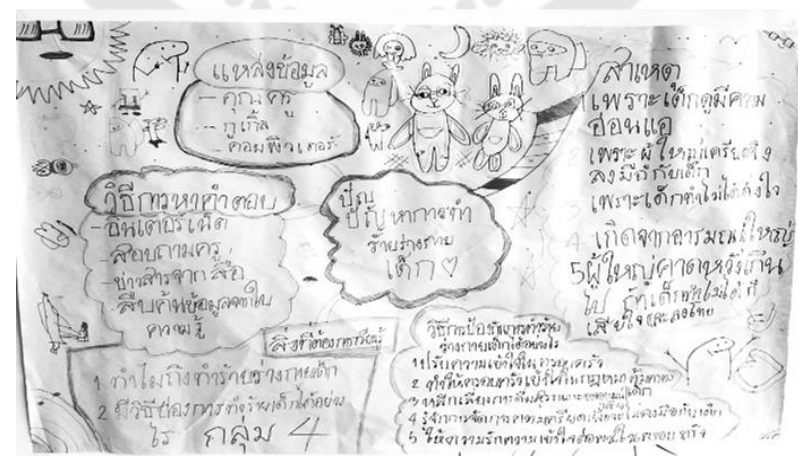
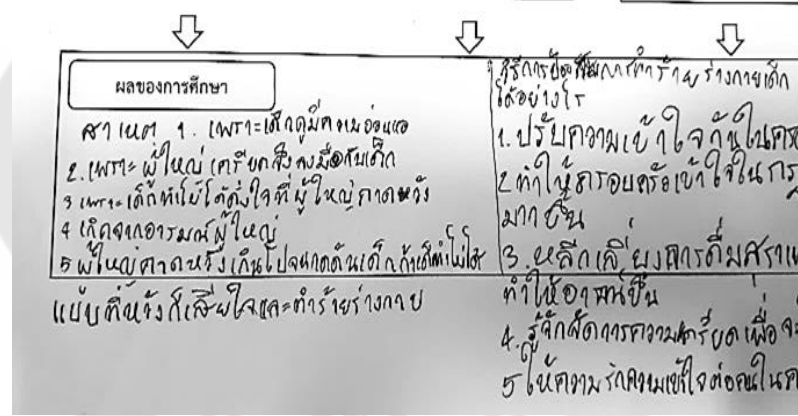
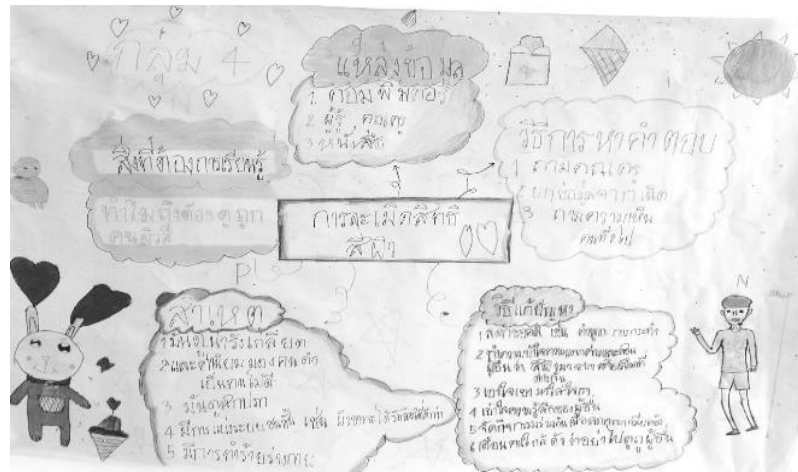

ตัวอย่างผลงานของผู้เรียนจากการสรุปและประเมินคำตอบจากการสืบค้นข้อมูล

ตัวอย่างผลงานของผู้เรียนจากการสรุปและประเมินคำตอบจากการสืบค้นข้อมูล

(ต่อ)

ประวัติผู้เขียน

